

2

NRO 2•2015

KAJASTUS

MIEKKAILIJA NÄYTTÄÄ SUUNTA

- KUVAILUTULKKAUS ALUSTA ASTI • OHJAAJA KLAUS HÄRÖN HAASTATTELU • VIERAANA OLLI JALONEN
- NÄKÖVAMMAISTEN KIRJASTOYHDISTYS 125 V

Eija-Liisa
Markkula

PÄÄKIRJOITUS

Esteellistä ja saavutettavaa

Viime Kajastuksen (1/2015) tie tilaajilleen kesti uskomattoman kauan. Tarkoitan paperiversiota, joka oli määrä painattaa Latviassa, kirjapainossa, joka oli suomalaisille tuttu ja laatu tunnettu. Ensimmäiset viivästymisselitykset uskoimme, mutta pian totuus alkoi valjeta. Emme olleet ainoa julkaisu, samoin kävi useille muille. Onneksi saimme Kajastuksen sitä aiemminkin painaneeseen forssalaiseen painotaloon. Kuitenkin jouduimme sielläkin jonoon, ja tästä moninaisten esteiden radasta johtui reilun kuukauden viivästy.

Olen tavattoman pahoillani tapahtuneesta, erityisesti siksi, että kyseisessä lehdessä oli poikkeuksellisen paljon artikkeleita senhetkisistä tapahtumista. Toivottavasti mahdollisimman monet tilaajat ehtivät lukea lehden nettiversion, joka ilmestyi ilmoitettuna ajankohtana.

Kädessäsi olevan lehden taitto on uudistunut. Lehdessä on 56 sivua 48:n sijaan. Huomaat, että Kajastus on hyvin kulttuuripitoinen ja ns. lukulehti, mikä tarkoittaa sitä, että artikkelit ovat asioihin varsin syvälle paneutuvia.

– Mutta, kuten yleensäkin, tie kulki vaikeuksien kautta voittoon!

En voi olla jatkamatta otsikon aiheesta; olin perjantaina 29.5. Design for All -seminaarissa, joka pidettiin Aalto-yliopiston ja Avaavan järjestämänä Otaniemessä. Ohjelma oli tiivis, joten monien eri alojen suunnittelijat ja kehittämishankkeiden vetäjät ehtivät esitellä esteettömyyden ja saavutettavuuden toteutumista tai ongelmia omalla alallaan. Kieli oli englantia. Ohjelma oli hyvin laadittu, samoin hienoa oli se, että osallistujaluettelo oli jaossa etukäteen, joten etenkin sokean kannalta oli helppo suunnitella tapauksia. Yleisöä oli 60-70 henkeä, suurimmaksi osaksi esteettömyyttä toteuttavien tahojen edustajia, väkeä erityisryhmiä edustavista järjestöistä tai opiskelijoita.

Seminaarin teema yhdellä sanalla sanottuna oli siis inklusio, vapaas-

ti suomennettuna mukaan ottaminen. Tragikoomista kylläkin, tämäkään seminaari ei sitä ollut sokeiden osallistujien kannalta. Oli induktio ja luiskat, mutta ei kuvailutulkkauksia. Näin on toistaiseksi ollut kaikissa kokemuksissa vastaavanlaisissa tilaisuuksissa! Paikalla oli ainakin neljä tuntemaani sokeata, näkövammaiskentän kärkinimiä esteettömyyden eteenpäinviemisessä ja vaikuttajia. Videot, kalvot, kuvat, persoonallisen näköiset esitelmöitsijät vaihtuivat, ja niiden suhteen olimme, ei nyt ihan, mutta melkein, pihalla – excluded!

”Tulee Frida Kahlo mieleen”, kuiskasi vierustoverini ensimmäisen esitelmöitsijän, Andrea Boteron, nähdesään. Erinomainen aloitus päivälle! Botero laajensi inklusion ei vain ihmisiin vaan muuhunkin luomakuntaan. Lähtökohta oli filosofinen ja eettinen. Hän korosti kaikkien osapuolten osallisuutta ja yhteistyötä. Hän toivoi, että tulevaisuudessa tajutaan laajemmin keskinäinen riippuvaisuus ja välittämisen. Välittäminen johtaa huolenpitoon, ei vain huolestumiseen. Hän uskoi, että arkielämän ristiriitatilanteita on ratkottava mahdollisimman selkeästi, ja otti esimerkiksi kissojen ja lintujen elämisen kaupunkiympäristössä.

Käyttäjälähtöisyys suunnittelussa oli päivän sana. Ikääntyvien kerrostalojen kasvavan peruskorjausvelan hallitsemiseen haastettiin ideoitsijoita. Kaikki asukkaiden tarpeen mukainen tulisi hoitaa yhdessä peruskorjauksen kanssa. Asukkaiden siirtyminen väistötiloihin voi olla hyvinkin ongelmallista. Toisaalta iltapäivällä esiteltiin asioita, joita on erityisesti ajateltu suunniteltaessa uusia sairaaloita, hoivakoteja tai lasten päivähoitopaikkoja. Paitsi, että ne olisivat tarkoituksenmukaisia, niiden tulisi olla viihtyisiä. Tässä mielessä erittäin mielenkiintoinen oli Antti Pirisen esittelemä My Home -projekti, jossa opiskelijat suunnittelivat yhdessä kehitysvammaisten nuorten ja heidän vanhempiansa kanssa nuorisoryhmälle kodin. Opiskelijat eivät vain keskus-

telleet kehitysvammaisryhmän kanssa, vaan olivat mukana heidän arjessaan saaden korvaamatonta hiljaista tietoutta. Hanketta toteuttaa Aspa-säätiö.

ICT-aiheet, eli tietokone- ja telekommunikaatioaiheet, olivat tietenkin näkövammaisten joukossa odotetuimpia, puhujatkin jo jotkut entuudestaan tuttuja. Microsoftin Petteri Alinikula ihmetteli sitä, ettei Helsinki Slush -tapahtumassa ole esitelty yhtään saavutettavuutta lisäävää innovaatiota. Hän toi esille myös tarpeen, jota ei juuri edes ajatella; esteettömät sovellukset ja käyttöliittymät on yleensä tarkoitettu perusasioiden hallintaan ja hoitamiseen, ei suinkaan viihteestä saati kulttuurista laajemmin nauttimiseen, mikä taas hyvät atk-taidot osaavalle on vain valinnanteon takana. Tapio Haanperä ja Ilkka Pirttimaa ovat meille monelle jo tuttuja. Tapio korosti loppukäyttäjän välttämättömyyttä suunnittelu- ja testausvaiheessa. Saavutettavista sivuista hän mainitsi esimerkkinä Googlen hakukoneen.

Ilkka Pirttimaa on Blind Squaren kehittäjä ja siitä monilla kansainvälisillä palkinnoilla palkittu. Sovellusta käytetään jo yli 130 maassa. Nyt hän esitteli Blind Square -sovelluksen sisätiloihin. Sisätilana on kauppakeskus Itis. Sovellus pohjaa iBeaconien käyttöön. Ne ovat pieniä patterilla varustettuja ympäristöön kiinnitettyjä täppiä, jotka toistavat jatkuvaa sanomasignaalia, jonka älypuhelin tunnistaa ja ilmoittaa esim. kaupan nimenä.

Mutta, hiiteen seminaarit ja sovellukset! Nythän on kesä! Kaikkein esteettömin vuodenaika!

Toivotan sinulle, hyvä lukija, lämmintä ja aurinkoista kunnan kesää riemastuttavine tapahtumineen ja tapaa-

31. toukokuuta 2015

Eija-Liisa Markkula

Puheenjohtaja

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry

Miekkailija- elokuva ja ohjaaja Klaus Härö näyttävät maailmalla. Miekkailija on saanut arvostetun saksalaisen Bernhard Wicki -elokuvapalkinnon ja lisää palkintoja voidaan odottaa. Ohjaaja Klaus Härön haastattelu on sivulla 9.

- 2 Pääkirjoitus • Eija-Liisa Markkula
4 Bussilla Miekkailijaa katsomaan
• Marianne Tenhami
7 Upeaa! Menkää leffaan!
• Riikka Hänninen
9 Ohjaaja Klaus Härön haastattelu
• Ali Kinnunen
10 Olli Jalosen kirjailijavierailu
• Gyöngyi Pere-Antikainen
13 Kajastus mukana!
Kirjan ja Ruusun päivä
14 Celia ja Näkövammaisten kirjastoyhdistys
125 vuotta • Gyöngyi Pere-Antikainen
18 Haastattelussa Kontrapunktin uusi johtaja
Arto Joutsimäki • Eija-Liisa Markkula
21 Avioliittosimulaattori Pyynikillä
• Pilvi Meriläinen
22 Kajastus PKN:n mukana Euroviisuissa
• Heidi Ikäheimonen
24 Sibeliusten häämatkan jäljillä
• Pasi Päivinen
26 Yhteyttä yli rajojen: Matti Jatkola
• Päivi Kremenenko
28 Robert Mapplethorpen näyttelyssä
Kiasmassa • Tuula Paasivirta
30 Taidekesä kutsuu
• Ali Kinnunen
33 Suven soittelija satakieli
• Hannes Tiira
33 Kuunnelmavoittaja Kuinka-Kum-Maa
• Riikka Hänninen
- 34 Toisin silmin -näyttelyssä
• Rauni Laihonen
37 Keijumummo • Ilkka Väisänen
38 Kirjallinen näköpiiri • Elina Kujanpää
40 Esteettömät tanssit • Kirsti Reijonen
41 Roskaliike 15 vuotta • Tuula-Maria Ahonen
42 Helmikko • Riitta-Kaisa Voipio
43 Vinokas
44 Gyöngyi Pere-Antikaisen Heijastuksia
46 Opaskoira Pekko • Marianne Tenhami
47 Pisteitä • Jouko Lehtonen
48 Kulttuurin tuulahduksia • Tanja Rantalainen
50 Hanskin sanavisa
51 Kesäruudukko
52 Kalatehtaan tyttö • Marjakaisa Matthiasson
54 Saavutettavia sarjakuvia • Kirsti-Sisko Salonen
55 Mauri ja Mustis

Kamarikuoro Kontrapunkti on laulanut 40 vuotta - juttu kuorosta ja uudesta kuoronjohtajasta on sivulla 18.

Kajastus ilmestyy neljästi vuodessa. 85. vuosikerta

Julkaisija
Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry
(Näkövammaisten Keskusliitto ry:n toimialayhdistys)

Päätoimittaja
Eija-Liisa Markkula
Vastaava toimittaja
Ali Kinnunen
puhelin 040 568 8148
Ulkoasu ja kuvat
www.textix.net

Lehtitoimikunta
Eija-Liisa Markkula
Tytti Matsinen

Gyöngyi Pere-Antikainen
Tanja Rantalainen
Ari Talja
Ali Kinnunen

Tilaushinnat 2015
Vuosikerta 69 euroa,
(paperilehti ja ilmainen verkkolehti)
Vuoden kestotilaus 60 e,
(paperilehti ja ilmainen verkkolehti)
Jäsentilaus 30 euroa
(paperilehti ja ilmainen verkkolehti)
Jäsenen lahjatilaus 40 e
(paperilehti ja ilmainen verkkolehti)
Verkkolehteä ei voi tilata erikseen.
Kajastuksen tilaajapalvelu
045 170 1177

(arkisin kello 10-15)
Tilaajapalvelun sähköposti
tilaajapalvelu@kajastuslehti.fi
Ilmoitusmarkkinointi
09 8566 4518

Ilmoitusmarkkinoinnin ja laskutuksen valvonta
puhelin 09 3487 6021

Toimituksen käyntiosoite
Marjaniementie 74 A
Iiris-talo, Itäkeskus, Helsinki
Toimituksen postiosoite
Kajastus
Marjaniementie 74 A
00930 HELSINKI

Toimituksen sähköposti
kajastus@kajastuslehti.fi
Painopaikka
ForssaPrint 2015
ISSN 0357-8682
Seuraava Kajastus ilmestyy syyskuussa 2015

BUSSILLA MIEKKAILIJAA KATSOMAAN!

Miekkailija on ensimmäinen Suomen Elokuvasäätiön rahoittama kuvailutulkattu elokuva, jota näkövammaiset voivat mennä katsomaan elokuvateattereihin milloin vain tasavertaisesti näkevien kanssa. Kulttuuripalvelun väki lähti elokuvaan yhteisellä bussilla.

*Teksti: Marianne Tenhami
Kuvat: Ali Kinnunen*

Näkövammaisten Kulttuuripalvelun vuosikokouksen jälkeen järjestettiin yhteiskuljetus bussilla Suomen Elokuvasäätiöön katsomaan Anna Heinämaan kirjoittamaa ja Klaus Härön ohjaamaa Miekkailijaa. Elokuvan tuotantoyhtiö on Making Movies ja levittä-

jä Nordisk Film. Kyseessä oli kuvailutulkatun elokuvan ensi-ilta, mutta sitä oli ollut mahdollista katsoa kuvailutulkattuna jo aikaisemmin, samanaikaisesti näkevien kanssa sen tullessa elokuvateattereihin 13.3: näkövammaisella henkilöllä piti vain olla iPhone, iPad tai Android-puhelin, johon hänen oli ladattava MovieReading -ohjelma. Tämän avulla hän sai kuuluviin kuvailutulkauksen, jonka hän voi aloittaa elokuvateatterissa elokuvan alka-

essa. Ne näkövammaiset, joilla ei ollut ios- tai android-laitteita, saivat elokuväsäätiön kutsuvierasesityksessä kuvailutulkauksen perinteisesti kuvailutulkkauskuulokkeisiin. Valmis kuvailutulkkaus johdettiin älylaitteesta kuulokkeisiin. Miekkailijaa on tulevaisuudessa mahdollista katsoa myös tallennettuna ilman MovieReadingia, koska tallenteille tehdään oma kuvailutulkkausääniraita.

Taidekokemus syntyy aivoissa, mielessä ja sielussa

Kuvailutulkauksessa kerrotaan elokuvan, näytelmän tai televisio-ohjelman visuaaliset tapahtumat sekä näyttelijöiden ilmeet ja eleet. Miekkailijassa luettiin lisäksi elokuvan suomenkieliset tekstit.

- Minä olen mukana. Olen mukana elokuvateatterissa muun yleisön joukossa kuin kuka tahansa. Istun siellä,

Kuva: Making Movies

itken ja nauran heidän kanssaan elokuvan kulun mukaisesti. Olen mukana, kun elokuvasta keskustellaan, sanon väkeviä mielipiteitä, teilaan tai kiitän, tulkitsi Näkövammaisten Kulttuuripalvelun puheenjohtaja Eija-Liisa Markkula monien elokuvan nähneiden näkövammaisten tunteja Elokuvasäätiöllä pitämässään puheessa ennen Miekka-ilijan esittämisen alkamista.

- Ensin ihmettelin, miksi elokuvia on kuvailutulkattava, mutta kun näimme Näkövammaisten Keskusliitossa kuvailutulkatun elokuvan, kuvailutulkkaus oli mielestäni melkein parempi kuin elokuva. Tajusin että ei-hän taidekokemus synny siinä aistissa mitä kautta se välitetään, vaan kaikki taidekokemukset syntyvät viimekädessä aivoissa, mielessä tai sielussa. Aistit ovat vain eräänlaisia biologisia, teknisiä apuvälineitä, totesi puolestaan

Yhtä hymyä: Irina Krohn.

Suomen Elokuvasäätiön toimitusjohtaja Irina Krohn.

Englannissa, Saksassa ja Yhdysvalloissa elokuvien kuvailutulkkaus on ollut näkövammaisille arkipäivää jo 1980-luvulta lähtien. Täällä Suomessa Näkövammaisten Kulttuuripalvelussa ja Näkövammaisten Keskusliitossa on jo vuosien ajan työskennelty tasavertaisuuden puolesta katsella elokuvia, mutta aina jotain on puuttunut niin, että näkövammaiset voisivat mennä katsomaan kuvailutulkattuja elokuvia elokuvateattereihin tai katsoa niitä dvd:ltä tai muulta tallenteelta kuten kuka tahansa. Viime vuoden helmikuussa järjestettiin seminaari Vems teater, missä Eija-Liisa tapasi ruotsalaisen Movie-Readingin kehittäjän Per Liljeqvistin. Saman vuoden keväällä Per tuli jälleen Suomeen esittelemään sovellustaan ja nyt Eija-Liisa innostui todella. Yhteistyökumppanikseen Näkövammaisten Kulttuuripalvelu sai Näkövammaisten

Keskusliiton.

- Olemme olleet mukana luomassa suhteita kuvailutulkkauksen rahoittajaan eli tässä tapauksessa Suomen Elokuvasäätiöön. Tätä kautta olemme pyrkineet edistämään kuvailutulkkauksen saamista elokuvaan. Olemme neuvotelleet heidän kanssaan ja viime vuonna Elokuvasäätiössä järjestettiin ensimmäinen kokeilu MovieReadingin käyttämisestä elokuvan kuvailutulkkaussessa. Nyt näkövammaiset voivat katsoa Miekkailijaa movieReadingin kuvailutulkkauksen avulla ja syksyllä on tulossa toinen kuvailutulkattu elokuva, jäsenpalvelupäällikkö Markku Möttönen Näkövammaisten Keskusliitosta iloitsee. Hän korostaa, että osin julkisin varoin tuettu elokuva kuuluu kaikille ja toivoo muiden näkövammaisten tavoin, että kuvailutulkattuja elokuvia tulisi yhä enemmän.

- Tulevaisuudessa painotamme uusia, kotimaisia elokuvia, koska meilläkin on suurin, kuvailutulkkauksista kaipaava yleisö kotimaisten elokuvien katsojina. Ideana on, että kuten Miekkailijassa, kuvailutulkkauksia laaditaan ja luetaan tuotantovaiheessa. Näin elokuvaa voi katsoa milloin vain elokuvateatterissa tai muuten tallennettuna. Elokuva-alalta olisi saatava rahoitus, niin että ainakin jotkin klassikkoelokuvat voitaisiin kuvailutulkata. Me näkövammaisjärjestöissä olemme kuvailutulkkausten asiantuntijoita, hän toteaa.

Kaksi tuntia työtä yhden kuvailutulkatun minuutin kuulumiseksi

Tuottaja Kai Nordberg Making Movies -tuotantoyhtiöstä kiitteli vuolaasti Miekkailijan kuvailutulkkausten koordinoimista, lukemista ja yhdessä Carita Lehtniemen kanssa laatimista Anu Aaltonen, joka tunnetaan myös Näkövammaisteatterin ohjaajana.

- Anu on ollut tämän projektin primusmoottori. Hän ehdotti Miekkailijan kuvailutulkkauksista minulle ja on toteuttanut tämän projektin alusta asti. Hän on myös vastuussa tästä erittäin korkealaatuisesta kuvailutulkkauksesta, Kai hehkutti. Anun kanssa Miekkailijan kuvailutulkkauksesta olivat vastuussa niin ikään kuvailutulkkiina toimiva Carita Lehtniemi ja kuvai-

Kilikili! Ennen esitystä nostettiin maljat. Vasemmalta Gyöngyi Pere-Antikainen, Elokuvasäätiön kotimaan levityspäällikkö Harri Ahokas, Markku Möttönen ja Eija-Liisa Markkula.

lutulkkauksenkonsultti Heikki Ekola. Elokuvan suomenkieliset tekstit luki näyttelijä Juha-Pekka Mikkola ja kuvailutulkkausten äänitti Kyösti Vantänen.

- Jaoimme käsikirjoituksen puoliksi ja kumpikin meistä laati kuvailutulkkauskäsikirjoituksen omaan puoliskoonsa. Kokoonnuimme Heikin kanssa, luimme hänelle ensimmäiset versiomme ja Heikki kommentoi niitä. Tapasimme uudestaan ja luimme Heikille korjatut versiot. Pidimme huolen, että kuvailutulkkauksella on yhdenmukainen ja ettei kuuntelija huomaa kuvailutulkkin vaihtuneen elokuvan puoleksavälissä: sanaston ja kielen tyylin oli oltava yhteneväistä. Prosessi on kestänyt puolitoista kuukautta eli tämä saatiin aikaan melko nopeasti, valottavat Anu ja Carita kuvailutulkkausten laatimista.

Töitä ja aikaa on kuitenkin kulunut todella paljon, koska Anun mukaan yhden kuvailutulkatun minuutin eteen on tehtävä kaksi tuntia töitä.

- Kohtausta katsotaan sekunti sekunnilta ja etsitään sieltä ne kohdat joihin kuvailutulkkauksella mahtuu. Mietitään, mitä täytyy ja mitä ehtii sanoa. Tähän kuului myös äänitys ja kuvailutulkkausten lukeminen, Anu kuvailee.

- Tämä oli meille aivan uusi tapa tehdä kuvailutulkkauksia, joten meidän oli otettava huomioon paljon teknisiä asioita. Laadimme kuvailutulkkausta elokuvan jälkituotantovaiheessa. Niinpä elokuva muuttui koko ajan kuvailutulkkausta laatiessamme. Sitä leikatettiin ja alussa suomenkielinen tekstitys

puuttui ja kun suomenkielinen tekstitys vihdoin tuli englanninkielisen tekstityksen tilalle, se muuttui monta kertaa, Carita muistelee.

- Edellisenä päivänä, ennen kuin menin lukemaan kuvailutulkkausten, elokuvaan tuli vielä muutos, Anu lisää.

Sokealla kuvailutulkkauskonsultilla on kuvailutulkkauksista laadittaessa niin ikään tärkeä rooli.

- Kävimme Anun ja Caritan kanssa elokuvan läpi kuva kovalta ja mietimme, miten kustakin kohdasta kerrotaan visuaaliset asiat. Kun esimerkiksi Jaan ja hänen isoisänsä pelaavat peliä, missä läpsyttävät käsiään toistensa päälle ja neuvostosotilaat tulevat hakemaan isoisää, etsimme oikeita sanoja, joilla ehditään kertomaan lyhyessä ajassa mahdollisimman paljon. Kohtaus on todella herkkä ja halusimme herkkyyden välittyvän myös katsojalle mahdollisimman konkreettisesti, kertoo Heikki. Hänen mukaansa nykyelokuville on tyypillistä ja kuvailutulkille haastavaa, että näyttelijät puhuvat värittömästi mutta kertovat eleillään, ilmeillään ja tekemisillään niin paljon.

- Konsultin tehtävä on yhdessä tulkkiensa kanssa löytää kuvailutulkkausten yhteinen sävel. Olen yrittänyt tuoda mukaan sokkonäkökulmaa ja saada tulkeilta irti kaiken sen mitä kuvassa on. Yhdessä pohdimme, miten Miekkailija voidaan esittää mahdollisimman hyvin ja konkreettisesti ja että sitä olisi miellyttävää seurata, hän valottaa.

Vähän ennen kuin koneet pyörähtävät käyntiin Elokuvasäätöön hienossa salissa Tauno Suuren silmien alla: surrrrrr rrrrrr... tosin digikoneet eivät pidä ääntä.

MIEKKAILIJA: UPEAA! MENKÄÄ LEFFAAN!

Päädyin sattumalta Miekkailija-elokuvan ensi-iltaan ja kokemus oli aivan huikea! Suosittelen aivan kaikkia näkövammaisia kokeilemaan tätä ja vaikka lainaamaan älypuhelimien tai tabletin tätä varten! Itse asiassa jos jollakin kaverillanne on älypuhelin, niin toimii oikein hyvin, jos istutte vierekkäin ja jaatte nappikuulokkeet keskenänne.

Teksti: Riikka Hänninen

Ainakin minulle paras elämys syntyi, kun toinen korva oli kokonaan kuulokkeesta vapaa. Näin kirjoitin blogiini: Miekkailija räjäyttää suomalaisen kuvailutulkkauksen uusiin sfääreihin.

Seison tyhjenevässä elokuvateatterin salissa täynnä liikutusta ja ihmetystä. Olen ensimmäistä kertaa elämässäni päässyt niin lähelle elokuvaelämystä kuin syntymäsokea ikinä voi päästä. Olen juuri katsonut Klaus Härön ohjaaman elokuvan Miekkailija. Olen liikuttunut teinipojan kyynelistä ja haukkunut henkeä ottelussa, jossa miekkailtiin toivon ja tahdon puolesta. Olen unohtanut sokeuteni melkein kokonaan visuaalisen taidemuodon edessä. Se on tapahtunut tuiki tavallisessa elokuvateatterissa, eikä

elokuvassa puhuta sanaakaan suomea.

Tämä ihme on mahdollista uuden teknologian avulla. Ennen leffaan lähtöä latastin iPhoneeni MovieReading-sovelluksen. Latastin etukäteen puhelimeeni ääniraidan, jolla on Miekkailija-elokuvan kuvailutulkkaus ja suomeksi ääneen luettu tekstitys. Elokuvan alkaessa puhelin kuunteli hetken elokuvaa ja synkkasi kuvailutulkkauksen yhteen elokuvan kanssa. Laitoin kuulokkeet korville, nojauduin taaksepäin ja nautin elokuvaelämäyksestä.

Näkeväälle ihmiselle leffassa käyminen on peruskauraa. Leffaan voi mennä vaikka joka viikko. Elokuvat ovat upeita, mukiinmeneviä, tylsiä tai mauttomia. On helppo lamsia katsomaan viimeisin uutuuksia tuosta noin vaan ja keskustella siitä somessa tai kahvipöydässä. Minä olen ollut viimeksi leffateatterissa vuonna 2013. Siihen on syynsä.

Ensinnäkään en voi vain saada päähäni, että lähdempä tylsän iltani kuluksi leffaan. Asiasta pitää sopia etukäteen näkevän oppaan kanssa.

Toiseksi minun on valittava elokuva, jonka puhetta ymmärrän ilman tekstitystä. Vieruskaverille olisi melkoinen häiriö kuunnella, miten oppaani supisisi jatkuvasti tekstityksiä korvaani. Samasta syystä elokuvassa ei saa olla runsasta kuvailua kaipaavia kohtia. Siis ei action-leffoja, ei maalailuvia, visuaalisia juttuja, ei elokuvamaisia vaan enemmän kuunnelmamaisia, tekstin kautta eteneviä elokuvia.

Miekkailija olisi siis ollut pääsemättömissä teatterivaiheessa; olisi pitänyt odottaa dvd:tä.

Kun sitten joskus päädyn sinne popcornihajuiseen

penkkiin asti, on tiedossa aina hieman epämukava kompromissikokemus. Koko ajan mietin, häiritsemmekö muita. Oppaani näkee elokuvan ensimmäistä kertaa niin kuin minäkin, eikä kuvailu siksi ole useinkaan kovin tarkkaa. Ja näkevät ihmiset ovat kertoneet, että jos he syventyvät kuvailemaan elokuvaa minulle, osa siitä menee heiltä itseltään ohi.

Elokuvia on kuvailutulkattu ryhmille muutaman kerran teatteriympäristössä. Osallistujat saavat korvilleen kuulokkeet, jotka peittävät aika lailla kuuluvuutta, suhisevat ja rätisevät riippuen istuma-asennosta ja vuotavat häiritsevästi ääntä naapurille asti.

Kuvailutulkki asettuu mikrofoninsa kanssa sinne, missä arvelee häiritsevänsä naapureita vähiten ja alkaa kuiskia kuvailuaan meidän kuulokkeisiimme. Voin saada elokuvasta aika paljonkin irti, mutta päällimmäiseksi jää tässäkin jonkinlainen tuolin reunalla keikkumisen maku.

Siksi Miekkailija-kokemus vie melkein jalat alta. Juha-Pekka Mikkolan lukema suomalainen tekstitys on synkattu upeasti elokuvan puheen kanssa. Hän ei lue tekstejä kuin syntetisaattori vaan ikään kuin puoliksi dubaten: jos näyttelijä huutaa, tekstin lukijakin korottaa hieman ääntään. Silti Mikkola jättää tunnesisällön näyttelijälle. Alun totuttelun jälkeen tuntuu kuin tajuntaani vain syöttyisi tieto siitä, mitä näyttelijän repliikit tarkoittavat.

Siististi puheen välissä soljuu Anu Aaltosen selkeästi lukema kuvailutulkkaus. Kun älyän kuunnella sitä vain toisella kuulokkeella ja jättää toisen korvan täysin vapaaksi elokuvan äänimaisemalle, vaikutelma on kuin olkapääni takana olisi huomaamaton, opastava ääni, joka maalaa äänikerroksen päälle eläviä kuvia ihmisten ilmeistä, asennoista, jopa tunnelmaa luovasta valosta. Ajoitus on niin luotettavan täsmällistä, että lopulta se kaikki sulautuu osaksi elokuvakokonaisuutta. Nojaan taaksepäin, puristan käsiä nyrkkiin jännityksen hetkillä, hengähdän helpotuksesta muiden katsojien mukana.

Minä olen kuin kuka tahansa muu ensi-illan kävijä. Tunne on sanoinkuvaamaton! Onko tämä unta?

Elokuvan jälkeen tulevaisuuden visiot pursuavat mielessäni: Jonain päivänä valtaosassa elokuvauutuuksia voi olla tällä tavalla tehty kuvailu ja tekstitys. Eikä vain suomalaisissa tuotannoissa vaan myös vaikkapa Hollywood-tai miksei Bollywood-tuotannoissa. Voin poiketa leffaan vaikkapa Kööpenhaminassa tai Kittilässä, sama se, ja kutsua parilla näpätöksellä yksityisen kuvailutulkkini paikalle. Teknologian puolesta tämä voi olla täyttä totta nyt. Ja ainakin kotimaisten tuottajien osalta rahoitus tällaiseen vaikuttaa hyvinkin mahdolliselta. Tuntuu kuin visuaalinen maailma olisi avautumaisillaan aivan uusiin laajuuksiin. Räjähdyttävää!

Tämän pilottiprojektin on tuottanut Suomen elokuvasäätiö. Kuvailukäsikirjoituksen ovat laatineet Anu Aaltonen ja Carita Lehtniemi ja näkövammaisena konsulttina on toiminut Heikki Ekola.

Suomenkielisen tekstityksen on lukenut Juha-Pekka Mikkola ja kuvailun Anu Aaltonen. Kuvailutulkkaus on kuultavissa ilmaisen MovieReading-sovelluksen avulla. Se toimii ios- ja android-käyttöjärjestelmillä älypuhelimissa ja tableteissa.

KUVAILUNÄYTE

Näkövammaisten avuksi kehitetty kuvailutulkkaus mahdollistaa nyt elokuvien aistimisen aivan uudella tavalla. Tulkkauksessa näkövammaisille kuvaillaan elokuvan tapahtumat erillisen älypuhelinsovelluksen kautta.

- Endel ottaa Kadriilta miekan ja sivelee tämän hiuksia. Kadri kietoo kädet kaudelle kurkottaen suudelman. Miekka tippuu lattialle.

Naiskertojan ääni kuvailee varsin tarkkaan Klaus Härön Miekkailija -elokuvan tapahtumia. Elokuva jää suomalaiseseen elokuvahistoriaan ensimmäisenä, johon on toteutettu kyseinen kuvailutulkkaus.

Tulkkaus on tarkoitettu näkövammaisille katsojille, joille elokuvakokemus ei ole aiemmin avautunut samalla tarkkuudella ja intensiteetillä.

- Aivan uskomaton tunne. Me voidaan päästä mukaan käsiksi koko siihen maailmaan, joka elokuvan ympärille liittyy. Eli siis arvostelut, ihmisten mielipiteet, kahvipöytäkeskustelut, kaikki. Se tekee meidät itsenäiseksi, eikä me olla kiinni avustajissa, jotka tässä meidän vieressä supattais jotakin, Näkövammaisten Kulttuuripalveluiden puheenjohtaja Eija-Liisa Markkula tiivistää asian merkitystä.

Käytännössä tulkkauksen voi ladata sovelluksella omaan älypuhelimeseen. Elokuvasalin äänien lisäksi korvaan tulevat halutessa niin tapahtumien kuvailu kuin vuorosanat.

- Elokuvasäätiö ja me sitten tuotantoyhtiössä yhdessä tartuttiin tähän ja päätettiin, että lähdetään rohkeasti yrittämään. Jos halutaan tehdä yhteiskunnasta oikeudenmukaisempi ja tasa-arvoisempi, niin sitten on vaan ryhdyttävä toimeen, elokuvan tuottaja Kai Nordberg Making Moviesta sanoo.

Jatkossa arkipäivää?

Miekkailija ei ole jäämässä ainoaksi kuvailutulkatuksi elokuvaksi. Tulevaisuudessa kuvailutulkkausvaihtoehdon uskotaan olevan yleisesti osana elokuvaa.

-Minun mielestä se on väistämätöntä. Nämä kulut ovat kuitenkin kokonaiskuluihin suhteutettuina niin vähäisiä, Norberg sanoo.

- Esimerkiksi meidänkin yhtiöllä varmasti jatkossa kaikki meidän tuotannot tullaan kuvailutulkaamaan, Norberg jatkaa ja lupaa.

Myös näkövammaisen Markkula aikoo viedä viestiä eteenpäin ja tehdä töitä, jotta elokuvan tekijät lähtisivät uuteen tekniikkaan mukaan.

- Kyllä me jalkojamme tömistäen vaaditaan, että lisää, lisää. Ja aion muuten pitää melua ystäväpiirissäni, että minä muuten olin elokuvissa, Markkula naurahtaa tyytyväisenä.

(Lähde: MTV)

Ohjaaja Klaus Härö.

"Kuvailutulkkaus on hieno juttu!"

Miekkailijan ohjaaja on innoissaan elokuvasta ja hienosti toimivasta kuvailutulkkauksesta.

Teksti: Ali Kinnunen

Kun ohjaaja Klaus Härölle tarjottiin ohjattavaksi Miekkailija-elokuvaa, hän vastasi kohteliaisuudesta, että mikäpäsi siinä. Mieleessään hän ajatteli että huh huh: vieras kieli, vieras maa, vieras kulttuuri, vieras laji, mutta voisihan sitä yrittää.

Kun hän sitten sai luettavakseen Anna Heinämaan käsikirjoituksen, valtava innostus tarttui ensi liuskoista.

- Melkein odotin, että kohta tulee jokin romahdus, mutta sitä ei koskaan tullut. Käsikirjoitus oli aivan loistava!

Saman pyhän innostuksen vallassa Klaus on vieläkin. Miekkailija on jättänyt pysyvän jäljen häneen ja ehdottomasti jokaiseen elokuvan katsojaan. Taas ollaan Härön omimmilla alueella: mitään ei oikeastaan tapahdu, mutta katsoja jännittää ihmisten kohtaloita rystyset valkeina. Niin paljon pahaa voisi tapahtua.

Elokuva kuvattiin eri puolilla Viroa. Kun kuvattiin yhtä filmin vaikuttavinta kohtausta, jossa nuori mies katsoo, kuinka hänen isoisäänsä viedään viimeiselle matkalle neuvostoliittolaisten viranomaisten toimesta, Klaus huomasi, että koko kuvausryhmä räpläsi kännyköitään. Hänen mielestään ei ollut oikein mennä facebookin kesken tärkeän kuvauksen, mutta hänelle selitettiin vakavana, että he lukevat uutisia. Venäjän panssarit ovat juuri tunkeutuneet Ukrainaan.

Haapsalossa se tuntui järkyttävältä, itsenäisyydestä oli niin vähän aikaa ja kaikkien mielessä eli pelko, mitä tapahtuisi seuraavaksi.

Härön kaksi miekkailutuntia

Miekkailijan kuvaus oli niin kiihkeää, että Klaus ei muistamillään kielellä hän lopulta ohjasi. Hän arvelee puhuneensa näyttelijöille suomea, englantia ja elekieltä. Sen hän

muistaa, että lapsinäyttelijöitä varten oli varattu tulkki, mutta hän puhui mieluummin itse vaikka käsin. Näin syntyi maaginen yhteys, joka näkyy läpi koko elokuvan.

Klaus ehti ottaa jopa kaksi miekkailutuntia ja enemmänkin olisi tehnyt mieli, mutta aika ei riittänyt. Näyttelijät sen sijaan harjoittelivat miekkailua kuukausia. Lapsinäyttelijöiden valinta tehtiin myös huolella, koekuvauksissa etsittiin sopivia tähtiä melkein vuosi. Miekkailijatytöt on näytellyt virolaisessa tv-sarjassa, muilla nuorilla tai lapsilla ei ole esiintymistaustaa.

Eriyksen ilahtunut ohjaaja on siitä, että näkövammaiset pääsevät tasavertaisina nauttimaan Miekkailijasta, moni muistaneekin Klausin edellisessä elokuvassa, Postia pappi Jaakobille, oli myös kuvailutulkkaus.

- Olen kuullut että kuvailutulkkaus on mennyt valtavasti eteenpäin ja se on hieno asia. Ilahtun aina kun uudet ryhmät pääsevät katsomaan elokuvia. Täytyy kiittää Suomen Elokuvasäätiötä, joka on pitkälti kuvailutulkkausten saamisen takana.

Uusi elokuva samalla porukalla?

Vaikka olisi kuinka hyvä ja tunnettu ja kiitetty ohjaaja, uuden elokuvan rahoituksen järjestäminen voi olla vaikeaa. Klaus kyllä pääsee helposti rahoittajien puheille, mutta myönteistä päätöstä ei silti välttämättä synny. Esimerkiksi elokuva, jonka piti kertoa rintamalla tukki kerrallaan rakennetusta ja leskelle lähetetystä talosta, on jouduttu panemaan syrjään. Muiden kuin suomalaisten rahoittajien mielestä siitä olisi tullut liian suomalainen.

Härön pöydällä on suunnitelmia noin kymmenen vuoden toihin. Kaksi voidaan mainita: Suomen kuningas ja Tumma Kristus. Se ei ole uskonnollinen elokuva vaan viittaa Helene Schjerfbeckin Kristus-tauluun. Se kertoo taidekauppiaasta, joka eläkkeelle jäädessään tekee ison taidelöydön. Jos elokuva toteutuu, se on kertomus siitä saako hän sen taulun ja miten siinä lopulta käy. Elokuva kertoo paljolti siitä yleisestä kysymyksestä, mihin nämä 40 työvuotta menivät, mitä sain aikaiseksi vai sainko mitään.

Jos Schjerfbeck-elokuva toteutuu, se tehdään pääosin samalla työryhmällä kuin Miekkailijakin.

"Älä lue kaunokirjallisuutta, jos et halua tulla satutetuksi"

Olli Jalosen kirjailijavierailu Celia-kirjastossa.

Teksti: Gyöngyi Pere-Antikainen

hän siteeraa erästä lempikirjailijaansa, norjalaista Per Pettersonia puhuessaan kirjallisuuden ytimeistä, mm. siitä, miten julmissa, kipeissä ja rumissakin asioissa piilee esteettinen kauneus ilman kyynisyyttä käsiteltynä. Ja minä siteeraan erästä lempikirjailijaani, kosmologi Kari Enqvistiä, joka sanoi kosmologia ja kirjailijaa yhdistäväksi tekijäksi sen seikan, että kumpikin tutkivat toisaalta sitä, mikä maailmankaikkeudessa on suurinta ja toisaalta sitä, mikä on kaiken pienintä. Maailmankaikkeuden äärettömyys ja siinä hiukkasina ihmismielen pienimmät liikkeet - siinä kaikki. Tai ei sitenkään: kaiken osana on tutkimuksen työkalu, kieli, joka tekee työstämistään kohteista mestariteoksia.

En pysty olemaan täysin puolueeton. Löysin hänen kirjansa nuorena kääntäjänä sattumanvaraisen toimeksianton kautta. Ja vaikka valmista käännöstä ei historian tuulten oikusta silloin julkaistukaan, jäin seuraamaan hänen uraansa. Ja nyt tapaan hänet uudestaan, haastattelen häntä ennenkemmattoman jännittyneenä ja mieltäni lämmittää, kun hän kertoo nähneensä sen vanhan käännökseni entisen kustantajan hyllyssä muiden sivuun joutu-

neiden käsikirjoitusten puolitoistametrissä pinossa.

Olli Jalonen on näennäisesti pienten eleiden mies. Hän puhuu hiljaa ja pohdiskellen. Hän sytyttää yleisöään hitaasti, ei räiskyvin kipinöin, mutta hänen ajatustensa, anekdoottiansa ja lukemiensa sitaattien synnyttämä hehku jää kytemään.

"Niin kuin Temassa on joskus tunnut, niin tuntui nyt, että alkaisi uusi elämä, meissä molemmissa erillinen, mutta yhdessä molemmista. Kun lepäilimme sängyllä verhot auki, valojen välke alapuolelta heijastui eniten katon valkoista vasten, mutta vähän myös vasten ihoa, oranssia piirtävää valoa ja välillä taas valoa vähemmän. Sovimme, että näin on nyt, mutta ei ehkä sitten enää. Mutta ajattelin itsekseäni, että kuitenkin, ja tiesin Islan tietävän, ja hän tiesi minun, mutta mitään ei ääneen sanottu, ettei se olisi tullut sillä tavoin valmiiksi, ja eteen aseteltuna särkynyt, vaan pysyi sulana, sulaa vetäjä maata."

Kronologisen etenemisen sijaan tarjoan hänelle avainsanoja kuin tikapuita, joiden askelmia pitkin hypähtelemme romaanista toiseen näennäisen sattumanvaraisesti, mutta vaivihkaa korkealle kohoavaa kokonaisuutta rakentaen.

Ensimmäinen avainsana on matkanteko ja tämän sanan ympärille onnistumekin ryhmittämään Jalosen romaanituotantoa lähestulkoon kokonaisuudessaan. Matkanteko on tavallaan tehtävä, pyrkimys jotakin päämäärää kohtaan.

Romaani **14 solmua Greenwichiin** (2008) vaikuttaa matkaromaanilta puhtaimmillaan ja konkreettisimmillaan. Jalonen lähti '80-luvulla englantilaisella postilaivalla Saint Helenan saarelle. Erään toisen romaanin kirjoitusprosessiin liittynyt merimatka kesti kaksi viikkoa suuntaansa ja sen aikana syntyi idea maailmanympärimatkasta 1700-luvulla eläneen englantilaisen tähtitieteilijän Edmund Halley'n tyyliin. Tositeevenomaiseen kilpailuun osallistuvat neljä ihmistä, Irlannissa asuva brittipariskunta, heidän opiskeluaikainen suomalainen ystävänsä ja tämän pikkuveli lähtevät vuoden pituiselle matkalle 0-meridiaania mahdollisimman tarkkaan seuraten. Kulkuneuvoina he saavat käyttää pelkästään 1700-luvun kulkuneuvoja ja matka taittuu kävellen ja purjehtien, ainoastaan napojen ja Saharan ylitys tehdään modernimmin keinoin. Nykytekniikka ohjaa kuitenkin kilpailijoita pysyttelemään hyvin kapean käytävän sisällä, paikoitellen vain muutaman metrin varsinaisen pituuspiirin reunalta.

Kirjailija Olli Jalonen ja toimittaja Gyöngyi Pere-Antikainen.

Kirjailija piirtää hyvin todenmukaisen kuvan matkasta, ei ihme, sillä hän itse matkasi romaanin kirjoittamisen aikana noin satatuhatta kilometriä tutustuakseen reittiin. Romaanin tärkeämpi matkanteko tapahtuu kuitenkin vuoden ikään kuin suljetussa kapselissa elävien matkalaisten välillä ja sisimmässä. Tarina piirtyy pikkuveljen ja osin toistenkin lokikirjoitusten kautta. Jalonen kertoo, miten pitkän kirjoitusprosessin aikana henkilöt alkavat elää omaa elämäänsä ja pienet mielenliikahdukset saattavat johtaa suuriin mullistuksiin, eikä kirjailija välttämättä tiedä aamulla kirjoittamaan ryhtyessään, mihin suuntaan henkilöittensä kohtalot iltapäiväksi kääntyvät.

Eräs kirjan kantava teema on totuuden ja julkisuus kuvan yhteentörmäys. Tämä on hallitseva problematiikka myös Kenen kuvasta kerrot -romaanissa (1996), joka on Jalosen kirjoista ehkä hitain ja kirjallisesti haasteellisin ja hämmäntävin.

Kokeellisesti toteutettu romaani leikkitelee kirjallisuuden eri lajityypeillä ja koostuu useista sisäkkäisistä osista: matkaromaanista, trilleristä, eroottisesta pienoistoromaanista, useista novelleista, elämäkerrasta ja lukuisista kirjeistä sekä lukemista hidastavista runsaista alaviitteistä. Nämä kaikki kertovat eri tavoin samaa tarinaa ja jokaisen kirjoittaa eri henkilö, kirjoittajien nimet muo-

dostuvat kuitenkin samoista kirjaimista. Kutkuttava lukukokemus!

Romaani **Yhdeksän pyramidia** (2009) vie kiertomatkalta Eurooppaan. Yhdeksään EU-kulttuurikaupunkiin rakennetaan kerrostalonkokoiset pyramidit varsin epätavallisista rakennusmateriaaleista, kuten Brysseliin savusta, Santiago de Compostelaan valosta tai Avignoniin ajasta. Kolmihenkinen suunnittelutyöryhmä käy vihkimässä ne kaikki yhden vuorokauden aikana. Ihmisten sisällä ja välillä tapahtuvia mielenliikkeitä tutkitaan jälleen laboratorionomaisissa rajatuissa olosuhteissa. Totuus ja julkisuuskuva törmäävät samaten taas, kun eurobyrokraatia, rahoituksen kanavointi ja muut epäselvytykset vilahtelevat taustalla.

m ahdottomilta vaikuttavat tehtävät kiehtovat kirjailijaa, ne tarjoavat tilaisuuden "kuvitella, että niiden takaa löytyy jotain enemmän, jotain arjen yli".

Jalonen kävi myös tässä tapauksessa läpi kaikki romaanin paikat ja teki tarkkoja mittauksia pyramidiensa sijainnista. Anekdootteja liittyy runsaasti myös kirjan kuvitusprojektiin, joka toteutui pitkien uskottelujen jälkeen erään maineikkaan ruotsalaiskuvaajan ja erään arkkitehdin voimin: miten saada konkreettiset tekniset kuvat olemattomasta ja toteutumattomasta!

tomasta!

Jos Yhdeksän pyramidia on rakentaminen, **Karatolla** (2012) on purkaminen, tuhoaminen ja jollain tavalla myös uudelleenrakentaminen. Romaani alkaa siitä pisteestä, mihin edeltäjänsä päättyy, mutta kertojanäkökulma vaihtuu. Uuden vuosituhannen alun suuri toiveikkuus on kääntynyt suureksi pettymykseksi, pyramidit puretaan ja myydään, idealismi särkyy.

Olli Jalosen pääteos mielestäni on ehdottomasti Yksityiset tähtitaivaat (1999). Tiiliskiviromaanin syntyhistoriakin on vertaansa vailla suomalaisessa kirjallisuudessa.

Vuonna 1975 Jalonen perusti sukunsa henkilöitä käsittelevän kansion otsikolla J. Tästä kansiosta muodostui seuraavien viiden vuoden aikana romaani Johan ja Johan ja Jouko-Johan, jonka kustantaja kuitenkin hylkäsi. "Kuin vuosi-*en tuuli olisi humaissut suoraan ylitse*", kuvailee Jalonen tunteitaan. Aihe ei kuitenkaan jättänyt kirjailijaa rauhaan ja seuraavina vuosina syntyi hylätyn romaanin pohjalle toisaalta gigantinen, 29 tunnin lukunäytelmä Tampeleen Työväenteatteriin ja toisaalta kolme eri romaania, jotka vakiinnuttivat Jalosen asemaa suomalaisen kirjallisuuden eturivissä.

Johan ja Johan (1989) kertoo Beteelin miesten, isän ja pojan vaiheista. Isä Johan loikkaa Neuvostoliittoon, mutta pettyy aatteisiinsa ja pyrkii palaamaan Suomeen. Poika Johan kasvaa aikuiseksi isäänsä ikävöiden maaailmansotien välisessä Suomessa. Isän paluuyritys kevättalvisen Suomenlahden jään yli on minulle kirjallisuuden koskettavimpia kuvauksia ihmisen ja luonnon ykseydestä.

Isäksi ja tyttäreksi (1990) kertoo poika Johanin pojasta, Jouko-Johanista, jota J:ksikin kutsutaan. J. on avioliittonsa purkauduttua yhä enemmän erakoituva mies, joka kaappaa tyttärensä ja vie hänet Irlannin syrjäisiin kolkkiin, missä hänen tarkoituksenaan on opettaa tyttarelle pelkkiä hyviä ja viisaita asioita vastoin muun maailman turmeltuneisuutta. Romaani kuvaa sitä äärettömän ristiriitaista tilannetta, kun ihmisen mieli lukkiutuu siihen pisteeseen, että vaikka hän haluaa pelkkää hyvää, tuottaa hän muille paljon su-

rua ja tuskaa, kulkien fanaattisesti jottaikin kohti, joka tuntuu ainoalta vaihtoehdolta. Koko trilogian läpi kulkee unenomaisen toistuvana motiivina isän monomaaninen tapa opettaa: hän sitoo kertotaulut historiallisiin ja kulttuurihistoriallisiin tapahtumiin.

Isäksi ja tyttäreksi on äärimmäisen kompakti, pelkistetty ja minimalistinen romaani, jota Pekka Tarkka kehui täydelliseksi romaaniksi. Se toi kirjailijalle Finlandia-palkinnon.

Trilogian kolmas osa, **Elämä ja elämä** (1992) on hieno kuolemaan menemisen tunnelin kuvaus. Vanhan poika-Johanin kuolinvuoteen ääressä ovat hänen vaimonsa ja poikansa vaimoineen. Jokainen ajattelee omiaan, puhetta ja toimintaa on vähänlaisesti, silti tapahtuu paljon. Ainutlaatuista kirjallisuudessa on nelisenkymmentä sivua käsittelevä, yhtä virkettä oleva, polveileva tajunnanvirta kuolevan ihmisen eri aistien sekoittumisen heijastumia

Kolme loistoromaania: vaan Jalosella oli vieläkin sanottavaa aiheestaan. Näin syntyi triptyykin päälle mahtava Yksityiset tähtitaivaat, joka kokoaa yksiin kansiin kaikki kolme osaa runsain lisämateriaalein rikastettuna sekä vielä neljännen tarinan.

Kuten Jalonen sanoo: *”jos nuo kolme romaania ovat triptyykin kankaalla, on Yksityiset tähtitaivaat kankaan kudonta”*, valtavan laaja ja monivivahteinen suurteos.

Tämä neljäs kirjan osa on Jutan, Jouko-Johanin kaappaaman ja sittemmin aikuiseksi kasvaneen tyttären tarina, isänsä tarina käänteisenä: nyt tytär lähtee etsimään isänsä perintöä maailmalta. Jutta seuraa isänsä jalanjälkiä kirjan uskontojen suureen sovintokokoukseen historialliseen Samariaan.

Kirjan tapahtumia on ajoitettu tähtitaivaan ilmiöiden ajankohtien mukaan: romaanin tapahtumakaari yhdistää 1870-luvun ja 2010-luvun Venuksen ylikulut, samaten auringonpimennyksillä ja ns. kristallipäivillä on omat merkityksensä, kuin kunnianosoitukseksi Edmund Halleyyn edessä.

Olli Jalonen lienee aina ollut kriitikoiden arvostama kirjailija, mutta suuren yleisön silmissä vähemmän tunnettu. Hänen viimeisimmät kaksi romaania,

Poikakirja ja **Miehiä ja ihmisiä** ovat varmasti tuoneet hänet lähemmäs laajoja lukijakuntia. Näitä romaaneja on keuhuttu hänen rennoimmikseen ja helpoimmin lähestyttäväksi, kirjallisuudesta tasosta luonnollisesti tinkimättä.

Poikakirja (2010) syntyi kesken erään toisen romaanin kirjoitusprosessia, joka jäi kesken kun eräs valokuva avasi kirjailijan lapsuusmuistojen tulvan. Kirja ei kuitenkaan ole omaelämäkerrallinen sanan tiukassa merkityksessä: omiin muistoihin sekoittuu muualta kuultuja, kuviteltuja ja henkilöhahmojen itsensä ”vaatimia” käänteitä. Romaanin sankari on 10-12-vuotias tavallinen lahjakas ja läsnä oleva poika, varsin toisenlainen kuin Jalosen tähänastiset, aina hieman sivulliset ja sisänpäin kääntyvät hahmot. Pikkukaupunki, tavallinen perhe-elämä ja 1960-luvun kurin ja järjestyksen koulumaailma piirtyy lukijan eteen riemastuttavan todellisena.

Poikakirjaa seurasi Jalosen uusin romaani, **Miehiä ja ihmisiä**. Romaanin nimi sekä sen monet motiivit ja vivahteet viittaavat Steinbeckiin ja hänen Hiiriä ja ihmisiä -romaaninsa tunteva löytää Jalosen kirjasta ylimääräisiä ulottuvuuksia ja jännitteitä.

Tämän kirjan päähenkilö on 17-vuotias nuorukainen, joka astuu lapsuudesta aikuisuuteen yhden kesän aikana, hyvin merkillisenä vuonna 1972. Poika elää aikuistumisen kaikki kokemukset ensimmäistä kertaa: työelämän, seksin ja rakastumisen, viinanjuonnin, vanhempien hiipumisen, ihmisyhteisön raat'at lainalaisuudet ja vastuunoton. Hänen terävä katseensa seuraa ympäristöään ihmetellen ja hiljaa hyväksyen miesten kunniakodein, *”koska mies ei turhia puhu vaan on asioita niin kuin velan maksu jotka ovat itsestään selvyiksi.”*

Kuunnelmia ohjatessaan Jalonen oppi loistavasti leikkaustekniikan, jonka kautta romaani kiinnittyy erottamattomasti tapahtumavuoteensa. Eletään politiikan hullua vuotta, jolloin voimakkaita mielipiteitä puolesta ja vastaan herättänyt Kekkonen valitaan uudelleen poikkeuslaila ja politiikka on vahvasti läsnä ihmis-

ten arjessa. Lukujen alkuun Jalonen leikkaa pätkiä Kekkonen puheista. Pätkät ovat itsessään kaikki dokumentoituja, mutta niiden yhteen nivouttaminen Kekkonen ja Vennamon hurjaksi kuvitelluksi vaaliväittelyksi on Jalosen idea, joka liittyy nuorukaisten perustamaan Radio Saatana -nimiseen merirosvoasemaan. Skandaalin myötä pojat näkevät välähdyksen suurpolitiikan kulisseista ja tietenkin samalla soi koko ajan musiikki, Muska ja rock antavat äänen sukupolven kuumeisille tunteille.

Jalosen romaanien taianomaisin rakennuselementti on itse kieli. Vaatii uskomatonta taidokkuutta ja kurinalaisuutta osata puristaa suurimmat kuohut ja pienimmät mielenliikehdinnät yhtä vähäeleisiin ja silti tai juurikin siksi räjähdysalttiisiin lauseisiin. Harva kirjailija kykenee ilmaisemaan muutamalla vallan tavanomaiselta tuntuvalta sanalla yhtä laajaa tunneskaalaa.

”Kun äiti on kertonut, niin vaikka en ole tietänyt, heti kun äiti on saanut sanottua, se on tuntunutkin tutulta kuin sen olisi jo tietänyt mutta unohtanut vain. Se on odottanut samalla tavalla valmiina eikä siitä ole puuttunut kuin sanominen.”

Filosofian tohtori Olli Jalonen käyttää romaaneissaan hyväkseen myös valtavan laajaa sivistystään, mutta filosofia ja luonnontieteet suodattuvat kirjoittamisprosessin aikana oman kokemusmaailman läpi ja romaaniin syntyvä sisäinen ajatus versoaa kirjoittamisprosessin yhteydessä, ei niinkään opinnoista ja luetuista suoranaisesti.

Olisipa kiinnostavaa päästä lukemaan Jalosen väitöskirjaa, jonka otikkona on Assosiaation hetket kirjallisuudessa ja joka tutkii sitä, kuinka muistot yhdistyvät kirjallisuudessa kuonnaksi kronologisen jatkumon sijaan ja miten konkreettisesti ympäristössä ja kirjallisuudessa on aina avauduttava ikkuna johonkin muuhun, näkymättömämpään!

Olli Jalosen kirjailijavierailu on kuunneltavissa Näkövammaisten Kulttuuripalvelun verkkosivuilla osoitteessa www.kulttuuripalvelu.fi/

KIRJAN JA RUUSUN PÄIVÄNÄ

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu osallistui Kirjan ja Ruusun päivään Helsingin Kampissa. Kuvat kertovat onnistumisesta!

Oikealla Näkövammaisten Kulttuuripalvelun iskujoukko vasemmalta Kaisu Hynninen, Eija-Liisa Markkula, Satu Linna ja Kaisa Penttilä. Taustalla on Gyöngyi Pere-Antikainen ja jossakin kauempana mietelauseita jakamassa Sari Kekkonen.

”Hyvä kirja tekee lukijasta taiteilijan”

Näkövammaisten kirjastoyhdistyksen ja Celia kirjaston 125-vuotisjuhla.

Teksti: Gyöngyi Pere-Antikainen

Kuvat: Janne Torikka

Näkövammaisten Kirjastoyhdistyksen puheenjohtaja Markku Vaittinen ja Celia-kirjaston johtaja Marketta Ryömä.

Illan juontaja Bettina Sægbom ja Saavutettavaa kirjallisuutta 125 vuotta -historiikin kirjoittaja Tuula Vuolle-Selki.

Juhlapuhuja, kirjailija Juha Hurme. Ylhäällä oikealla Celian johtokunnan puheenjohtaja Rauno Anttila.

"**p**ystymme, ainakin jossain määrin, tekemään todellisuutta emmekä vain ajelehtimaan sen virrassa, määrittämään sitä, mikä määrittää meitä, muokkaamaan ja kohentamaan sitä, mikä muokkaa meitä. Olemme aikamatkailijoita. Kykenemme varastoimaan muistoja ja taitoja, siirtämään perinnettä ja analysoimaan menneitä ja, toiseen suuntaan, laskemaan todennäköisyyksiä tuleville tapahtumille ja taivuttamaan väistämättömyyttä haluamaamme suuntaan."

Punatiiliseinät, puiset pylvääät, lämmin punasävyinen valaistus, juhlava kattaus, avaruutta ja ilmapuutia. Wanhassa Sataman kaksi suurta juhlasalia tarjosivat upeat puitteet Näkövammaisten kirjastoyhdistyksen ja Celia kirjasto-

ton 125-vuotisjuhlalle kuurosateisena huhtikuuisena iltana. Puolitoistasatapäinen yleisö edusti yhdistyksen aktiivijäseniä, Celian nykyistä ja eläkkeellä olevaa henkilökuntaa, sidosryhmiä sekä näkövammaisjärjestöistä että yhteiskunnan monilta tahoilta, äänikirjanlukijoita, kirjailijoita ja tiedonsaannin esteettömyyden eri asiantuntijoita ja tietenkin kohderyhmää, näkövammaisia asiakkaita.

Yhdistyksen ja kirjaston yhteinen juhlatoimikunta hioi tilaisuuden yksityiskohtia lähes vuoden ajan. Juhlan kaksi pääkohtaa, historiikin ja saavutettavuuspalkinnon julkistaminen toimivat kiinnekohtina, joiden ympärille ohjelma koottiin.

Musiikkivalinta oli oivallinen: Tuija Rantalainen ja Trio Rouvat soittivat ja lauloivat pitkin iltaa tunnelmallisia omia sävellyksiään ja ikivihreitä vuosikymmenten säteellä. Illan juontajan haastavaan tehtävään kutsuttiin teeveestä tuttu sympaattinen Bettina Sägbom.

Tervetuliaiskuohuviinin ja Celian johtokunnan puheenjohtajan, Rauno Anttilan hyväntuulisten tervehdyssanojen jälkeen saimme kokea illan eittämättömän kohokohdan, kun lavalle nousi tilaisuuden juhlapuhuja, ohjaaja-kirjailija Juha Hurme, jonka puheesta tämän jutun sitaattit valikoituivat. Ei ole liioittelua kehua Hurmeen puhetta hurmioituneeksi, lennokkaat ja kauaskantoiset ajatukset viitoittivat tietä arjen askareista juhlan ytimeen. Ja tuntui kuin kohtalon leikiltä tieto, että samainen Juha Hurme olisi vain pari viikkoa myöhemmin tulossa Celiaan Näkövammaisten kulttuuripalvelun kirjailijavieraaksi, kuin vanha tuttu konsanaan.

"Kyllä se olemassa on, totuus nimittäin, mutta ei ikinä yksiselitteisenä. Aika työntää meitä eteenpäin ja muuttaa perspektiiviämme menneeseen. Huominen kasvaa tämän päivän ja eilisen päälle, mutta muuttaa kehkeytyessään

koko ajan näkökulmaamme menneeseen, omaan historiaamme.”

Kun historiaa kirjoitetaan yhä nopeammin lentävin kynin, yhä kuumeisemmin raksuttavin ja surisevin konein, on tärkeä pysähtyä, suhtauttaa mennyt, nykyinen ja tuleva, on tärkeä kirjoittaa historiikki. Näkövammaisten kirjastoyhdistyksen ja Celia kirjaston ensimmäistä sataa vuotta käsittelevä historiikki, Kirsi Keravuoren Siannahkataulusta digitaallitekniikkaan: sata vuotta näkövammaisten kirjastotoimintaa 1890-1990 ilmestyi neljännesvuosisata sitten. Sen jälkeen sekä tekninen kehitys että yhteiskunnalliset muutokset ovat ottaneet melkoisen harppauksen ja historiikin päivittäminen on tullut polttavan ajankohtaiseksi.

Juhlapäivän aamuna tuli painosta uunituore historiikki ja juhlaan saapui Bettinan haastateltavaksi myös tyytyväinen tietokirjailija. Uusi historiikki on juhlan upea kirja: sen kirjoitti vammaishistorioitsijana mainetta saanut Tuula Vuolle-Selki ja kirjan nimi on Saavutettavaa kirjallisuutta 125 vuotta. Kirja, jonka jokainen juhlavieras sai mukaansa, johdattaa lukijaa edelliseen teokseen nojaten sen kartoittamasta tilanteesta nykyhetkeen ja visionäärisesti piirrettyyn tulevaisuuteen, runsaan haastattelu- ja kuva-aineiston rikastuttamana.

”Riippumaton tiede ja perustutkimus ovat ihmiskunnan ainoa selviytymiskeino. Vapaa taide, arvokkaiden ja piristävien viihdearvojensa lisäksi, opettaa meidät näkemään pinnan läpi syvyyksiin ja karaisee kykyämme ilahtua uudesta ja yllättävästä. Taide ja tiede eivät ole loitolla toisistaan. Ne ovat ihmisilyn väkevimmät ilmentymät; arvokkainta, mitä ihmiskunta on aikaansaanut. Uteliaisuus, luovuus ja kurotus kohti tuntematonta ovat taiteen ja tieteen rakennelementtien kolmikanta.”

Juhla huipentui Näkövammaisten kirjastoyhdistyksen saavutettavuuspalkinnon julkaistamisseremoniaan. Tämä palkinto on ensimmäinen laatuaan yhdistyksen historiassa ja yhdistyksen tarkoituksena oli palkita näkövammaisten tiedonsaannin saralla merkittävää uutta tulosta tarjoava hanke tai tekijä. Palkinto myönnettiin näkövammaisten vapaaehtoiskannajien pientä ryhmää edustaville aktiivisimmille kolmelle skannaajalle, Kirsti Rosendahlille, Oiva Hellmanille ja Harri Tuomiselle. He ja heidän kumppaninsa ovat ansiokkaasti laajentaneet Celia-kirjaston valikoimia skannaamalla vuosien ajan satoja ja tuhansia kirjoja laidasta laitaan, genrestä toiseen. Heidän skannaamansa teokset saavuttavat näkövammaislukijoita Tiedonhallintapalvelun ylläpitämällä verkkosivuilla elektronisina julkaisuina.

”Taide on näköalattoman egoismin ja väkivaltaisen kuitistamisen täsmällinen vastakohta. Taide on ratkaisematon pulma. Sen syvin olemus on ratkaisemattomuudessa. Se on peli, joka ei ikinä pääty, ei ikinä johda tiettyyn tulokseen. Tämän pelin, prosessin avulla ihmiskunta kuntoilee oman ihmisyytensä kanssa ja vetää keulaa elukoihin ja barbarismiin. Meillä on yksi yhteinen mantu ja yksi yhteinen, jakamaton ilmakehä sitä suojaamassa. Meillä kaikilla on tasan yhtä suuri oikeus elää ja ihmetellä kaikkeuden kummallisuuden rikkautta. Tämä ihmettely on nimeltään taide ja tie-de eli kulttuuri.”

Varsinaisen juhlaohjelman päätteeksi Kirjastoyhdistyksen puheenjohtaja Markku Vaittinen johdatti yleisöä Trio Rouvien tunnelmaa nostattavalla säästyksellä toiseen saliin, jossa juhlaväkeä odottivat komeasti katetut pöydät ja mikä herkullisin päivällinen. Päivällisen aikana saimme kuulla monia riemukkaita muistelupuheenvuoroja näkövammaisten kirjastotoiminnan menneiltä vuosilta ja toiveikkaita vilkaisuja tulevien aikojen suuntaan. Juhlan päätti iltamyö-

Ylhäällä Trio Rouvien Susanna Jyllinmaa, äänikirjojen lukija Jari Aula ja Tauno Pajukallio sekä illan toinen opaskoira.

Vasemmalla ylhäällä palkittuja vapaaehtoisskannaajia: Harri Tuominen, Kirsti Rosendahl ja Oiva Hellman. Oikealla Näkövammaisten Kirjastoyhdistyksen sihteeri Jyrki Rajala ja Timo Matsinen, alla Näkövammaisten Kulttuuripalvelun puheenjohtaja Eija-Liisa Markkula ja alinna vasemmalla äänikirjojen lukija Maija-Liisa Ström.

häisellä Celian johtajan Marketta Ryömän loppu-tervehdys, mutta vilkas puheensorina ja iloinen musiikki hiipuivat vastata pikkuhiljaa.

Koskettavinta tässä juhlassa oli se, että yksi asia oli ehdottomassa pääroolissa tämän niin monipäisen, laajan ja erilaisia ryhmiä edustavan yleisön keskuudessa, tämä oli juhlan varsinainen kohde: kirja. Juha Hurmeen sanoin:

”Kirja on mäki, kiivetessä tulee hiki, mutta maisemat avartuvat.

Hyvät ihmiset, lukekaa kirjoja! Lukekaa ulkona, lukekaa sisällä, lukekaa ulkoa, lukekaa sisältä, surussa lukekaa ja ilossa, surussa lohdutukseksi ja ilossa tasoitukseksi. Lukekaa kotona, matkalla, pitkittäin ja poikittain. Lukekaa saavutettavaa ja lukekaa saavuttamatonta kirjallisuutta. Tehkää saavuttamaton saavutettavaksi.

Mitä enemmän te luette, sitä vähemmän te luulette. Mitä vähemmän luulette, sitä enemmän tiedätte. Mitä enemmän tiedätte, sitä vähemmän kärsitte. Mitä vähemmän kärsitte, sitä enemmän ehditte lukea. Tietämättömyys, lukemattomuus, lisää tuskaa. Lukemattomasti.”

Toinen osa ilmestyy syyskuun Kajastuksessa.

DIRECTOR CANTUS ja velomobiilisuunnittelija

Arto Joutsimäen sähköisessä allekirjoituksessa lukee "Director cantus, velomobiilisuunnittelija". Siinä ovat pähkinänkuoritiidot Kamarikuoro Kontrapunktin uudesta johtajasta.

*Teksti: Eija-Liisa Markkula
Kuvat: Ali Kinnunen*

hmettelen, miksi hän tuli hakeutuneeksi näkövammaiskuoron johtajaksi, vaikka jo johtaa varsin kuuluisaa n. 30-henkistä Kareliakuoroa. Arto kertoo hakeneensa aktiivisesti toista kuoroa johdettavakseen Karelian rinnalle. Hän oli netistä kuunnellut Kontrapunktin Kiuruntupalevyä, ihailnut kuoron tasoa ja päättänyt vastata kuoronjohtajien sivuilla ol-

leeseen ilmoitukseemme.

Ensimmäisissä harjoituksissa Arto yllätti meidät mutkattomuudellaan ja toimeliaisuudellaan. Hän oli jo valmiiksi tutkinut netistä apuvälineitä johtamiseensa, jotta me laulajat ymmärtäisimme mahdollisimman tarkasti noudattaa annettuja signaaleja. Totesimme kuitenkin, ettei hänen ehdottamastaan, netissä myytävää kirkasvalotahtipiukosta olisi riittävä apua, koska tasan kaksi kolmanesta kuorolaisista on sokeita. Kokeilemisen arvoiseksi oletettiin kuitenkin jokin mahdollinen värinä aiheuttava laite, jolla nyansseja voitaisiin ilmentää. Huomasimme heti, että Arto on todella ajan hermolla. Alkoi nousta valtava innostus. Heti harjoiteltiin Arton 16-vuotiaana säveltämää ja sanoittamaa "Kevään ylistystä", joka sittemmin antoi nimensä myös toukokuun puolivälissä pidetylle kuoron 40-vuotisjuhlakonsertille.

Artolla ei ole aiempaa kokemusta näkövammaisista, mutta hän on kuin olisi jo pitkään ollut tekemisissä kans-

samme. Hän sanookin, ettei työ kanssamme ole ongelmallista, on vain ratkaistava uudenlaisia asioita ja se on hänestä mielenkiintoista. Hän on töissä Kehitysvammaliitossa, joka sekkin on saattanut, ainakin ajatuksen tasolla, luontevoittaa näkövammaiskuoron eteen astumista. Sosiaaliset taidot ovat aina myös luonnekysymys.

Karelia ei sen koommin hämmennyt Kontrapunktin ilmaantumisesta Arton toiseen käteen. Heillä on yhteisiä vuosia takanaan jo viisi. Karelian hakemuksesta presidentti myönsi Artolle director cantus -arvonimen 8.5.15. Tarkka suomennos on "laulun johtaja". Nyt Arton kuorot ovat jo kerran harjoitelleet yhdessä, ja Karelia esiintyi myös Kontrapunktin juhlakonsertissa, jossa loppuhuipentumana kuorot lauloivat yhdessä 48 hengen voimin mm. Finlandian Sibeliuksen juhluvuoden kunniaksi.

Ylhäällä Arto Joutsimäki johtaa harjoituksissa (valkoinen paita) ja konsertissa. Keskellä Kamarikuoro Kontrapunkti, alhaalla Karelia-kuoro.

Kirjan sali oli ääriään myöten täynnä. Juhlakonsertti oli menestys!

Arto on koulutukseltaan musiikkiin erikoistunut luokanopettaja. Uransa hän aloitti vuonna 1984 Espoon Kivenlahdessa sijaitsevassa Mainingin koulussa. Maininki on alakoulu. Sen lapsikuoro alkoi heti saada kuuluisuutta. Samalla musiikkiluokat alkoivat paisua, samoin konserttien yleisömäärät.

Tässä on kesken kaiken todettava maailman pienuus; opetin itse tuolloin ranskaa samaisen kouluyhteisön yläasteen puolella kuusi vuotta. Tämä samanaikaisuus selvisi Arton työhönottohaastattelussa!. Silloin 80-luvulla ihmettelin, miten paljon rahaa löytyi kunnan soittimien ostamiseen musiikkiluokille. Varainkeräystä varten oli perustettu vanhempainyhdistys nimeltä Kimalaiset.

Noista Mainingin ajoista lähtien Arto on johtanut nuorisokuoroja 30 vuoden ajan. Viimeisimpänä hän jätti Aventur-showkuoron nuorempiin käsiin viime vuonna. Joukossa on ollut keravalaisia kuoroja mm. lapsikuoro Kervuset. Arton oppilaina ovat ehtineet olla monet kuuluisuudet esim. Tommi Saarikivi, Lenni-Kalle Taipale, Riia Kataja, Susan Aho, Kerkko Koskinen ...

Aikuiskuoro Karelia tuli hänelle melkein yllättäen niin, että hän johti sitä ensimmäistä kertaa juuri ennen kuoron juhlakonserttia. Kuorokilpailuihin Arton johtamat kuorot eivät ole osallis-

tuneet, koska kuorolaiset ovat yleensä olleet koululaisia siirtyen opiskelusaan aina seuraavaan oppilaitokseen. Kansainväliset kuorofestivaalit kyllä kiinnostaisivat.

Arto on säveltänyt paljon laulumusiikkia; teostossa lauluja on noin sata, enimmäkseen lastenlauluja, joista useimmat on sävelletty jokavuotisiin Salon lastenlaulukilpailuihin. Keskelle kuoroilleen hän on säveltänyt jotakin. Parhaillaan on työn alla laulunäytelmä Karelialle. Kerran oli aikeena tehdä musikaali Sinuhesta. Työ jo aloitettiin, mutta perikunta ei antanut hankkeelle lupaa.

Huilu on Arton soitin. Mieluiten hän soittaa jazzia ja vain improvisoi. Hän kuuluu yhtyeeseen, jonka kanssa on esiintynyt Japanissa saakka. Konserteissa hän kertoo käyvänsä silloin tällöin. Musiikkia kuunnellessaan hänelle tulee herkästi tarve analysoida sitä, joten rentoutuminen ei aina siinä tilanteessa onnistu.

Kuten jo sanottu, Arto käyttää uusimpia netin suomia keinoja hyödykseen itsestäänselvyyksinä. Näitä ovat esim. nuotinosohjelmat. Kontrapunktin juhlakonsertin hän johti nuottitelineellä olevalta iPadilta. Hän kouluttaa musiikinopettajia ja muita musiikki-ihmisiä iPadin käytössä oivallisena apuvälineenä. Parhaillaan hänellä on kehityksen alla jonkinlainen kädessä tai taskussa pidettävä laite, joka ilmaisisi so-

keille kontrapunktilaisille värinän tajuuden vaihteluilla pieniäkin tempo-
muutoksia ja muita nyansseja.

Näistä moderneista laitteista puhuttaessa on jo pakko kysyä: Mikä ihmehen pyörä on velomobiili eli kinneri? Ensinnäkään se ei kuulemma ole ollenkaan uusi keksintö, vaan oli jo laajalti käytössä Keski-Euroopassa, etenkin Ranskassa, heti sodan jälkeen. Kyseessä on kevytrakenteinen, lasikuitukorilla varustettu, sähköllä ladattava kolmipyöräinen polkupyörä. Edessä on kaksi pyörää, takana yksi ja korissa kääntymisvilkut. Arton keltainen kinneri, jolla hän kulkee työmatkansa, on nojapyörä, jonka mitat ovat: pituus 250 cm, leveys 180 cm ja korkeus 120 cm, tuntinopeus 30-40kilometriä. Arto on myynyt valmistamiaan velomobiileja myös ulkomaille, jopa Amerikkaan.

Tänä kesänä Arto on lähdössä pyöräretkiporukkinsa kanssa Viroon. Hänen toinen kesäharrastuksensa on melominen. Kaiken tämän liikunnallisuuden vastapainoksi hän lukee dekkareita ja musiikkiin liittyviä elämäkertoja.

Ihan viimeiseksi kysyn häneltä, onko Kontrapunktissa jotakin sellaista, joka yllätti hänet. Vastausta ei tarvitse miettiä: täydellinen yllätys oli kuorolaisten poikkeuksellisen nopea kyky oppia ulkoa ja painaa muistiinsa sekä säveltä että sanoja!

TERVETULOAAVIOLIITTOSIMULAATTORIIN

Pyynikin kesäteatteri juhlii 60-vuotista taivaltaan Avioliittosimulaattorilla.

Pilvi Meriläinen

Kuvat: Pyynikin kesäteatteri/Leena Klemelä

Pyynikin kesäteatteri juhlii tänä kesänä 60-vuotista taivaltaan ja esittää Veera Niemisen suositun esikoisromaniin (Tammi 2013) perustuvan näytelmän Avioliittosimulaattori. Uusi kotimainen komedia tarjoaa huumoria, draamaa ja rakkautta maalaistilan tyyliin.

Avioliittosimulaattori sijoittuu Länsi-Suomeen maaseudulle, jossa tilaansa pyörittää ahkera mutta vähäsanainen Jussi (Ville Majamaa). Mitä tapahtuu, kun Jussin morsiankokelas, vilkas ja löppö itäsuomalainen Aino (Mari Turunen) saapuu perhehaaveineen tilalle kuukauden koeajaksi? Arki maatilalla ei ainakaan palaa entiselleen. Eikä maakuntakulttuurien ja murteiden ristitulelta voi välttyä...

Näytelmän ohjaa Tommi Auvinen, jonka edellinen työ Pyynikin kesäteatteriin oli vuoden 2003 menestysmusikaali Hopeinen kuu. Hän on ohjannut myös kesällä 2000 esitetyn näytelmän Pohjalta ponnistaen, joka kertoi Kalle Päätalon nuoruusvuosista sodan jälkeen.

Tommi Auvinen ja dramaturgi Seija Holma kirjoittivat Avioliittosimulaattori-näytelmän Veera Niemisen kirjan pohjalta.

-Aloimme Seija Holman kanssa työstämään näytelmää noin vuosi sitten; keskustelimme millaisen tekisimme ja ketkä näyttelisivät. Loimme raamit. Sitten kirjoitimme käsikirjoitusversioita, hän kertoo.

-Kun luin Veera Niemisen kirjan, pidin heti sen perusteesta, erilaisten ihmisten yhteentörmäyksestä: kun morsian tulee idästä ja sulhanen lännestä, ja mukana on molempien sukulaisia. Se voisi olla vaikkapa etelän ja pohjoisen törmäys. Siinä on myös suvaitsevaisuus-lähtökohta: molemmilla puolilla on nieltävää, opittavaa ja sopeutumista.

-Kun yhteentörmäys konkretisoituu vahvasti siihen, että vastakkain on itäsuomen murre ja Turun murre, niin mietin näytelmän roolituksen siltä pohjalta ketkä ovat Turun suunnalta ja osaavat sen murteen. Olen kuullut paljon esimerkiksi teatterissa kuinka sitä yritetään puhua eikä se onnistu. Äitini suku on Turusta, ja se on vaikea murre. Jos sitä ei osaa, lyhyessä ajassa on mahdotonta oppia.

-Näyttelijät siis taitavat murteet. Kun ne törmäävät, se tekee helposti monta asiaa ymmärrettäväksi.

Lavastajana toimii Erkki Saarainen. Upeista lavastuksista

Mukana Avioliittosimulaattorissa: Tom Lindholm ja Eija Vilpas. Pikku-kuvassa ohjaaja Tommi Auvinen.

taan tunnettu Saarainen palkittiin maaliskuussa Lavastus- ja pukusuunnittelijat ry:n Illusion-palkinnolla.

-Näyttelijät tulevat hyvin lähelle yleisöä. Lavasteet ovat korkeita - käytämme myös maisemaseiniä. Lisäksi maisema aukeaa parhaille paikoille, järvelle. Pyynikin kesäteatterissa luonto on vahva elementti ja sillä on aina oma roolinsa, Tommi Auvinen valottaa.

-Avioliittosimulaattori kertoo kauniilla tavalla erilaisten ihmisten törmäämisestä ja suvaitsevaisuudesta, hän luonnehtii.

-Kun se on kirjoitettu komedian muotoon, pidän siitä kun asioille voi nauraa. Silloin nielemme ne paremmin, ja nauramme samalla myös itsellemme.

-Tämä on ollut hauskaa. Ja työryhmä on loistava. Toivon, että kaikki sujuu hyvin, ja miksei sujuisi. Tämä on hauska näytelmä, jossa on kipupisteitä niin kuin elämässä aina on. Komedia kirkastuu silloin, kun mukana on tummempaa pohjaväriä. Elämän kaikkia puolia.

Näytelmässä nähdään nimekäs näyttelijäkaarti. Rooleissa loistavat Ville Majamaa ja Mari Turusen lisäksi Eija Vilpas, Tom Lindholm, Esko Roine, Ola Tuominen, Samuli Muje, Janne Kallioniemi, Mia Selin ja Tommi Rantamäki, joista Rantamäki on uusi kasvo Pyynikillä.

Avioliittosimulaattori jatkaa Pyynikin kesäteatterin kotimaisten näytelmien laatulinjaa.

**Avioliittosimulaattorin ensi-ilta 12.6. Esitykset 9.6.-8.8. www.pyynikinkesateatteri.fi
Lisää kuvia on nähtävissä www.kajastuslehti.fi ja EXTRA - NÄYTTELYT JNE**

PERTTI KURIKAN MUKANA

Suomi valitsi euroviisuedustajakseen Pertti Kurikan Nimipäivät-yhtyeen ja kappaleen Aina mun pitää. Kajastus oli PKN:n mukana Wienissä melkein voittamassa.

Teksti: Heidi Ikäheimonen

yhtyeen voitto herätti paljon voimakkaita reaktioita. Moni sanoi suoraan häpeävänsä, että tällaisella melusaasteella lähdetään edustamaan maatamme. Toiset taas sanoivat tämän olevan suuri voitto vammaisuudelle ja kehitysvammaisten asialle.

Molempia näkökantoja on helppo ymmärtää. Niitä, jotka häpesivät, korvensi lähinnä se, että suomalaiset äänestivät ulkomusiikillisiin perustein PKN:n voittoon. Suomalaiset äänestivät vammaisuutta, eivät kappaletta ja esitystä, jolla menestyttäisiin kilpailussa. Euroviisut ovat kuitenkin musiikkikilpailu ensisijaisesti, okei showkilpailukin. Mutta ensisijaisesti kilpailun tarkoitus on kilpailla sävellyksillä, ei niillä vähemmän viihdearvoilla, kuten erilaisuudella tai poliittisilla sanomilla.

Vuosien mittaan on nähty useampikin näkövammainen, täysin sokea artisti, viisulavalla vailla kummempaa menestystä. Kahteen kertaan Espanjaa edustanut Zerafin Zubiri ei menestynyt, ei myöskään Saksaa vuonna 2002 edustanut sokea Corinna May ja vuonna 1996 tämän vuoden isäntämaata edusti samaten sokea George Nussbaumer gospelhenkisellä kappaleellaan. Eikä Pertti Kurikan Nimipäivien edustus ollut sekään tänä vuonna ainutlaatuista ainakaan vammaisnäkökulmasta katsottuna. Puolaa edusti auto-onnettomuudessa vakavasti loukkaantunut pyörätuolissa istuva Monika Kuszyńska. Hän pääsi finaaliin, mutta sijoitus jäi vaatimattomasti 20:nneen paikalle. Onko vammaisuus siis mikään itseisarvo edes viisuissa? Saavutetaanko sillä ylimääräisiä sympatiapisteitä? Sitä sopinee miettiä.

Surullista kyllä, Suomen kansa äänesti enemmän kehitysvammaisuutta kuin itse esitystä. On hienoa, että PKN uskalsi lähteä kisaan mukaan. Hienoa on myös se, että heidän voitollaan Uuden Musiikin Kilpailussa oli taatusti myös positiivisia vaikutuksia, mutta se ei kuitenkaan ole se kriteeri, miten edustajamme pitää valita. Upeaa on myös se, että Ylellä oli rohkeutta ottaa tällaista musiikkia mukaan, mutta osuiko erilaisuuden tavoittelu kenties omaan nilkkaan?

Asenne kohdallaan: Pertti Kurikka.

Wienin kisahuuman keskellä

Wien valmistautui ottamaan vieraansa vastaan toukokuun 10. päivä, jolloin Pertti Kurikan Nimipäivät-bändin jäsenet saapuivat tukijoukkoineen Ylen delegaation mukana kisakaupunkiin. Harjoitukset alkoivat seuraavana päivänä Wiener Stadthallissa. Itse esitys ei merkittäviä muutoksia ole kokenut sitten UMK-voiton ja toimittajien kysymyksiin sympaattiset miehet vastailivat reippaasti omintakeisella tyylillään. Mistään kielteisestä asenteesta ei näkynyt jälkeäkään.

Perjantaina 15. toukokuuta PKN:n oli jälleen aika nousta lavalle harjoittelemaan esitystään. Joitakin yksityiskohtia esityksessä oli hiottu välipäivinä, mutta peruselementit pysyivät samoina. Lehdistötilaisuudessa harjoituksen jälkeen yhtyeen jäsenet kertoivat omiksi viisusuosikeikseen muun muassa Monica Aspelundin Lapponian ja TomTomTomTom, jolla Marion osallistui vuonna 1973 euroviisuihin Luxemburgissa. Se olikin pitkään paras sijoituksemme, kunnes Mr. Lordi kumppaneineen toi kauan kaivatun voiton maaillemme vuonna 2006. Kysymykseen siitä, mistä heidän seuraava kappaleensa tulisi kertomaan, Sami Helle vastasi, että asuntolassa asumisesta tai sosiaalityöntekijöistä.

Samaisena perjantai-iltana tapasimme yhtyeen jäseniä vielä Nordic Nightissa, jossa ehdin jututtamaan bändin rumpalia Toni Välihaloa. Vielä perjantaina hän ei myöntänyt jännittävänsä tulevaa tv-esiintymistä. Kyselin, miten viikko on sujunut Wienissä ja hän kertoi, että paljon on ollut haastatteluja ja muita kuvausessioita harjoitusten lisäksi. Hauskinta on hänen mukaansa ollut se, että he ovat saaneet olla lavalla ja soittaa, näyttää, mitä osaavat. Puhuimme musiikista enemmänkin ja Toni kertoi suosikeikseen muun muas-

sa Souvarit-yhtyeen. Bändi ei esiintynyt illan Nordic Nightissa, vaikka kaikki muut Pohjoismaat sekä Viro esiintyivät. Synnä tähän oli ilmiselvää väsymys, joka edustajistamme kyllä näkyi hyvistä peittely-yrityksistä huolimatta. He poistuivatkin pian yhteisen kuvausession jälkeen tilaisuudesta.

Jännitys tiivistyy tiistai-illan lähestyessä

Suomalaisia viisufaneja moitittiin viisuviikon aikana Suomen suurimmassa päivälehdessä Helsingin Sanomissa muun muassa huumorintajuttomiksi ja katkeroituneiksi. Säällittävä, että HS lähtee tällaiselle linjalle. Meillä Wienissä olevilla on ollut koko matkan ajan erinomainen yhteishenki. Parempaa yhteishenkeä ja sitä yhdenvertaisuutta saa hakea. Jokaisella on omat suosikkinsa. Yksi kannattaa Italiaa, yksi Ruotsia, kolmannen suosikki on Montenegro tai kenties Liettua. Mutta vaikka jokaisella onkin suosikkinsa, se ei tarkoita, että olisimme huumorintajuttomia tai kitkeriä saati katkeroituneita, jos oma suosikkimme ei menesty. Tai vaikka oma maamme ei pärjäisikään, ei se tee meistä katkeroituneita. Sitä naurun ja ystävyyden määrää on vaikea sanoinkuvata. Ja vaikka ajattelisimmekin oman maamme edustajasta mitä tahansa, kannustamme loppuun asti omaa maamme. Parhaiten se yhdenvertaisuus ja suvaitsevaisuuden sanoma tulee ehkä esille siinä, että kenenkään ei tarvitse hävetä omaa suosikkiaan. Mieliapiteet eroavat, mutta jokainen voi silti pysyä oman suosikkinsa puolella.

Tiistai-ilta ei sujunut suomalaisesta näkökulmasta toivotulla tavalla. Pertti Kurikan Nimipäivät karsiutui lauantain viisufinaalista. Se harmitti, mutta vain hetken. Elämä jatkuu.

Seuraavana päivänä...

Jo aiemmin olimme saaneet kutsun Pertti Kurikan Nimipäivien vain suomalaiselle medialle tarkoitettuun lehdistötilaisuuteen keskiviikkona semifinaalin jälkeen. Odotin pienellä jännityksellä, mitä tuleman pitäisi, sillä varmasti pettymys olisi melkoinen finaaliapaikan jäätyä haaveeksi.

Mutta toisin kävikin. Sekä Sami Helle että Toni Välihalo vastailivat rennonoloisesti lehdistön kysymyksiin. Toki he myönsivät, että harmitti ja pettyneitä olivat, koska voitamaan oli tultu, mutta elämä jatkuu. Ilmapääri oli lämminhenkinen. Bändiä kiiteltiin hienosta suorituksesta, ja kyseltiin heidän tulevaisuudensuunnitelmiaan. Sami totesi, että

loppuviikon osalta ei vielä ole tarkkoja suunnitelmia, mutta ainakin joitakin haastatteluja oli jo sovittu. Edustajiemme musiikki-ihanteista ja esikuvista kyseltiin tilaisuudessa jonkin verran. Sami mainitsi suosikikseen Whitesnaken ja suomalaisista bändeistä muun muassa Pää kii-yhtyeen. Siihen, haluaisivatko he lähteä uudelleen edustamaan maatamme viisuihin, vastasi Pertti Kurikka napakasti, että antaahan nyt olla ainakin vähän aikaa. Tai menköön muut, mutta hän ei lähde.

Lehdistötilaisuuden lopussa yhtyeen tiedottaja kertoi vielä, että bändin levyjensigneerauksia voisi seuraavana päivänä metsästä kaupungin keskustassa sijaitsevasta levykaupasta. Tapaamisen huipentuma oli viereiseen suomalaiskouluun tehty vierailu, jossa yhtye tapasi vielä fanejaan. Oppilaat olivat valmistelleet esityksen, jossa he lauloivat Aina mun pitää-kappaleen hieman muunnelluilla sanoilla. Esitys oli kerrassaan herttainen. Tämän jälkeen lehdistö häädettiin pois tilaisuudesta ja tapaaminen jatkui ilman julkisen sanan edustajia.

Kuka vie voiton loppuviikolla suuressa finaalisissa?

Australia debytoi tänä vuonna viisuihin. Viimeisen vuosikymmenen aikana uusia maita on tullut harvakseltaan mukaan viisuihin, ja Australiankin osallistuminen liittyi laulukilpailun 60-vuotisjuhlaan. Maan edustaja Guy Sebastian on tunnettu tähti maassaan. Hän on osallistunut sikäläiseen Idolsiin vuonna 2003 ja voittanut sen.

Australiaa pidettiin yhtenä suurimmista ennakkosuosikeista Ruotsin, Venäjän, Viron ja Italian lisäksi. Oma suosikkini oli Italian hurmaava tenorikolmikko ja olin lähes varma sen voitosta. Monien voittajasuosikki Viro jäi lopulta seitsemänneksi Ruotsin korjatessa kuudennen kerran potin länsinaapuriiin. Vielä kisan jälkeisessä lehdistötilaisuudessa eivät Ruotsin yleisradioyhtiön kuviot tuntuneet olevan kovin tarkasti selvillä. SVT:n viisukeraaliksi tituleeratun Christer Björkmanin mukaan tiistaina aloitetaan ensi vuoden konseptin kokoaminen. Mahdollisten isäntäkaupunkikandidaattien kanssa keskustellaan ja katsotaan sen jälkeen, mille kaupungille kunnia tällä kertaa lankeaa.

Luantain ja sunnuntain välisenä yönä selvisi sekin, että Pertti Kurikan sijoitus omassa semifinaalisissaan oli 16. eli viimeinen sija, pistesaaliina oli 13 pistettä. Ensi vuonna paremmalla menestyksellä. Minä tyydyn kotisohvalla katseluun... tai, katsotaanhan nyt.

Sibeliukset häämatkalla Karjalassa

”En ole koskaan ollut niin suomalainen kuin Wienissä, Italiassa ja Pariisissa enkä niin pariisilainen kuin Pielisjärvellä.” (Jean Sibelius)

Teksti: Pasi Päivinen

Sibeliuksen syntymän 150-juhlavuotta vietetään monin tavoin eri puolilla Suomea. Hän kuuluu myöhäisromantiikan ajan suuriin säveltäjämestareihin ja on edelleenkin kansainvälisesti tunnetuin suomalainen.

Sibelius sai vuonna 1891 Wienissä aloittamansa Kullervo-sinfonian sävellystyön päätökseen seuraavana talvena Helsingissä ja teoksen kantaesitys huhtikuun 28. 1892 oli täydellinen menestys johtaen kansalliseen läpimurtoon. Suosion ansiosta hän sai luvan avioitua Aino Järnefeltin kanssa. Sibeliukset vihittiin Pohjanmaalla Tottesundin kartanossa Maksamaan kunnassa 10.6.1892. Rahaa varsinaiseen häämatkaan ei ollut, mutta Janne keksi hakea matkapurajaa Helsingin yliopistolta tutustuakseen kalevalaiseen runonlauluperinteeseen. Hänelle myönnettiin 400 markan apuraha, jonka turvin hän lähti työmatkalle Karjalaan ja yhdisti sen samalla häämatkaksi.

Lieksassa (entinen Pielisjärvi) järjestetään Sibeliuksen syntymän 150-juhlavuoden aikana konsertteja, näyttelyjä ja keskikesällä Sibeliuksen jalanjäljillä -kulttuuriretkiä. Jouko Martiskainen oli koonnut omista kokoelmistaan mielenkiintoisen ja uuttakin tietoa sisältävän Sibeliusten häämatkasta kertovan näyttelyn, ”Aino ja Janne”, Lieksan kirjastoon, johon Kajastus kävi tutustumassa poiketen myös Monolanniemellä Sibeliusten häähuoneena toimineessa Monolan tilan aitassa.

Aino Järnefelt vuotta ennen naimisiinmenoaan, kuva Wikipedia, Jean Sibelius samoihin aikoihin, kuva Museovirasto. Pariskunta meni naimisiin 1892. He saivat kuusi tytärtä, joista kolmanneksi vanhin kuoli lavantautiin vain kaksivuotiaana, mikä järkytti molempia vanhempia.

Sibeliuksen pitkäaikaisena sihteerinäkin toimineen Santeri Levaksen 1950-60-lukujen taitteessa laatimassa kaksiosaisessa Sibeliuksen elämäkerrassa sekä musiikintutkija Erik Tawaststjernan 1970 ja 1980-luvuilla kirjoittamassa viisi-osaisessa elämäkertateoksessa häämatkan kuvaukset poikkeavat yllättävänsäkin paljon toisistaan. Jouko Martiskaisen kokoamien kuvien, lehtiartikkeleiden ja karttojen perusteella häämatkasta muodostui uusi ja hieman erilainen kuva.

Höyryvoimalla Karjalaan

Sibeliukset matkustivat rautateitse niin pitkälle kuin se oli heinäkuussa 1892 mahdollista. Höyryveturi kuljetti junan Lappeenrantaan, koska rautatie Viipurista Sortavalan kautta Joensuuhun oli vielä rakenteilla valmistuen syksyllä 1894. Ennen Saimaan aalloille siirtymistä Sibeliukset poikkesivat Imatralla kosken kuohuja ihastelemaan, josta he palasivat takaisin Lappeenrantaan ja nousivat Joensuun vuorolaivaan. He pysähtyivät Joensuussa, josta Janne vuokrasi taffelipiaanon, joka kuljetettiin höyrylaivalla Pielisjärvelle. Jannen

Monolan talon aitta on huonossa kunnossa, mutta suunnitelmia sen kunnostamiksi on tehty.

luomisvoima oli vahva, eikä hän voinut tuolloin olla erossa sävellystyöstään pidempää aikaa.

Häähuoneena Monolan aitta

Sibeliukset viettivät lyhennettyä kuherruskuukauttaan Monolan tilan aitassa Pielisen rannalla. Paikka valikoitui Jannen isän ystävyysuhteiden kautta. Isä Christian oli Hämeenlinnan kaupungin lääkäri, ja hänen ystäväpiiriinsä kuului Hämeen läänin lääninmaanmittari Albrecht von Fieandt. Von Fieandin puoliso Celina Stenius oli kotoisin Pielisjärveltä. Celina palasi miehensä kuoleman jälkeen takaisin synnyinseudulleen, ja hän järjesti Sibeliusten häämatkan Pielisjärvelle majoittaen heidät Monolan talon aittaan.

Heinäkuu oli Pielisjärvellä vuonna 1892 sateinen ja Sibeliukset pysyttelivät Monolan tilalla ja Pielisjärven kirkonkylällä. Suunniteltu Kolin vierailu Pielisen vastarannalla jäi huonon sään vuoksi silloin tekemättä, mutta Janne matkusti Kolille lankonsa Eero Järnefeltin kanssa 17 vuotta myöhemmin syksyllä 1909. Janne sävelsi Monolassa oleskelun aikana kaksi laulua Runebergin runoihin; *Kyssens hopp* (Suudelman toive) op. 13 nro 2 ja *Till Frigga* (Friggalle) op. 13 nro 6. Lisäksi hän sävelsi orkesterille tarkoitetun sävelrunon *En saga* (Satu) op. 9.

Seisoessani Monolan aitan rappusilla Pielisen aavalta selältä puhalsi kylmä pureva puhuri, joten kovin pitkään en Monolanniemellä värjötellyt. Aitta on huonokuntoinen, eikä sinne pääse vielä toistaiseksi sisälle, mutta lieksalaissyntyisen sellotaiteilija Jussi Makkosen aktiivisella varainhankinnalla aitta on tarkoitus kunnostaa ja avata suurelle yleisölle.

Koska kyseessä oli varsinaisesti Jannen apurahalla rahoitettu työmatka ja häämatka oli liitetty osaksi sitä, Sibeliukset palasivat parin viikon oleskelun jälkeen Joensuuhun, palauttivat tafelipianon ja Janne jatkoi yksin Karjalan kierrosta kalevalaiseen runonlauluun tutustuen. Aino matkusti höyrylaivalla Kuopioon Minna Canthin vieraaksi Jannen samoillessa kalevalan laulumailla Ilomantsissa ja Korpiselässä. Siellä hän tapasi monia virtuoosimaisia kanteleen soittajia ja runonlaulajia, joista legendaarinen Pedri Shemeikka Korpiselän Mysysvaarassa teki häneen lähtemättömän vaikutuksen.

YHTEYTTÄ YLI RAJOJEN

Matti Jatkola opettaa näkövammaistaitoja ja kirjallisuutta Haaparannassa. Kansanopiston hankkeet ovat vieneet sokeaa kouluttajaa Ukrainaan ja Valko-Venäjälle.

Teksti: Päivi Kremenenko

Opisto on Haaparannan vanhan torin laidalla. Olen asunut monella paikkakunnalla, ja minusta pienen kaupungin ruutukaava on kaksikymppisille näkövammaisille hyvä ympäristö opetella omaa toimintaa liikkumista. Monihan on lukioaikana kulkenut kouluun taksilla, sanoo **Matti Jatkola**, 45.

Hän opettaa nuorille navigaattorin käyttöä kaupungilla.

- Erityispedagogiikan virasto voi lähettää liikkumistaidon ohjaajan. Mutta on tärkeämpää huomata, että omatoimisuus on tosiaan mahdollista.

- *Reitti tuntuu erilaiselta sateella tai tuulella. Silloin kaikuja ei kuule, niin kuin sokea niitä yleensä kuuntelee.*

Ruotsissa kansanopistoja suositellaan nuorille, jotka tahtovat lähteä kotoa mutta eivät vielä muutta omalleen. Valtion tuella oppilaitos voi palkata avustajan, joka esimerkiksi opastaa näkövammaisia ruokalassa.

Kahden kulttuurin koulu

Sverigefinska folkhögskolan, Sve-

fi, on ruotsinsuomalaisten perustama kansanopisto. Nykyisin opetuskielenä on enimmäkseen ruotsi, vaikka monet työntekijät ovat suomalaisia.

- Useat työtoverini lukevat Iltasanomien eivätkä ruotsalaisten lehtien lööppejä. Osa mielen todellisuudesta on Suomessa, Matti Jatkola pohtii.

Hän on sopeutunut hyvin Tornionjo- kilaaksoon, jossa ymmärretään hänen keskipohjalaista ajatuksenjuoksuaan.

Rajan pintaan etelästä tulleet opiskelijat eivät kummastele luennoitsijaa, jonka ruotsia värittää suomalainen kostonus. Opettaja ei nolostu, jos ei aina ymmärrä nuorisokieltä.

- Puhun talboksvenskaa, Matti kuvaa ruotsiaan. Opiskellessaan kirjallisuutta Tampereen yliopistossa hän lainasi äänikirjoja Tukholmasta: Ruotsin näkövammaisten kirjastossa oli enemmän kulttuuri- ja kirjallisuusaineistoa kuin Suomessa.

Matti Jatkola vastaa kansanopiston kirjallisuustunneista. Valinnaisainetta opiskellaan pienissä ryhmissä ja yksilöllisesti. Suomalaistaustainen opiskelija saattaa haluta kohentaa suomen- taitoaan tutustumalla kaunokirjallisuuteen, jota ei ole ennen lukenut.

Kirjallisuusmies luennoi myös koululuokan ulkopuolella.

- Jotta tavoitettaisiin oppilaita talvilinjoille, opiston pitää näkyä ihmisten arjessa, hän selittää.

Viime syksynä hän esitteli uutta Tove Janssonin elämäkertaa. Nyt Kirsi Kunnaksen juhluvuonna hän miettii, tuleeko kielellä leikittelevästä taiturista kertoville luennoille vain suomalaisten kirjastojen piirissä kasvanutta yleisöä.

Matti Jatkola esiintyy myös ruotsinsuomalaisten näkövammaisten yhdistyksissä ja järjestää niiden välelle lyhytkursseja Svefissä. Pian opistolla harjoitellaan elokuvan kuvailutulk-

kausta. Koekaniinit saadaan näkövammaisten joukosta.

Kurssilaisesta opettajaksi

- Olen kiinnostava kurssinvetäjänä, koska juna toi minut Haaparantaan vasta 2000-luvulla, Matti Jatkola arvioi asemaansa ruotsinsuomalaisena.

Kun kotimaisen kirjallisuuden pro gradu -tutkielma valmistui, hän oli askaroinut pitkään kirjojen parissa. Oli aika päivittää tietoteknisiä taitoja.

Hän oli toimittanut näkövammaisten nuorten äänilehteä, ja postiluukusta kopsahteli yhä Ruotsin näkövammaisten liiton lehti. Kun siinä ilmoitettiin äänitekniikan kurssista Haaparannassa, Matti oli valmis matkaan.

Kurssivuoden keväällä suomalaisen ei haluttu häviävän omille teilleen. Ruotsintaitoista tekniikan ja järjestötoiminnan tuntijaa tarvittiin kansanopistossa, josta edellinen sokea työntekijä oli siirtymässä toisiin tehtäviin.

- Sain aluksi palkkatukea: menehän uuden omaksumiseen paljon aikaa. Viranomaisen laski, ettei työnantaja voinut käyttää minua yhtä moneen asiaan kuin näkevää työntekijää.

Työnantajalle maksettava palkkatuki on Ruotsissa laajempaa kuin Suomessa. Sitä voi saada myös uusiin tehtäviin siirtämiseen, jos työ on aiheuttanut ammattitaudin.

- Se ei ole mikään hys hys -erityisjärjestely vaan jokapäiväistä toimintaa.

Viranomaisille raportoitessa on tärkeää, että palkkatuki synnyttää jatkuvia työsuhteita. Matti on uurastanut Svefissä jo kahdeksan vuotta.

Kouluttaja saa opiskella

- Kun työstäni on iso osa näkövammaisten ohjausta, olen voinut hyväl-

Markettiin, marketissa ja marketista pois, edessä tenkkapoo, valitako oikea vai väärä tie... Matti Jatkola opettaa navigaattorin käyttöä nuorille.

litse teknistä matematiikkaa, jos ei osaa laskea, kuinka monen metrin päähän desibelit raikuvat.

Matti Jatkola nauttii työstään nuorten parissa. Hauskinta on 90-luvun musiikki, jota kurssilaiset äänittävät ja esittävät konserteissaan.

- Näen usein tuttuja asioita, yhteyden perinteeseen, josta olin osallisena 25 vuotta sitten. Taidekoulussa koen musiikin läsnäolon ja kuulen performansseissa mitä kummallisimpia äänimaisemia.

Yhteistyötä idässä

Matti Jatkolan tiedoille ja taidoille on ollut käyttöä myös kansainvälisessä. Hän on suunnitellut näkövammaishankkeita ja luennoinut venäjänkielissä maissa.

Ruotsin kehitys yhteistyöviraston ja EU:n varoin on kerrottu, miten näkövammaiset itse ovat kokeneet esimerkiksi kouluintegraation tai ympäristön esteettömyyden.

- Eiväthän kaupunkien katuosastojen insinöörit tiedä, miten näkövammaiset liikkuvat ja käyttävät suunnistautumisessaan liikennevalojen äänimerkkejä.

Integraatitietoa on jaettu ukrainalaisille opettajille ja opettajaopiskelijoille. Kokemuksistaan ovat kertoneet näkövammaisina koulunsa käyneet henkilöt ja haaparantalainen peruskoulunopettaja, jolla on ollut näkö-

vammaisia oppilaita.

- Paras vieminen on oma kokemus, Matti Jatkola toteaa. Hän painottaa, ettei tavallisesta koulusta pidä antaa kaunisteltua kuvaa Itä-Euroopassa, jossa näkövammaiset käyvät yhä erityiskouluja. On kerrottava rehellisesti siitäkin, mikä stressasi.

- Toimintarajoitteinen lapsi ei ole alisuoriutuja eikä ihmetäpaus. Pienen koululaisen pitäisi tuntea, että joissakin aineissa voi olla keskinkertainen, toisissa hyvä eikä kaiken tarvitse kiinnostaa.

Talvella 2014 Valko-Venäjällä testattiin puhuvia älypuhelinsovelluksia. Maassa ei ole totuttu itsenäisesti kulkeviin sokeisiin. Niinpä monet ovat jättäneet liikkumisen sikseen.

Puhuvat suunnistautumislaitteet heittävätkin uteliaisuutta. Niiden ansioista entistä useampi sokea rohkenee kokeilla itsenäistä liikkumista.

- Olisi tylsää vain sanoa, että muista kaahan käyttää valkoista keppiä. Kun puhutaan älypuhelimista, voi muistuttaa, että tiessä on isoja tasoeroja. Puhelin ei niistä pelasta.

Matti Jatkolan on vaikea uskoa, että venäjänkielisten maiden ja Länsi-Euroopan väliin oltaisiin tietoisesti luomassa juopaa.

- Jokaista ihmistä kiinnostaa jokin ammatti, harrastus tai vammaisasiat. Monet haluavat tietää, miten muissa maissa eletään.

lä omallatunnolla opiskella myös toisessa ja testata apuvälineiden uusia versioita, Matti Jatkola iloitsee.

Hän on opettanut sokeille, miten he pystyvät itse tulostamaan aineistoa pistekirjoituksella. Pisterivit ovat paljon mustavalkoista tekstiä lyhyempiä, ja tulostettavan asiakirjan editointiin käytetään WinBraille-ohjelmaa.

Äänitekniikan linjan valinheet näkövammaiset perehtyvät Matin johdolla tekstitiedostojen muuntamiseen äänimuotoon. Näin vaikkapa skannatun kirjan saa 15 minuutissa puhesyntetisaattorin lukemaksi mp3-tiedostoksi.

Äänitekniikkalinja on Svefin valteja. Se valmentaa opiskelijoita pyrkimään läheiseen Piteän musiikkikorkeakouluun. Sinne ei pääse, ellei hal-

Robert Mapplethorpen (1946–1989) retrospektiivinen valokuvanäyttely on avoinna Nykytaiteen museo Kiasmassa 13.9.2015 asti. Näyttely jakaantuu yhdeksään eri teemaan. Yhdysvaltainen Mapplethorpe on yksi merkittävimmistä valokuvataiteilijoista 1900-luvulla.

Teksti: Tuula Paasivirta
©Robert Mapplethorpe Foundation

Patti Smith, 1979

ROBERT MAPPLETHORPE

Mapplethorpen valokuvat ovat vahvasti kiinni omassa ajassaan, mutta samalla ne ovat universaaleja ja edelleen ajankohtaisia. Näyttelyn yli 250 teosta tuovat Suomeen ennennäkemättömän laajan Mapplethorpen tuotannon katsottavaksi. Näyttelyn on kuratoinut Jérôme Neutres. Näyttely sisältää myös muutaman elokuvan ja videon.

Robert Mapplethorpe syntyi 1946 katoliseen perheeseen New Yorkin Queensissä. Hän aloitti 1963 mainossuunnittelun opinnot Brooklynissa ja keskittyi myöhemmin opinnoissaan kuvataiteeseen. Hän kuvaa alkuaan teoksissaan paljon naisystäväänsä, asuinkumppaniaan Patti Smithia. Alkuaan kollaasit ja installaatiot liittyvät katolisuuteen ja mustaan magiaan. Myöhemmin hänelle olivat merkityksellisiä monet tutustumiset ja kontaktit New Yorkin taidepiireihin. 1970-luvun alussa hän ottaa tärkeät polaroid-kuvansa saatuaan taideyhteyksiensä kautta rajattomasti filmiä käyttöönsä Polaroidilta.

1972 hän tapaa Detroit Institute of Artsin entisen kuraattorin Sam Wagstaffin. Hän on Mapplethorpen tuleva mesenaatti ja rakastaja. 1973 ensimmäinen yksityisnäyttely Polaroids. 1977 New Yorkin näyttelyiden aiheina ovat kukat, erotiikka ja muotokuvat. Tältä aikakaudelta ovat myös Kiasman näyttelyssä häneltä harvinaiset värilliset kukkakuvat, muutoin näyttely keskittyy hänen mustavalkoteoksiinsa. Hän on aikakautensa ehkä merkittävin seksuaalivähemmistöjen kuvaaja. 1978 hän tapaa ensi kertaa myös Touko

Laaksosen eli Tom of Finlandin. Näyttelyssä on myös kuva Tom of Finlandista.

1980-luvulla hän julkaisee myös kirjan ja filmin Lady Lisa Lyonista. Muitakin kirjoja ilmestyy. Lisäksi hän suunnittelee rajatun erän design-pöytiä. Myöhemmin hän kuvaa kuuluisien muotisuunnittelijoiden mainoksia myös Euroopan lehtiin ja 1986 julkaisee 99 valokuvaa afroamerikkalaisista miesmalleista. Samana vuonna hän saa HIV-diagnoosin. Seuraavana vuonna hänen tärkeä yhteistyökumppaninsa Sam Wagstaff kuolee. 1988 hän perustaa nimeään kantavan säätiön, jonka tehtävänä on rahoittaa AIDS-tutkimusta ja valokuvataidetta. Tuona vuonna myös ensimmäinen retrospektiivinen näyttely Whitney-museossa New Yorkissa. Hänellä oli monia muita näyttelyitä myös Euroopassa.

Taiteilija kuolee 1989 AIDSin komplikaatioihin 42-vuotiaana. Samana vuonna hänen The Perfect Moment -kiertonäyttelynsä on kiistan kohteena Yhdysvaltain hallituksen taidetta ja sensuuria koskevassa keskustelussa. Ylipäätään häneen ja hänen taiteeseensa on vaikea suhtautua penseästi.

Kauneus ja intohimo

Taiteilijan täydellisyyteen pyrkivissä valokuvissa kohtaa- vat kauneus, erotiikka, tuska, nautinto ja kuolema. Hän kuvaa myös paljon kuuluisia ystäviään. Näyttely sisältää veistoksellisia alastonkuvia, muotokuvia, omakuvia, asetelmia ja eroottisia aiheita.

Näyttelyn yhdeksän teemaa ovat Veistokselliset vartalot, Keho ja geometria, Asetelmat ja kehonosat, Kappeli ja väri-

Poppy, 1988

KIASMASSA

kuvat, Mapplethorpe ja naiset, Muotokuvat, Eros, Polaroidit ja Still Moving.

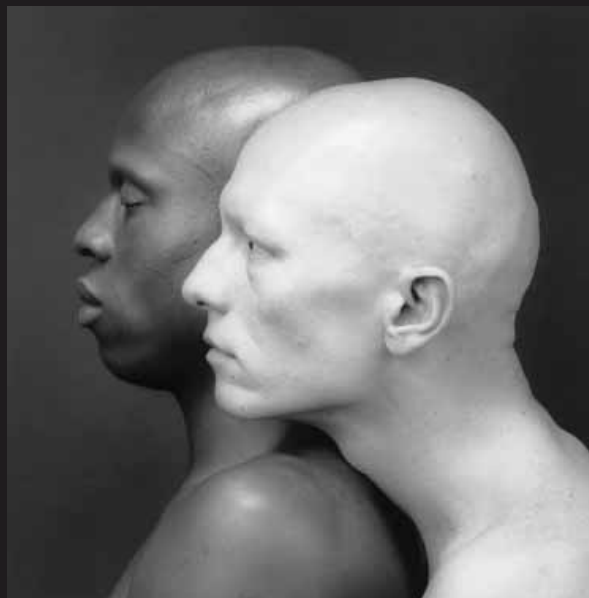
Taiteilija totesi eläessään etsivänsä täydellistä muotoa ja hakevansa sitä kaikessa siinä, mitä kuvaa. Hänen taiteessaan näkyvät sekä uskonto ja siihen liittyvä mystiikka että ihmisen monimuotoinen seksuaalisuus. Hänen mukaansa seksuaalisuudessa on kyse tuntemattomasta ja sen takia se on jännittävää. Mapplethorpe toteaa vielä omasta taiteestaan: ”Yritän tallentaa hetken ja paikan, jossa elän: New Yorkin. Näitä kuvia ei olisi voinut tehdä minään muuna aikana.” ”Haluan nähdä asioita, joita en ole nähnyt koskaan ennen.”

Eroottinen huone Eros varoituksineen

Kiasman näyttelyn yhdeksästä teemasta ja huoneesta eroottisen huoneen Eros ovella on varoitus tai muistutus siitä, että huone saattaa sisältää kuvia, joita kaikki eivät halua nähdä tai jotka järkyttävät. Erityisesti tähän huoneeseen ei ole syytä viedä ainakaan lapsia. Oikeastaan tästä aikakautensa tärkeästä näyttelystä lapsille ei sovi kuin katolinen huone. Siellä sijaitsevat myös edellä mainitut kukkakuvat. Toki lapsille sopii osa Polaroid-kuvista, mutta käytännössä näyttely on aikuisten näyttely.

Polaroidit

Robert Mapplethorpe oli merkittävä Polaroid-kuvien tekijä aikakautena, jolloin filmi oli ”kortilla”. Polaroid-kuvat kannattaa katsoa ehkä useampaankin kertaan, koska ne heijas-

Ken Moody and Robert Sherman, 1984

Self-Portrait, 1988

tavat hyvin aikakauttansa ja sitä, miten jo nuori Mapplethorpe oli taitava kuvaaja.

Netistä voit katsoa näyttelystä lisätietoa Kiasman sivulta <http://www.kiasma.fi/nayttelyt-ja-ohjelmisto/robert-mapplethorpe/>

Kiasman muut näyttelyt 2015

Elementit -näyttely 13.3.–9.8. Se sisältää elämyksellisten teosten esittelyä Kiasman omista kokoelmista. Teemoina ovat maailman olemukset eli klassiset elementit ilma, vesi, maa ja tuli ja näiden lisäksi energia ja valo.

13.3.2015–7.2.2016 *Face to Face* – muotokuva nyt. Tämä Kiasma-monsterin kierros on lasten kanssa liikkuville suunniteltu reitti *Face to Face* -näyttelyyn.

Ismo Kajander Anartisti 17.4.–9.8.

Jani Leinonen Tottelemattomuuskoulu 4.9.2015–31.1.2016

Markus Heikkerö 9.10.2015–10.1.2016

Eri mieltä - nykytaiteen tosinajattelijoina 9.10.2015–20.3.2016

Kiasma Avoinna

ti 10–17, ke-pe 10–20.30, la 10–18, su 10–17
ma suljettu, liput 12/8 euroa

TAIDEKESÄ KUTSUU!

Nyt on aika nauttia kesästä ja kesän kuvataiteesta. Kajastuksen perinteisestä oppaasta löydät parhaat kesänäyttelyt.

Teksti: Ali Kinnunen

MÄNTÄN KUVATAIDEVIIKOT

Mäntän kuvataideviikkojen historiassa ensimmäistä kertaa kuraattoriksi on valittu taiteilijapari. Mäntän kuvataiteen ystävät ry on kutsunut vuoden 2015 kuraattoreiksi Kalle Hammin (s. 1969) ja Dzamil Kamangerin (s. 1948). Yhteisötaidetta edustaa muun muassa Tellervo Kalleisen ja Oliver Kochta-Kalleisen projekti, jossa he haastattelevat ja kuvaavat ihmisiä, jotka muodostavat tilastollisen poikkileikkauksen Suomen väestöstä. Pekilon neljäs kerros kokee muodonmuutosta Meri Linnan teosta varten. Myös Pekilon kattoterassi on jälleen vallattu, tällä kertaa tekijänä on taiteilijaduo Harrie Liveart. Näyttelyssä on mukana kahdeksan taiteilijaparia ja kolme työryhmää. Maantieteellisesti tekijät ovat eri puolilta maailmaa, kuten Pakistanista, Meksikosta, Virosta, Yhdysvalloista, Japanista ja Iranista. Suurin osataiteilijoista asuu Etelä-Suomessa tai työskentelee Suomessa vain osan vuotta. Pekilo on XX Mäntän kuvataideviikkojen pääpaikka, mutta tapahtuma näkyy jälleen myös Mäntän katukuvassa. Tänä vuonna ollaan läsnä muun muassa kaupungintalolla Martta Tuomaalan monikanavaisella videoteoksella. Myös yhteistyö Serlachius-museoiden kanssa jatkuu. Göstan Paviljongin vieressä sijaitsevassa Taavetinsaaressa nähdään William Dennisukin, Mark Mitchellin ja Pira Cousinin teokset. Mäntän Musiikkijuhlien aikaan elokuussa pitävät konserttinsa Ray Langenbach ja Shinji Kanki.

Mäntän kuvataideviikot on kansainvälisempi kuin koskaan. Nettisivuilla pääsee kohdasta Vuoden taiteilijat melkein kaikkien taiteilijoiden koti- tai facebookisivuille katselemaan töitä etukäteen.

Vuoden 2015 taiteilijat ovat Panos Balomenos, Sezgin Boynik & Minna L. Henriksson, Diego Bruno, Pira Cousin, William Dennisuk, Michiko Erkola, Edwina Goldstone, Sylvia Grace Borda (CAN), Ana Gutieszca, Minna Haukka & Paulina Egle Pukyte (LI), Sasha Huber & Petri Saarik-

ko, Jon Irigoyen, Jakob Johannsen, Tellervo Kalleinen & Oliver Kochta-Kalleinen, Shinji Kanki, Hilda Kozári, Karolina Kucia, Ray Langenbach (yhteistyössä Dave A. R. Rossin & Yar Habnegnalin kanssa), Nea Lindgrén, Meri Linna, Harrie Liveart, Christelle Mas, Ahsan Masood (PK), Mark Mitchell, David Muoz, Fatmir Mustafa-Karillo, NÆS, Nana & Felix, Tero Nauha, Jyri Pitkänen, Egle Oddo, Ore.e Jalostamot (Hevoslinja), Sepide Rahaa, Minna Rainio & Mark Roberts, Bitra Razavi, Yvapuri Samaniego (yhteistyössä Frank Schoepgensin kanssa), Jaanus Samma (EST) & Alo Paistik (EST), Carolina Sandell, Dwi Setianto, Suohpanterror, Martta Tuomaala, Sándor Vály

Vuoden 2015 näyttely on esillä 14.6.-31.8 ja se on avoinna joka päivä (myös juhannuksena) klo 10-18. Yhteystiedot: Mäntän kuvataideviikot, puhelin 044 259 9194, sähköposti kuvataideviikot@gmail.com, www.mantankuvataideviikot.fi

TAIDEKESKUS SALMELA

Taidekeskus Salmelan vuoden 2015 anti on tutuinta ja turvallisinta suomalaista kuvataidetta eri alueilta. Salmelaan kannattaa ilman muuta mennä. Lisäksi Salmelassa on elävää musiikkia, Hannu Hautalan luontokuvia ja vaikka mitä.

Salmelan kesän 2015 kuvataiteilijat ovat Asta Caplan, Hannu Hyrske, Tiina Kivinen, Hannele Kylänpää, Piia Lehti, Marika Mäkelä, Jan Neva, Arvo Siikamäki, Kia Taegen, Marjatta Tapiola, Tiina Torkkeli ja Helena Vaari.

Salmelan näyttelyt ovat avoinna 6.6.–9.8.2015 päivittäin klo 11–18. Yhteystiedot: Taidekeskus Salmela, puhelin: 050 3388 114, sähköposti: info@taidekeskussalmela.fi, facebook: www.facebook.com/taidekeskussalmela, www.taidekeskussalmela.fi.

TAIDEKESKUS PURNU

Taidekeskus Purnun kesän 2015 näyttelyn nimi on "KUVAN TÄYDELTÄ". Sen kuraattori on Pessi Rautio.

Purnun taiteilijat ovat Antti Arkoma, Enoch Bergsten, Anna Estarriola, Marjatta Hanhijoki, Emma Helle, Sampsa Indrén, Hanna Kanto, Jouna Karsi, Tuomo Laakso, Virve Lilja, Erica Nyholm, Kaija Poijula, Tuomo Rainio, Carita Savolainen, Veikko Saarivaara ja Hanna Westerberg.

Purnun näyttely on avoinna 14.6.–9.8.2015. Yhteystiedot: 040 9678 820, sähköposti: purnutaidekeskus@gmail.com, www.purnu.fi, osoite: Mustasaari 63, 35100 Orivesi.

Tiina Torkkeli: Onnenpotku, oikealla Jan Neva: Eeva. Kaikki sivut kuvat: Taidekeskus Salmela.

Marika Mäkelä: Knights Templar, alla Arvo Siikamäki: Pronssiveistoksia.

FISKARSIN RUUKKI

Fiskarsin käsityöläisten, muotoilijoiden ja taiteilijoiden osuuskunta, ONOMA, järjestää WE LOVE WOOD(s)! -kesänäyttelyn 2015 Fiskarsissa. Valitut muotoilija & puuseppä -työparit saivat vuoden 2015 alussa tehtäväkseen ideoida suomalaisesta puusta käyttöesineitä vientiin. Käyttöesineitä on syntymässä mm. saarnesta, koivusta, haavasta, männystä ja lappilaisesta punahongasta. Puu on Suomessa lokaali, ekologinen ja luonnonmukainen materiaali. Metsäteollisuuden vienti oli 2014 n. 11,3 miljardia, josta puutuoteteollisuuden osuus oli vain n. 22 % (Tulli). Vientiin haetaan nyt uutta potkua muotoilun ja korkealuokaisen käsityöosaamisen keinoin. Lopputulos on yleisön arvioitavissa Fiskarsin Kuparipajassa. Uudet tuotteet ovat samanaikaisesti myös myynnissä, tiedustelut näyttelystä ja Onoman Shopista.

WE LOVE WOOD(s)! -näyttelyn etenemistä voi seurata myös osoitteessa Facebook.com/We love woods, touko-kuussa on avautunut www.welovewoods.com.

Vahvistuneet suunnittelija/toteuttaja -parit ovat: Timo Mikkonen ja Heikki Aska, Linda Bergroth ja Antrei Hartikainen, Mia Cullin ja Petri Koivusipilä, Susan Elo ja Rudi Merz, Saara Renvall ja Marco Escartin, Kristian Gullichsen ja Heikki Aska, Simo Heikkilä ja Arto Salminen, Pekka Helin ja Hannu Raatikainen, Mari Isopahkala ja Kari Virtanen ja Matti Söderkotalahti, Manthey Kula ja Kari Virtanen, Laura Mattila ja Mikko Merz, Tuula Pöyhönen ja Rudi Merz, Karola Sahi ja Markku Soinio, Ben af Schultén ja Kari Virtanen, Petri Vainio ja Heikki Aska. Mukana on myös puuseppiä, jotka vastaavat omien töidensä muotoilusta: Minja Kolehmainen, Rudi Merz, Tuulia Penttilä, Matti Söderkotalahti ja Kari Virtanen.

WE LOVE WOOD(s)! 24.5.–20.9.2015, avoinna päivittäin 11–18, puhelin 019 277 75 00, facebook.com/We love woods, www.onoma.org.

HAIHATUS

Joutsalaisen Taidelaitos Haihatusen vuosittaisen kesänäyttelyn on tällä kertaa kuratoinut neljän kuvataiteilijan kuraryhmä; Pauliina ja Kalle Turakka Purhonen, Pasi Mälkiä ja Tiia Matikainen.

Haihatusen taiteilijat 2015 ovat Ulu Braun, Mi Duncker & Jukka Rusanen, Tom Engblom, Fredrik Lindberg, Jari Haanperä, Teuri Haarla, Kaisaleena Halinen, Paavo Halonen, Päivi Häkkinen, Mikko Kallio, Sakari Kannosto, Kaisu Koivisto, Kari Niskanen, Erkkä Nissinen, Henrik Ohlsson, Konsta Ojala, Risto Puurunen, Maija Saxman, Sonja Salomäki, Hildegard Skowasch, Milla Toivanen, Teemu Tuonela ja Sampsa Virkajärvi.

Haihatus, avoinna 7.6. - 16.8.2015 päivittäin klo 11–18, myös juhannuksena, puhelin Merja Metsänen, 040 5161703, haihatus@haihatus.fi Jousitie 68- 70, Joutsa, www.haihatus.fi

MUSEOITA

Monissa perinteisissä museoissa on toimintaa koko kesän. Kannattaa tutustua – esimerkiksi etsimällä netistä hakuksella kesänäyttelyt 2015.

Museoiden näyttelykalenteri löytyy osoitteesta

<http://www.museot.fi/nayttelykalenteri/>

Kaikki museot löytyvät museohaulla

<http://www.museot.fi/museohaku/>

PS. Eva Rynnäsén juhlanäyttely on auki koko kesän Lieksassa Pielisen museossa. Hyvä käyntikohde on myös Paateri Lieksan Vuonislahdessa. Eva Rynnäsén syntymästä tulee kesäkuussa kuluneeksi 100-vuotta.

Päivi Hakkarainen: Toipilas. Kaikki sivun kuvat: Haihatus.

Hildegard Skowasch: Mash up. Alla Fredrik Lindberg: Nattåget.

SUVEA SOITTA SATAKIELI

Laulaos oi, satakieli!
Saammehan kevään
vain kerran vuodessa

Teksti: Hannes Tiira

Nämä japanilaisen Okikatsen säkeet ovat uusimman kirjani motto. Kirjan niin ikään runollinen alotsikko: lehdon ja lemmen laulaja, viittaa yön muusikon kahteen mer-

kitykseen mielessämme. Ajattelemme linnun laulavan kauniilla paikoilla ja soittavan suviyön romanssia sulosävelin.

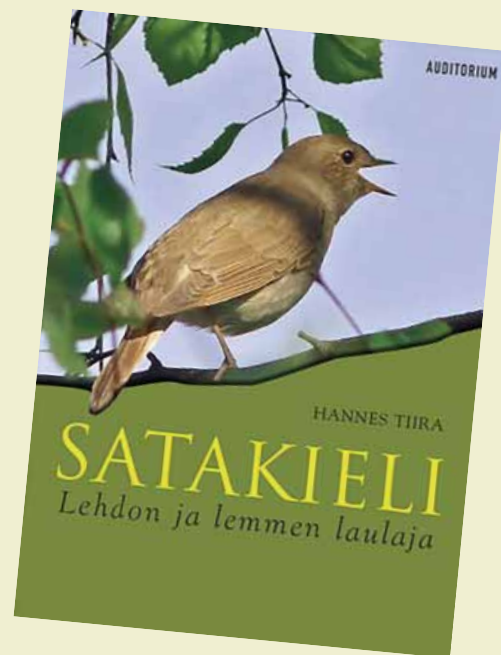
Kirjassa käsittelen sekä oikeaa että mielikuvien satakieltä. Vattu- tai nokkospuskasta käsin kevään kiihkoa kuuluttava lintu on eri olento kuin runojen rakastaja. Satakielen laulumaat eivät usein silmää hivele. Vatu- kot, pajukot, ryteiköt ja hoitamattomat puutarhat ovat varmimpia ympäristöjä kohdata kuulu laulutähti. Vaatimaton on sen oma ulkonäkökin. Ruskeankirjavaa pikkulintua pääsee näkemään harvoin.

Yöllä ei värillä ole väliä. Mutta äänen pitää kantaa. Moni-ilmeinen laulu nousee hätkähdyttävän korkeisiin desibeleihin. On mitattu jopa 95:n lukemia. Sillä ylittää jo valtatie liikennemelun ja työsuojelija vaatisi retkeilijää käyttämään kuulosuojaimia, jos retkeily olisi työtä. Ihmisen lähellä viihtyvänä lajina satakieli tarvitsee äänivoimaa. Laulua ei tosin ole tarkoitettu meille. Kohteita ovat toiset satakielet. Koiraille kuuluu viesti: "Pysykää poissa reviiriltäni", naaraille: "tulkaa tänne, minä olen tämän seudun salskein soittoniekka." Vain herrat laulavat; neidot sen kuin valitsevat.

Kirjani lajista on laulettu ja runoiltu paljon. Kaunisäänisiä ihmisiä on sanottu satakieliksi. Jenny Lind, Miliza Korjus, Yma Sumac, Anna Muta-

nen ja Veikko Tuomi saavat nyt sijansa kansien väliin. Säveltäjistä Strauss, Brahms, Respichi ja monet iskelmänikkarit ovat tarttuneet aiheeseen. Oscar Wilde, Aaro Hellaakoski, Viljo Kajava ja P. Mustapää helkyttävät lyyraa satakielen tahdissa. Heille lintu on tuo mielikuviemme romantikko: Lehdon ja lemmen laulaja.

Minun suveni alkaa, kun satakieli saapuu. Nyt on Kukan päivä 13. 5. Avaan ikkunan ja kas: siellä hän sonettia soi. Ei laulanut vielä eilen ehtoolla.

Paras kuunnelma

Kuinka-Kum-Maa

Teksti: Riikka Hänninen

Huhtikuussa Sokeain kuunnelmaraati valitsi taas parhaan kuunnelman Yleisradion vuoden 2014 kotimaisista ensiesityksistä. Voittaja on neliosainen lastenkuunnelma Kuinka-Kum-Maa on kaikkialla. Sen on Marjatta Kurenniemen romaanista dramatisoinut Melina Voipio. Kuunnelman on ohjannut Anne Rautiainen. Äänisuunnittelusta vastaa Ari Mursula. Keskeisissä rooleissa ovat Ulla Raitio (Pau-tyttö) ja Emilia Sinisalo (prinsessa Lilaloo).

Raati mielistyi tähän valopilkkuun, joka toi hyvää tuulta kuunnelmavuoden melko väkivaltaisiin ja synkkiin teemoihin. Raati kiitteli Yleisradiota siitä, että lastenkuunnelmia vielä tehdään.

Toinen kiitos tuli dramaturgille: Kun Kuinka-Kum-Maa on kaikkialla -kirja ilmestyi vuonna 1954, kustantaja Tammi vaati Kurenniemeä muuttamaan kirjan päähenkilön Paun tytöstä pojaksi, koska ei kuulemma ollut soveliasta, että vaarallisissa seikkailuissa olisi peräti kaksi tyttöä; toisen heistä pitäisi sentään olla poika. Kuunnelman dramaturgi Melina Voipio, joka kertoo tunteensa Marjatta Kurenniemen, halusi kunnioittaa kirjailijan omaa näkemystä, ja niinpä kuunnelmassa seikkailevat prinsessa Lilaloo ja Pau-tyttö.

Kuunnelmassa Pitkään vuoteessa sairastanut Pau pääsee unen ja valveen rajalla kurkistamaan Kuinka-Kum-Maahan, jossa arkiset asiat vääntyvät kummiksi. Tapetin kukkasista muodostuu paperinohut ja lättänä prinsessa Lilaloo ja seinässä oleva yskänlääketahra muuttuu rosvopäällikkö Krumpukseksi. Yhdessä tytöt seikkailevat Kuinka-Kum-maassa vaaroja täpärästi vältellen.

TOISIN SILMIN

Kolmen näkörajoitteisen taiteilijan teoksia nähtiin Espoon Kulttuurikeskuksessa. Jokainen heistä on heikonäköisenä oppinut uuden tavan tehdä taidetta. Toisin silmin -näyttelyssä kaikki työstivät teoksissaan Kasvamisen ja kukkimisen teemoja.

Teksti: Rauni Laihonen

Kuvataiteilija Maarit Hedman, 47, veistostaiteilija Erja Tulasalo, 41, ja valokuvaaja Ismo Tilanto, 63, olivat sommitelleet seinille ja pöydille teoksiaan ihmisten katseltaviksi, tunnusteltaviksi ja ihailtaviksi.

Ensimmäisen kerran Suomessa kolmella näkövammaisella taiteilijalla oli yhteisnäyttely. Se veti puoleensa kolme ja puolituhatta vierasta.

Avajaisissa Tulasalon veli, Pekka Torvi lauloi Pekka Strengin herkän laulun, joka noudatteli samoja linjoja teosten kanssa: *”Sisältäni portin löysin melkein huomaamattoman. Kun sen läpi hiljaa nousin, näin toisin maailman.”* Näyttelyssä taustalla soi hyvin aiheisiin sopiva Tilannon mökkillään äänittävä konsertti aamuöisistä lintujen lauluista.

Näön romahdettua kuvataiteilija Maarit Hedman löysi uuden tavan työskennellä sormillaan.

- Minulla on hyvä värimuisti ja olen oppinut sekoittamaan värejä näppituntumalla. Olen saanut maalata pitkään näkeväni ja siitä on tietysti ollut korvaamaton apu, Hedman kertoo.

Hänen työskentelynsä voi lähteä liikkeelle jostain muistumasta, tapahtumasta, tunteesta ja niihin liittyvistä aistielämyksistä, kosketuksista, äänistä ja tuoksuista, jotka antavat siinä hetkessä sysäyksen jollekin muistoa ilmentävälle värille tai muodolle.

- Yritän pitää itseni mahdollisimman auki erilaisten tunteiden ja ajatusten vapaalle virtaamiselle työskentelyprosessin aikana.

- Sisäisen impulssin ohjauksessa annan tilaa kaikelle sille, mitä on sisälläni. Jokin hankala tunne tai tilanne, vaikkapa ihmissuhteessa, voi siirtyä kankaalle, selittää Hedman.

Hän sanoo, että tällainen työstäminen tapahtuu usein hyvin alitajuisesti, tiedostamatta. Maalaaminen näkövammaisena vaatii suurta keskittymistä kaikin tavoin. On pidettävä kiinni sisäisestä mielikuvasta väreineen, valoineen ja muotoineen. On keskityttävä ilmaisun liikkee-

seen ja tunteeseen sekä löydettävä kaikki tarpeelliset materiaalit.

- Jälkimmäinen ei ole helppoa minulle. Innostuessani tavarat ja värit eivät millään meinaa pysyä järjestyksessä. Olen oppinut tarpeen tullen käyttämään erilaisia yksinkertaisia niksejä, joilla voi esimerkiksi merkitä tiettyjä kohtia maalauksessa ikään kuin maamerkkeinä. Sinitarra ja maalarinteippi ovat aina lähettyvillä, jos haluan laittaa muistiin jonkin kohdan.

Erilaisten karhenteiden, vaikkapa hiekan, käyttäminen värien seassa voi auttaa maalauksen muodon hahmottamisessa. Hän toivoo jonain päivänä löytävänsä tekniikan, jonka avulla voi maalata teoksia, jotka hahmottuisivat selkeämmin myös täysin sokeille maalauksellisuuden kärsimättä.

Hedmanille maalaus ei koskaan ole vain kuva väreineen ja muotoineen, vaan sen merkitys on aina syvempi ja moniselitteisempi.

Teosten tuominen esille näyttelyissä on tärkeää.

- Uskon, että taulut nostavat esiin myös katsojissa monenlaisia tunteita ja ajatuksia, joita voi peilata ja heijastella maalauksen synnyttämään tunnetilaan, pohtii Hedman.

Toisenlaista näkökulmaa

Erja Tulasalo toivoi teostensa kertovan ihmisille jotakin siitä, mitä itse on oivaltanut ja tutkinut. Motivaatio oli jalkaa erilaista näkökulmaa maailmasta.

- Veistoksieni keskeiseksi muodoksi kohosi linna kuin kuvaksi ihmismielen erilaisista näyttämöistä. Toisin silmin -näyttelyyn valikoituneet työt kantavat omaa tarinaansa sadun ja toden rajapinnoilta, viestiä yhdestä, kenties hiedman erilaisesta tavasta kokea maailmaa, katsoa itseään ja toisia, selittää Tulasalo.

Ihmismielen muurit ja mahdollisuuksien kentät sekä toivo ja toivottomuus, ja minkälaisia muutoksia niiden kautta voi avautua meille tänne elämän aikana, ovat se ydin, jota hän haluaa taiteessa tutkia.

- Erityisesti minua kiinnosti se kohta, missä toivo ja toivottomuus syntyvät, sanoo veistostaiteilija.

Ihminen itse rakentaa usein ympärilleen esteitä rajoittamaan elämäänsä.

- Mielestäni on paljon enemmän mahdollisuuksia, kuin mitä uskallamme toteuttaa. Elämässä tulee tilanteita, joissa muureja voi ylittää ja rikkoo, ja joissa toivo ja toivottomuus näyttäytyvät vuorotellen.

Ylhäällä Maarit Hedmanin Portti (kuva Markku Hedman), alhaalla vasemmalla Erja Tulasalon Kasvuulusta (kuva Kirsi Nevalainen) ja Ismo Tilannon Sarah ja Bianca -kukkakuvat.

Uusi visuaalinen ilmaisu

Ismo Tilanto halusi kertoa katsojille lempikohteistaan, luonnosta ja sen maisemista ja ilmiöistä. Kun syntyy hyviä kuvia ja kuvasarjoja, tulee halu näyttää niitä muillekin ja tuoda esiin omaa maailmaansa. Lapsesta saakka hänellä ilmeni visuaalisen ilmaisun tarve hyvin voimakkaana.

- Huomatessani, että kuvistani pidetään, se antoi lisää intoa ja voimaa. Kuvauskohteiden ei aina tarvitse olla kauniita, joskus rumuuskin innostaa, kertoo kameramies.

Valokuvaus nousi vasta sitten, kun hän menetti näönsänsä suuren osan.

- Lempityötäni en pystynyt enää tekemään. Olin ratkaisun edessä: jäänkö työkyvyttömyyseläkkeelle vai menenkö uudelleen koulutukseen noin 45-vuotiaana. Jäin eläkkeelle ja kokeilin valokuvausta, joka alkoi kiinnostaa aina enemmän ja enemmän huomatessani, että näen vielä kurkata etsimen läpi. Se oli se ratkaisevin tekijä, muistele Tilanto.

Ei kuvia keskipäivällä

Ismo Tilannon mielestä keskipäivällä ei kannata ottaa kuvia, aamu- tai iltapäivä ovat parempia, jolloin valo tulee alempaa ja kuvaan syntyy varjoja. Keskipäivällä, kun aurinko tulee korkealta ylhäältä, kaikki kuvat ovat mitäänsanomattomia.

Tilanto sanoo, että heikkonäköinen tai sokeakin pystyy tekemään melkein mitä tahansa, jos on halu ja kiinnostus asiaan. Peräänantamattomuutta tarvitaan myös, ettei heti luovuta ensimmäisen ongelman edessä.

- Opettelin ahkerasti kuvaamista yrityksen ja erehdyksen kautta. Tärkeää oli tuntee kamerani kuin omat taskuni, sanoo valokuvaaja. Suurin etu tuli hänen hankittuaan digikameran, josta siirsi valokuvat tietokoneelle. Pystyesään ruudulta katsomaan kuvia kunnolla, hänen silmänsä aukenivat.

- Kerran otin kuvan valkoisen liljan kukinnosta, joka suurennoksen johdosta taittui hieman harmaaseen. Sa-tuin huomaamaan terälehdellä jotain tummaa. Tarkkaan en erottanut sitä. Kun näin tietokoneelta kuvan, tunnistin sen ampieiseksi, hymyilee valokuvaaja.

Ismo Tilanto

Helsingiläinen yo-merkonomi, MKT, Markkinointitutkinto Markkinointi-instituutissa. Valokuvaaja Tilanto ehti puurttaa 25 vuotta erilaisissa huonekalu- ja sisustusalan tehtävissä myyjänä, myymäläpäällikkönä ja myyntijohtajana sekä sisustussuunnittelijana, ennen kuin tuli näköongelmia. Eläkkeelle jäätyään hän löysi uuden harrastuksen.

- Valokuvauksessa tarvittavia tietoja ja taitoja olen kartuttanut itseopiskelulla. Luin paljon valokuvausalan kirjallisuutta ja opettelun perusasioita sekä tutustuin kameraani kunnolla. Tutut ammattivalokuvaajat opettivat ja neuvoivat.

Oppimiaan tietoja hän jakaa eteen päin järjestämällä ja ohjaamalla valokuvauksen kursseja näkövammaisille ja näkeville. Tilanto toimii Näkövammaiset Kulttuurin Ystävät, Näky ry:ssä puheenjohtajana ja on sen perustajajäsen. Hänellä pyörii YouTubessa musiikilla taustoitettu-

Ismo, Erja ja Maarit näyttelyn avajaisissa. Kuva Katja Tilanto.

ja videoita valokuvistaan. Näyttelyssä katsojat saivat tutustua neljään toista valokuvatauluun.

Erja Tulasalo

Helsingiläinen veistostaiteilija Tulasalo valmistui 21-vuotiaana sairaanhoitajaksi. Hän syntyi Kalajoella ja opiskeli Kokkolassa, jossa työskenteli sairaanhoitajana kuten myös Helsingissä.

- Jo nuorena haaveilin mahdollisuudesta suuntautua taidepuolelle, mutta se ei ollut eri syistä mahdollista niihin aikoihin. Tein sairaanhoitajan töitä noin seitsemän vuotta, kunnes heikon näön vuoksi jouduin lopettamaan. Tulasalo kävi taidekursseja Pohjoismaisessa Taidekoulussa sekä Valkealan kansanopiston Kädentaito- ja taidelinjalla, opiskeli ekspressiivistä taideterapiaa Helsingissä ja hankki lisää pätevyyttä yksilöllisellä keramiikka- ja kuvanveisto-opiskelulla.

Tällä hetkellä hän opiskelee luovan kirjoittamisen ja kirjallisuustieteen perusopintoja kirjoittajalinjalla Työväen Akatemiassa ja on Suomen Taiteilijat ry:n taiteilijajäsen. Näyttelyssä nähtiin hänen seitsemän veistostaan.

Maarit Hedman

Espoolainen kuvataiteilija ja kuvaamataidon opettaja Maarit Hedman valmistui vuonna 1994 Taideteollisesta Korkeakoulusta taiteen maisteriksi ja ehti olla neljä vuotta ammatissa kunnes sokeutui.

-Tällä hetkellä näen toisella silmällä sumun läpi valoa ja voimakkaita kontrasteja pystyn erottamaan läheltä, sanoo kuvataiteilija. Hän opiskeli aikoinaan syventäviä opintoja Taideteollisessa korkeakoulussa. Hedman pitää säännöllisesti Pengertuvalla näkövammaisille maalauskerhoa ja toimii taidemuseoissa kouluttajana erityisalueenaan moniaistisuus sekä taiteen saavutettavuus. Viimeksi saivat Kiasman, Ateneumin ja Sinebrykoffin henkilökunta tietopaketin häneltä.

Maarit on Taidemaalariliiton jäsen. Näyttelyyn kuvataiteilija toi 24 teosta.

Toisin silmin -näyttelystä on kuvia ja kuvien selityksiä osoitteessa www.kajastuslehti.fi ja EXTRA -NÄYTTELYT JNE

Keijumummo

Keijumummo öökköjen ja lohikäärmeiden maassa.

Pirkko Stoltin satutaulut kosketeltavina. Teksti: Ilkka Väisänen

Oletko koskaan nähnyt tai tunnustellut öökköä? Tai lohikäärmeen hampaita, sieraimia tai pitkiä ja teräviä kynsiä? Satuolentojahan liikkuu keskuudessamme pilvin pimein. Jokaisella on oma mielikuvansa siitä, miltä ne näyttävät. Toukokuun ajan saattoi liris-keskuksessa Helsingissä tehdä tuttavuutta Pirkko Stoltin luomien satuhahmojen kanssa Koskettelun iloa -näyttelyssä, sekä katsellen, tunnustellen että lukien.

Kohokuvat ja tarinat täydensivät toisiaan

Näyttelyyn kuului kahdeksan isoa kohokuvaa, joissa seikkailivat muun muassa peikot, avaruusprinsessat, erirotuiset enkelit sekä lentokyyvön, rollaattoria ja valkoista keppiä käyttävä keijumummo.

Taulut olivat värikkäitä ja voimakkaan kolmiulotteisia kohokuvia, niitä sai kosketella ja ne suorastaan houkuttivat siihen. Kuvat oli valmistettu erilaisista materiaaleista: kankaasta, narusta, nahkasta ja myrkyttömistä massoista.

Erilaisia satuolentoja istui myös usein hauskasti taulujen yläreunojen päällä.

Eikä tässä vielä kaikki! Jokaiseen tauluun liittyi pieni satu tai ainakin välähdyksenomainen sanallinen tuokiokuva sadusta. Nämä tarinat olivat saatavilla pistekirjoituksella ja isokirjoituksella. Kuvat ja tarinat yhdessä houkuttelivat kävijän herättelemään omaa sisäistä lastaan ja mielikuvitustaan ja miettimään, miten sadut jatkuivat...

Näyttely oli tarkoitettu ihan kaikille, mutta erityisesti lapsille, joilla on rajoituksia liikkumisessa, näössä tai muissa aisteissa tai toiminnoissa. Teokset oli ripustettu lasten korkeudelle.

Ensin syntyy kuva, sitten tarina

Pirkko Stoltin oma näkö huononi vuonna 2011. Nyt hän näkee enää näkökentän reunoilla, joten liikkumisnäköä on hiukan tallella. Sen sijaan tarkkaa näköä ei ole, joten kohokuvien maalaaminen sujuu paljolti kosketuksen avulla.

Pirkko kertoo, miten taulut ja sadut syntyvät:

- Ensin mulle tulee kuvat mieleen, ihan itsestään. Tulee vaikka inspis jääkarhusta, joka on menettänyt äitinsä tai isänsä. Alitajunnasta ne kumpuaa.

- Olentojen suhteet on saduissa tärkeällä sijalla, niitä voi peilata ihmiselämään, voi verrata juttuja siihen maailmaan, joka on mulle tärkeää. Olen vähän sellainen huuhaa-tyyppi, Pirkko nauraa.

Miksi teet satuja erityisesti lapsille?

- Tykkään lapsista ja heidän aitoudestaan, ovat pieniä totuuden torvia, hellyttäviä ja viisaita. He ovat parhaita kuuntelijoita. Heiltä on tullut hyvää palautetta, mutta he sanovat myös suoraan, jos itse olen muuttanut satua, kun olen unohtanut jonkin yksityiskohdan.

Pirkon kokemuksen mukaan kaikki aikuiset eivät ole olleet kiinnostuneita kiertämään näyttelyä, mutta yllätyksiä on sattunut toiseenkin suuntaan. Esimerkiksi jäyhä ja asiallinen perusmieskin on saattanut innostua kuvista. Minäkin vakuutuin Pirkon näyttelyn kierrettyäni, että itse kullekin aikuiselle tekee pelkästään hyvää päästä välillä oma mielikuvitus valloilleen, arkipäivän keskellä.

Kuka Pirkko?

Pirkko Stolt on aiemmin tehnyt yhden neliosaisen kosketelukirjan Satutäti ja Pirpana, ja sillä saralla saattaa vielä lisää olla tulossa. Lisäksi hän on ollut mukana yhden "tavallisen" kirjan teossa nimeltä Tuhman Taavin elämää ruonin ja kuvin.

Hän on myös tehnyt useita haastatteluja Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry:n äänilehtiin. Tällä hetkellä hän on yhdistyksessä vertaistukihenkilönä näkövammaisille.

Nykyisellään Pirkko on eläkkeellä ja asuu kerrostalossa Helsingissä. Haaveena on kyllä jossain vaiheessa hankkia omakotitalo. Harrastuksina ovat mm. liikunta ja keramiikka. Työkseen Pirkko on aikanaan mm. ajanut raitiovaunua ja myymäläautoa, kirjoittanut lehtijuttuja ja kiertänyt Suomea kuvaterapeutti-yrittäjänä. Erityisesti autolaikkuminen on ollut ihanaa.

Näköpiirin värikästä kirjallisuuskeskustelua.

Kirja elää ja kirjallisuudesta keskustellaan ainakin näkövammaisten kesken. Pääsimme mukaan Tampereen seudun Näkövammaisten Näköpiiriin.

*Teksti: Elina Kujanpää
Kuvat: Eeva Piiparinen*

Alettuani äänittää sanomalehtiä Tampereen seudun Näkövammaiset ry:ssä silloinen projektivastaava Terttu kysyi kerran, voisinko ryhtyä pitämään kirjallisuuspiiriä, jota oli usein toivottu. Koska kirjallisuus on aina ollut itselleni tärkeää, suostuin mieluusti.

Ensimmäinen kerta oli 16.2.2010, jolloin pieni joukko koontui Näkövammaisten kerhuhuoneella. Aloitin lukemalla suosikkinovellini Tsehovin Hevosenkaltainen sukunimi (sitä uskallan suositella kaikille, jotka eivät sitä vielä tienne).

Päätettiin jatkaa kirjaesittelyllä, jolloin halukkaat voisivat kertoa kirjasuosikeistaan.

Kokoontumispäiväksi vakiintui kuukauden kolmas tiistai, ko-ti, kuten yksi jäsenistä ehdotti. Koska nimi Näkövammaisten kirjallisuuspiiri tuntui liian pitkältä, kysyin, miltä Näköpiiri tuntuisi. Se on nyt vakiintunut nimeksemme.

Osallistujien toivomuksesta kokoonnumme myös joulun- ja kesäkuussa; heinäkuussa on ”epävirallinen” tapaaminen Laukontorin kahvilassa.

Toki silloinkin puhumme myös kirjoista! Aihepiirimme on laaja, ikärakenne samoin. Kun kerran sanoin, että samat teokset eivät varmasti kuulu vaikkapa Arton ja minun - ikäeromme on kymmeniä vuosia - kirjasuosikkeihin, Arto totesi: ”Onneksi.” Ehkä juuri tämän takia ohjelmistomme on ollut varsin kirjava: on uutta ja vanhaa kirjallisuutta, koti- ja ulkomaista, proosaa ja runoutta, mieluisia vierailijoita unohtamatta.

Vierailijoistamme mainittakoon vaikkapa Finlandia-palkittu Johanna Sinisalo, kirjoittaja ja tietokirjailija Maijaliisa Mattila, lehtori Virpi Kaartinen, kääntäjä Donald Adamson...

Johanna kertoi kirjoistaan, Maijaliisa valaisi Nobel-palkitun Tomas Tranströmerin tuotantoa ja puhui suomenoksistaan, Virpi kuvaili kirjoittamaansa sukunsa vaiheita käsittelevää mikrohistoriaa, Donald Adamson Riika-vaimoineen puhui Donaldin Eeva Kilpi -käännöksestä.

Helsinkiläisystäväni Irja, joka on tullut näköpiiriläi-

NÄKÖPIIRI

- KIRJALLINEN KOHTAUSPAIKKA

Sanna tulkitsee toiverunojaan.

sille tutuksi lähettämiensä lehtijuttujen ansiosta, on käynyt keskustelemassa niin Pauliina Rauhalan Taivaslaulusta kuin Tommi Kinnusen Neljäntienristeyksestä.

Kaikki ovat luvanneet tulla toistekin.

Myös muita kirjoja on esitelty - ja niistä keskusteltu, kuten juhluvuottaan viettäneiden Kirsi Kunnaksen ja Tove Janssonin tuotanto, Rosa Liksom: Hytti numero 6, Anja Snellman: Parvekejumalat, Tolkien: Taru sormusten herrasta, runoja, novelleja...

Jäsentiedotteessa lukee, että Näköpiiri on kaikille avoin. Siitä olemmekin saaneet mukavia kokemuksia: valokuvaajamme, äänilehtivaataava Eva totesi kuultuaan maaliskuun aiheestamme - Kissa kirjallisuudessa - että hänkin haluaisi tulla mukaan, ja toimistos sihteeri Soile, jonka työhuone on kokoontumispaikkamme vieressä, on kertonut kuuntelevansa mieluusti alustuksiamme ja keskustelujamme, vaikka työnsä takia ei mukaan pääsekään. Osallistujiin ovat kuuluneet myös Opas Ape ja Opas Kimi, jotka eivät ole Näköpiirin toimintaa juurikaan haukkuneet!

Näköpiirissä on myös kirjoittajia, joten liitetäänpä loppuun Sannan runo kissasta ja lukemisesta:

*Täyskuu ei yötään nuku,
on monella kesken
kirjan luku.*

*Jossain naukuu kissa
aivan pistoksissa
dekkarihan sen
on saamassa päätöksen:*

*Kun hiiri jostain säntää
on pörhistettävä häntää
ja valmiina saalistukseen
on silmä keltainen,
- siis ei hiiren,
vaan rivien ja kirjainten.*

ESTEETTÖMÄT TANSSIT

Tutut ja tuntemattomat pyöräilemässä Esteettömien tanssien merkeissä Valtuustosalin parketilla. Kuva: Kaisa Kulmala.

Teksti: Kirsti Reijonen

Esteettömät tanssit -projektilla pyrittiin lisäämään erilaisten ihmisten yhdessäoloa ja poistamaan ennakkokäsityksiä ja pelkoja. Toteutuksessa otettiin huomioon erilaiset tarpeet. Kukin tanssahteli tyyliään.

Perjantaina 24.4.2015 tanssittiin Sodankylän Kunnantalon Valtuustosalissa. Järjestökeskus Kitinen ry sekä Sodankylän potilas- ja vammaisjärjestöt ideoivat esteettömät tanssit. Lähes sata osallistujaa saapui paikalle seuraamaan lasten tanssiesityksiä ja liikkumaan paikallisen Elixir-yhtyeen tahdittamina.

Rohkaisua kohdata ihminen

Yleisavustajille järjestettiin koulutuspäivä, johon paikalliset lähihoitajaopiskelijat osallistuivat. Luennot käsitelivät mielenterveyskuntoutumista sekä näkö- ja kehitysvammoja. Lisäksi opiskelijat harjoittelivat käytännössä näkövammaisen opastamista ja kokeilivat opastettavana olemista. Moneen kertaan tuli esiin, että tärkeintä on kohdata ihminen eikä hänen vammaansa. Koulutuspäivään osallistuneita kannustettiin heittäytymään tansseissa pitämään hauskaa. Kun itse viihtyy, se tarttuu.

Lasten iloiset esitykset

Tapahtuma alkoi nuorisoseura Jutarinki ry:n pienten tyttöjen kansantanssilla, jolloin yleisö sai osallistua tanssiin tömistelemällä jalkojaan sovituissa kohdissa. Näin

Pienten jalkojen vilskettä ja hameenhelmojen hilahtelua Jutaringin tyttöjen näyttäessä mallia kansantanssiesityksellään. Kuva: Kirsti Reijonen.

saatiin mukavat alkulämmittelyt. Tämän jälkeen Sodankylän Tanssin lapset ihastuttivat itse suunnitelmillaan koreografioilla. Esiintyjät liitelivät värikkäissä asuissaan ja saivat raikuvat aplodit.

Liikettä ja hyvää mieltä

Keväinen aurinko loi kirkkaita valoraitojaan huoneeseen Järjestökeskus Kitisen sihteerin Kaisa Kulmalan päässä Elixir-orkesterin vauhtiin. Musiikki tempaus välittömästi tanssijoita lattialle: näkyi yksintanssijoita, paris-kuntia, naispareja ja milloin mitenkään. Pyörätuolissa istuu tanssittain parhaillaan kak-

sikin opiskelijaa. Entiset ja nykyiset parkettien partaveitset pääsivät pyörittämään daameja.

- Opiskelijat olivat tosi hyviä, kehui Annele Halmekoski, Sodankylän Tanssin varapuheenjohtaja.

- Tunnelma oli niin harmoninen, mietiskeli Anja Maijala.

- Yhdelle herralle piti hakea kotiin unohtunut nitropurkki, jotta uskaltautui tanssii, kertoi puolestaan sattumuksesta Terttu Saarijärvi.

Ensi vuonna uusiksi

Ehkä ensi vuonna mukaan uskaltautuvat myös kunnan päättäjät ja vammaispuolen virkamiehet. Tänä vuonna heitä joutui edustamaan yksin kunnanvaltuuston puheenjohtaja Elsi Poikela. Kutsu oli käyty antamassa kunnanvaltuuston kokouksessa, eikä enää lähempänä päätäjien työpaikkaa tilaisuutta voida järjestää.

Yleisöltä saatu positiivinen palaute kannustaa. Tällaisia tilaisuuksia tarvitaan. Esteettömyyden huomioiminen monipuolisesti ja erilaisten ihmisten kohtaaminen luo positiivista ilmapiiriä koko yhteisöön.

Katsotaan millainen ryntäys on seuraavien esteettömien tanssien suunnittelukokoukseen. Yhdessä syntyy yhteinen juttu!

15-vuotias Roska päivässä -liike heittää paljon myönteisiä tunteita ja tekoja – miksi ei vielä kaikissa?

Teksti: Tuula-Maria Ahonen
Kuva: Jari Peltoranta

Juhlavuonna Roskaliikkeeseen on liittynyt useita korkeakulttuurin edustajia, esimerkiksi Kansallisteatterin pääjohtaja Mika Myllyaho ja Kansallisoopperan taiteellinen johtaja Lilli Paasikivi. Samaan aikaan moni työtön ja eläkeläinen löytää elämäänsä innostavaa sisältöä Roskaliikkeestä. Palkkatyöhönsä uupuneet saavat virkistystä ja voimia kerätessään roskia ulkoilman raikkaudessa. Mutta myös kielteisiä ihmettelijöitä riittää.

Kun aloitimme Roska päivässä- liikkeen vuonna 2000, meitä oli vain kolme: äiti ja kaksi koululaistytärtä. Kuluksen 15 vuoden aikana todellisuus on yllättänyt erittäin myönteisesti.

Kotisivumme löytyvät nykyisin 22 kielellä, suomenkieliselle facebook-sivulle tulee jatkuvasti uusia jäseniä, vilkas valtakunnallinen keskustelu on jokapäiväistä. Äskettäin englanninkieliselle sivullemme löysi tiensä innokas etelä-afrikkalainen uusi jäsen.

Miksi liike innostaa suurta osaa ihmisistä? Minkälaiset ihmiset innostuvat liikkeestä, ja minkälaiset eivät, mikä erottaa nämä kaksi ryhmää?

-Hyi, kuinka sinä viitsit kerätä toisten ihmisten heittämiä likaisia roskia? yhdeltä Roskaliikkeen jäseneltä kysyttiin. Pohditaanpa hiukan kysymyksen lähtökohtaa.

Kysyjällä on ennakkoluulo ja uskomus, että kaikki roskat ovat likaisia. Hän ei ole testannut ennakkoluuloaan. Lukuisat Roskaliikkeen jäsenet sitä vastoin tietävät oman kokemuksensa pohjalta, että on paljon täysin siistejä roskia.

Kysyjä puhuu "viitsimisestä", uskoen tietävänsä, että roskan kerääminen on ikävää puuhaa, mitä "normaalinen" laiska ihminen ei viitsi tehdä. Roskaliikkeessä tiedetään, että roskan keräämisestä tulee hyvä mieli. Ärtymys, masennus ja paha mieli väistyvät, kun tekee hyvää sekä ympäristölle että itselleen.

Totta on se, että roskat ovat toisten heittämiä. Kysyjä ei esitä itselleen kahta olennaista kysymystä: tulevatko roskien heittäjät niitä keräämään, jos omassa mielessään heitä paheksuu? Jos oikeasti haluaa muuttaa todellisuutta, miten todellisuutta muutetaan? Mikä on todellisuutta muuttava voima?

"Esimerkki on pääasiallinen tapa vaikuttaa toisiin ihmisiin. Itse asiassa se on ainoa tapa, sanoi Albert Schweizer, suuresti arvostettu vaikuttaja viime vuosikymmeneltä.

Siksi lukuisat vaikuttaja-asemassa olevat ihmiset tulevat mukaan Roskaliikkeeseen. He haluavat omalla esi-

Roskaliikkeen sielu Tuula-Maria Ahonen.

merkillään kutsua muita mukaan.

Roskaliikkeen sivun www.roskapaivassa.net ajankoh-taisosiosta voi lukea monia innostavia sitaatteja, miksi arvostetut ihmiset haluavat liittyä kaikille yhteiseen liikkeeseen.

Kukaan ei ole liian hieno eikä liian huono liittyäkseen liikkeeseen. Kysymys on yhteisestä kodistamme, maapal-losta.

Jotkut Roskaliikkeen jäsenet opettavat koiriaan kerää-mään roskia. Videoissa olemme nähneet myös norsun ja variksen keräävän roskia.

"Ympäristö on yhteinen olohuoneemme, pidetään siitä huolta yhdessä", sanoo presidentti Sauli Niinistö.

"Kuin olisi kotiin tullut!"

Nykyisin Roskaliikkeessä myös ennaltaehkäistään roskia erilaisin uusin ja luovin tavoin. Tervetuloa mukaan keksi-mään niitäkin! Roskaliikkeessä ei ole jäsenrekisteriä, mu-kaan pääsee, kun kerää päivittäin (tai aina kun muis-taa) ainakin yhden roskan ja kutsuu ainakin yhden ihmisen mukaan.

Hyvin monet ihmiset kertovat saavansa henkistä tukea facebook-sivultamme.

- Tuntui, kuin olisi kotiin tullut, kertoi liittymiskoke-muksestaan eräs uusi jäsen.

Yhdessä muiden kanssa voi tehdä yhteisiä piristäviä Roskakävelyjä ja keksiä uusia ideoita. Liikkeessä järjeste-tään myös Laulavia Roskakävelyjä.

Tuula-Maria Ahonen

ta@welho.com

www.roskapaivassa.net

ROSKALIIKE 15 VUOTTA

Riitta-Kaisa
Voipio

HELMIKKO

Kähkönen sepitti Schjerfbeckistä näytelmän

Kuopion kaupunginteaterissa nähtiin kuluneella kaudella hieno tarina taiteilija Helene Schjerfbeckistä. Sen on kirjoittanut Sirpa Kähkönen.

Kävin katsomassa kevään viimeisen esityksen ja olin aivan myyty. Ylt'ympäriinsä remontoitu teatteritalo teki myös vaikutuksen, kappale meni pienellä Maria-näyttämöllä.

Kiihkeän intiimin näytelmän nimi on HELENE S. - RAKKAUDELLA. Tuntuu kerrassaan mahtavalta seurata vanhanaikaista kunnon puheteatteria, jossa sana on pääasia. Tunnelma välittyi tiheänä ja väliin henkeä salpaavana rautaisten ammattinäyttelijöiden ansiosta, pääosassa Annukka Blomberg.

Kähkönen kuuluu mielikirjailijoihini. Olen lukenut kaikki Kuopio-sarjan romaanit, mutta Vihan ja rakkauden liekit olen jättänyt syrjään; en kestä sitä kauheutta, mitä kansalaissodan jälkeisinä vuosikymmeninä tapahtui. Varsinkin punavankileirit pursuivat hirmutöitä, ja siksi rähjäntynyt sydäntä on vähän säästettävä.

Alun perin Kähkösen piti laatia juuri Vihan ja rakkauden liekeistä näyttämösovitus. Dramaturgi Ritva Holmberg ja ohjaaja Lasse Lindeman kuuluivat tekijäkolmikkoon. Projektista ei kuitenkaan tullut mitään, sillä Holmberg sairastui ja kuoli, ja Kähkönen joutui aloittamaan aivan alusta.

Vaikka en olekaan lukenut Vihan ja rakkauden liekkejä, olen lukenut siitä arvioita ja kuunnellut Kähkösen haastatteluja kirjan ilmestymisen aikoihin. Sen perusteella tuntuukin, että asiaa olisi ollut vallan valtavasti ja se vielä hirvittävän raskasta. Onneksi Lasse Lindeman keksi ehdot-

taa Kähköselä näytelmää Schjerfbeckistä ja tämän Tammisaari-ajasta. Se on omistettu Ritva Holmbergin muistolle.

Tapahtumat alkavat heinäkuulta 1929, jolloin taiteilija on jo vanhuuden kynnyksellä, eikä intohimo eikä työtarmo enää pulppua. Hänen Alma-niminen palvelijansa yrittää kaikin keinoin valaa uskoa ja innostusta emäntäänsä. Suunnitellaan nimipäiväjuhlia, jonne valmistetaan Louhisaaren simaa, Mannerheimin miehijuomaa.

Yllättäen kekkereille tulee myös nuori näyttelijä Matti Kiianlinna, hiukan salaperäinen mies. Hän ja Alma saavat lopulta Helenen heräämään elolle, ja niin juhliin tulevat myös maalarisisko Helena Westermarck ja taidekauppias Gösta Stenman. Iloinen ja välitön ilmapiiri rohkaisee ja elvyttää Heleneä.

Taiteilijanaiset muistelevat nuoruutensa Pariisia, missä jopa Helenen lonkkavamman hukkuu suurkaupungin sykkeeseen. 1880-luvulla he olivat eläneet väkevästi, oppineet ja saaneet paljon aikaan. He eivät haittaaneet paljon aikaan. He eivät haittaaneet, vaan muistot auttavat pysymään tässä hetkessä.

”Kun sydän särkyä, kädet korjaavat” on maalarisiskojen filosofiaa.

Kaikkien koettelemusten jälkeen he tarttuvat aina työhön, ja samaa Almakin Helenelle vakuuttaa.

Helene kertoo ystävilleen Alman käyvän joka sunnuntai kirkossa, mutta lopulta paljastuu, että nuori nainen on hankkiutunut palveluspaikkaan ollakseen lähempänä sulhastaan. Mies on tuomittu puolen-toista vuoden vankeuteen Tammi-

saaren Dragsvikin pakkotyölaitokseen. Siellä on virunut myös Sirpa Kähkösen ukki Lauri Tuomainen, ja tästä syntyy linkki Vihan ja rakkauden liekkeihin.

Näytelmän lopussa Alma vuodattaa Helenelle murhettaan ja sitä, miten kamalaa on nähdä sunnuntaiaamujen pakettientientimatkoilla vankien kärsimyksiä ja Helenen luona pelätä, että jokainen ovikellon soitto saattaa merkitä itsellekin mustaa autoa ja muilutusta metsään. Helene sanoo, että hän ei ole punainen eikä valkoinen, hän on ihminen.

Matti Kiianlinnan isä on pakkotyölaitoksen johtaja, eikä poika kerro siitä mielellään. Asia selviää kuitenkin Helenelle ja Almalle. Tunnelma on käsinkosketeltava ja riipaisevuudessaan melkoinen.

Helene saa Matin innostumaan matkasta Pariisiin, hän kannustaa tätä imemään siellä kaiken mahdollisen ja iloitsee ystävänsä lähtöpäätöksestä. Suruviesti kuitenkin tavoittaa Helenen seuraavana kesänä; Matti on menehtynyt keuhkokuumeeseen. Kun sydän särkyä, kädet korjaavat.

Niin vanha nainen innostuu jälleen maalaamaan, hän tekee omakuvia, kun ei löydä enää malleja. Ja Alman sulhanen pääsee vapaaksi, he suunnittelevat telttakesää ja miettivät tulevaisuutta vasta syksyllä.

Savon Sanomien kriitikko Teppo Kulmala luonnehti Sirpa Kähkösen kappaletta kirjalliseksi kuvataiteeksi; oiva määritelmä upeasta puhenäytelmästä.

Sokea mies Vinokas kuuntelee äänikirjaa. Tarinan päähenkilö oli räväkköotteen rikosetsivä. Erittäin makee tyyppi. Toimi jatkuvasti lain ja rikoksen rajamailla. Kirjaa kuunnellessaan Vinokas oivalsi että pitää toimia niin kuin oikealta tuntuu. Olla omalakinen. Taistella oikeuden puolesta, vaikka lähellä lain reunaa. Näkövammaisten keskusliitolta oltiin parina viime vuonna vähennetty rajusti määrärahoja. Näkövammaisten mahdollisuuksia oltiin kaventamassa. Vinokas voisi taistella näkövammaisten oikeuksien puolesta.

Vinokas alkoi tehdä valmisteluja. Ensimmäiseksi hän päätti tehdä oikeutta matkapalvelukeskuksen invataksissa. Vielä viime vuonna näkövammaiset saivat ilmaiset kimpapakyydit invataksella ja niistä veloitetiin vain puolikas matka. Nykyisin jo kaikisesta yhdistelystäkin matkasta meni täysi hinta ja yksi kokonainen matka. Näkövammaisia oltiin puijattu, jotta heidät saatiin kylmiin, täriseviin ja koliseviin koppiautoihin. Ei tosiaan tasavertaista.

Vinokas astui kadulle. - Hyvää päivää, täällä päin on ovi, invataksin kuljettaja huhuili. Vinokas ei vastannut. - Tarvitsetteko apua? Vinokas ei vastannut. Tuimana hän lompasi kuljettajan ohi autoon. Autossa toinen matkustaja sanoi, minä istun täällä reunassa. - Selvän teki kaveri, minä istun oven viereen, Vinokas vastasi. Hän oli ystävällinen. He kuuluivat samaan ryhmään, vammaisiin.

Tavaratalon edessä kuljettaja kysyi: jätänkö invapysäköintiruutuun vai viekö oven eteen? Vinokas alkoi huutaa: - Kyllä invataksin kuljettajan pitää tiedää! - Vien sitten oven eteen, kuljettaja mumisi. Kun päämäärä koitti automaattiovi aukesi

ja Vinokas köynsi ulos. Hän suuntasi kulkunsa kohti tavarataloa. Kuljettaja kosketti Vinokkaan olkapäätä kädellään. - Saisinko omavastuun?

Vinokas kaatui maahan. - Apua! Avuksi ei heti rientänyt ihmisiä, joten hän toisti: - Apuaaa! - Mikä teillä on hätänä? kuljettaja kysyi. Vinokas alkoi pidellä kyynänpäätään. - Kaa-doit mut. - Olen pahoillani. - Kyynänpäähän sattuu. - Vienkö teidät terveysasemalle? - Poliisi! Paikalle saapui ihmisiä. - Hän on loukannut itsensä, joku sanoi. Vinokas irvisteli ja puristi kyynänpäätään. - Oikeusjuttu. - Koska tämä auto lähtee? toinen matkustaja huhuili invataksista. Ei auta itku markkinoilla, Vinokas tuumi. Näkövammaisten oikeuksien puolustaminen vaatii veronsa. -Tuolta tulee poliisiauto, joku sanoi. - Minkäslainen tilanne täällä on? poliisi kysyi. - Kuljettaja kaatoi minut maahan ja hajoitin kyynänpääni, Vinokas sanoi. - Kosketin häntä olkapäähän, kun hän ei muistanut maksaa omavastuuta, kuljettaja sanoi. - Invataksin kuljettaja pahoinpiteli sokean, Vinokas murisi. - Näyttäkääpäs sitä olkapäätä, poliisi sanoi. Vinokas kääri hihan. - Eihän tuossa ole mitään jälkeä. Ei nirhaumaa, ei turvotusta. - Ai jaa, Vinokas totesi. Poliisit poistuivat paikalta.

Vinokas astui kauppakeskukseen. Ensimmäiseksi tuli vastaan vaateosasto. Vinokas tarvitsi paremmat henkselit. Hän pujotteli valkoinen keppi näkyvästi edessään vaatetelineiden keskellä. Minuutin haahuilemisen jälkeen Vinokasta alkoi keittää. Ketään ei tullut auttamaan. Näkevien mielivaltaa. Kiusaamista. Vinokas kaatoi vaatetelineen. Oho, hän tunnusteli maassa makaavaa telineettä. Iso teline, paljon paitoja. Vinokas nousi pystyyn. Ketään ei tullut vieläkään auttamaan. Vinokas rysähti keppi heilahtaen kumoon. Kolme vaatetelinettä kaatui hänen mukanaan. Alkoi kuulua huutoa. - Hei, täällä tarvitaan apua! Paikalle juoksi myyjä. - Onko täällä jokin ongelma, myyjä kysyi. Vinokas piti keppiä näkyvästi edessään. - Ei mitään ongel-

maa, hän sanoi. -Tarvitsetteko apua? - Henkselit, Vinokas vastasi.

Myyjä vei hänet henkseleiden luo. - Meillä on kaksi mallia. Leveä ja kapea. Vinokas tutki henkseleitä. Molemmat muovikuoren sisällä. - En voi tunnustella. Myyjä oli hetken hiljaa ja sanoi. -Haluatteko että avaan pakkaukset? Vinokas nyökkäsi kireästi. - Tässä kapeampi henkseli ja tässä leveämpi. Vinokas tutki. Ei pystynyt tekemään valintaa. Hän pudotti henkselit maahan ja jatkoi matkaa.

Myyjä kiiruhti hänen peräänsä. - Minne olette menossa? - Ruokaosastolle. - Tarvitsetteko apua? Vinokas jatkoi matkaa. - Te tarvitsette apua, myyjä parahti ja tarttui Vinokkaan käsivarteen. - Minä vien teidät ruokaosastolle. Vinokas mietti sanaa pliisu. Sana pliisu tulee englanninkielisestä sanasta pliis. Jos on yli ystävällinen, niin on pliisu tyyppi. Myyjä oli pliisu tyyppi. Näkevä lapanen.

- Mitä haluatte? myyjä kysyi. - Juustoa. Myyjä vei Vinokkaan juustohyllyn eteen. - Tässä olisi Valion edam juustoa. Vinokas ei sanonut mitään. - Tässä olisi Arlan Adam kevytjuustoa. Vinokas ei sanonut mitään. - Tässä olisi Juustoportin leipäjuustoa. Vinokas ei sanonut mitään. - Mitä juustoa te haluatte? - Kuvaile, Vinokas murahti. - On edam, emmental, sinileima, mustaleima, kerma, home, cheddar, brie, Camembert, kevyt, kaikenlaisia juustoja. Mitä te haluatte? Vinokas löi keppinsä maahan myyjän eteen. - Onko tämä miljonäärin sauva? Myyjä oli hetken hiljaa. - Aivan, haluatte kuulla tarjous tuotteista. Valion arkijuusto on tarjouskassa, neljä euroa kilo. Vinokas Tuijotti myyjää tympeänä. Myyjä kysyi: - Onko jotain kysyttävää? - Päivämäärä! - Viimeinen käyttöpäivä on 30.8.2015. Vinokas ojensi kätensä.

Vinokas kääntyi lähteäkseen. Myyjä talutti Vinokkaan kassajonoon. - Pärjättekö tästä eteenpäin? Vinokas ei sanonut mitään. - Minulla on niin paljon töitä, että täytyy mennä, myyjä sanoi ja poistui. Jono liikahti ja Vinokas yritti pysyä perässä. Hän tunnusteli kepittömällä kädellään. Käsi osui ihmiseen. Salamannopeasti Vinokas nosti molemmat käteensä ihmisen naamaan ja alkoi puristella. -Aaa, mitä te teette! Vinokas irrotti ja nosti kepin eteensä. - Ai te olette sokea, ihminen sanoi. Vinokas myhäili. Suomalaiset olivat ujoa ja kilttiä porukkaa. Näkövammaisten oikeuksien puolustaminen eteni loistavasti.

Vinokas jatkoi matkaa. Muutaman metrin jälkeen hänen eteensä tuli este. Auto. Jalkakäytävälle parkkeerattu auto. Vinokkaalla oli kepissä suuri ja kova pisarakärki. Hän kulki auton sivulle ja viuhtaisi nopealla liikkeellä kepillä kuin ruoskalla. Kuului voimakas pam. Kylkeen tuli iso klommo. Kyllä näkövammaisenkin saa nauttia autoilusta muutenkin kuin autoja väistelemällä tai invataksin pimeässä kopissa istumalla.

Vinokas kiristi vauhtia. Keppi ei ollut vaurioitunut kolauksesta vaan heilui rytmikkäästi asfaltilla. Joku ohitti Vinokkaan ja jäi kävelemään hänen eteensä. Öykkäri. Vinokas oli teroittanut keppinsä reunan. Suih suih suih, hän sivalsi kepillään miehen housuja. - Mitä hemmettiä, mies karjaisi. Siinähan kimität. Ei kannata ostaa niin makeita housuja, että pitää mennä suoraan eteen kävelemään. Vinokas kääntyi ovisyvennykseen, josta kuului musiikkia. Hän saapui kauppaan. Mies kadulta seurasi perässä. - Tyyppi tuhoi mun housut. Vinokas ei kommentoinut mitenkään. - Pilasit mun housut, tyyppi toisti. Oho oho, jätkä alkaa lämmetä. Kato kato, et kai sä haluu lyödä sokeeta. -Osta uudet kalisarit, Vinokas sanoi. Sitten hän lensi istuvilteen kaupan lattialle.

Vinokas tunsu veren valuvan nenästään. Hän muisti ettei ollut omalakinen romaanihenkilö, vaan tavallinen näkövamma. Yllättävän pitkälle hän olikin päässyt.

Gyöngyi
Pere-Antikainen

HEIJASTUKSIA

Minä itse!

Näkövammaisille järjestetty blogikirjoittamisen verkkokurssi: loistava ohjaaja, taitava, perusteellinen ja omistautuva. Kurssilaisista suurempi osa heikkonäköisiä, muutama täyssokko. Pitkiä kirjallisia luentoja blogin tarkoituksesta, tyylistä, etiikasta, markkinoinnista, vaikka mitä kiinnostavaa ja jokaisen luennon päälle tehtäviä, päämääränä runsain eväin maailmalle lähetettyjä blogeja jokaiselta kurssilaiselta.

Lähden mukaan lähinnä mielenkiinnosta. Alunperin en suunnittele kirjoittavani blogia, mutta arvelen olevani piilottaa luomukseni netin syöväreihin kuin salaisen pöytälaatikon ja herätellä sen henkiin milloin tahansa tarvittaessa. Tietojen karttussa ohjaajan innokkuus tarttuu minuun ja alan sittenkin kaavailla säännöllisiä blogikirjoituksia.

Sitten törmään siihen ainiaseen kompastuskiiven. Tällä kertaa kompastuskiivenä on tietotekniikka. Blogialusta, eli nettisivu, johon blogi perustetaan, on melkein saavutettava, mutta vain melkein.

Tärkeiltä painikkeilta puuttuu niihin liitettävä kuvaus, joka tekee niistä "näkyvän" sokean atk-apuvälineille, monet tärkeät painikkeet eivät toimi näppäinkomennolla, muotoilutyökaluihin ei päästä ruudunlukuohjelmalla - mitäs selittää yksityiskohdista lisää, ongelmia on liikaakin. Haluan osoittaa olevani etevä, tiedän joidenkin sokkojen käyttävän kyseistä blogialustaa, haluan siis itsekin selviytyä sivuston palikkaviidakosta. Se ei voi olla, ei ole mahdollista, etten

pääse esteiden yli, kunhan riittävän sinnikkäästi yritän.

Lopulta saan aikaan jonkinmoisen kokonaisuuden, joka kuulostaa puhesyntikalta luettuna kelvolliselta. Lähetän sen ylöspäin ohjaajalle, mutta palaute onkin kuin kylmää suihkua niskaan: näkeväille blogisivuni on yhtä sekasotkua, kaikki on väärässä paikassa, ei mistään saa kuvaa ja tekstitkin näyttävät silmin järjettömiltä klonteiltä sikinsoikin heiteltyjä lauseita.

Periaatteessa tiedän, mitä minun olisi tehtävä, mitä klikattava ja siirrettävä ja kohdistettava, mutta käytännössä en pysty sitä näön puutteessa tekemään. Lopulta, useiden päivien yrityksistä turhautuneena, minun on luovutettava ja ohjaaja asettaa kaikki paikoilleen, ilmeisesti muutamassa minuutissa. Samalla saan kuulla, että alustaa käyttävät sokeat ovat kaikki muutkin tarvinneet näkevän apua. Turhaan siis yritin. Ja vaikka perustamisvaiheen jälkeen postauksien lisääminen toimii jo kelvollisesti myös apuvälineillä, innokkuuteni on kokenut melkoisen inflaation. Intto palanee, mutta blogista en näillä eväillä vielä saa läheistä, tuttua ja turvallista majaa kirjoitelmilleni.

Minä itse, tekisi joskus mieleni huuata.

Meillä on avustajia, oppaita ja saattajia, meillä on apuvälineitä, sokosovelluksia ja yhä uudempia ja uudempia älykkäitä teknisiä ratkaisuja. Kaksijakoinen tunne: heistä ja niistä on suunnattomasti hyötyä, mutta joskus väsyn kokiessani olevani kuin hovinsa ympäröimä kuninkaallinen, jolla on kovin vähän yksityisyyttä ja omaa päätäntävaltaa näiden avustavien ihmisten ja tekniikan puristuksessa.

Miten kaipaankaan joskus sitä, että saisin tehdä asioita suunnittele-matta, ex tempore, läh-teä kauniiksi kehu-tulle merenrantapolulle tai näyttelyyn, vaateostok-sille verkkokauppaan tai kirpputorille, uimaan aamuvarhaisella, jos en saa unta... Minä itse!

Näkövammaisten keskustelupalstoilla on taas väitely siitä, onko näkövammaisen lukemisesteinen ja toisaalta onko sokea, joka ei pysty lukemaan kirjoja pistekirjoituksella, lukutaidoton. Tunteet käyvät yllättävän kuumina kahden viattoman termin ympärillä.

Mietin: itse olen ehdottomasti siitä mieltä, että koska lukeminen on pohjimmiltaan haltuunotetun tekstin ymmärtämistä ja käsittelyä ja se tapahtuu lukevan ihmisen aivoissa, pistekirjoitus, printti, äänikirja taikka elektroninen julkaisu ovat vain mekaanisen lukemisen eri kohteita, eri tapoja lukea. Näin ollen ei äänikirjojen tai elektronisten julkaisujenkaan lukijaa voi sanoa lukutaidottomaksi! Kun ihminen sokeutuu, ei hän menetä näön mukana lukutaitoaan, menettää vain yhden tietyn tavan lukea!

Pistekirjoitusta täydellisesti hallitsevien sokeiden joukossa ajatukseni herättävät ehdotonta ja minulle outoa vastustusta. Heillä vain omin sormin toteutettu pistelukeminen tarjoaa todellisen lukutaidon ilmentymää. Ja vaikken edelleenkaan hyväksy ajatusta kokonaisuudessaan, vaikken suostu luopumaan oikeudesta tietää olevani lukutaitoinen, saan kiinni heidän perustelun kantavasta ajatuksesta, se on tietenkin se sama: Minä itse!

Mikä vapauden riemu se onkaan, kun ylittää jonkun kynnyksen, ehkä vain kerran, ehkä harvoin, ehkä aina uusia ja taas uusia kynnyksiä! Se, mikä saattaa olla yhdelle itsestänselvyys, voi muodostua toiselle lähestulkoon ylitse-pääsemättömäksi kynnykseksi.

Vertaistukea on myös näiden kynnysten, kompastumisten ja tyylikkäiden ylitseliitelyiden vertaileminen. Vertaistukea, vaikka joskus sisältäen myös kateuden tai rehentelyn siemeniä. Useimmiten kuitenkin silkkaa onnistumisen iloa, tunnekuohun jakamista: minä tein sen, minä itse!

En ole sokeana ollut erityisen liikunnallinen, tuskin ennenkään. Ikä, kuntoni salakavala rappeutuminen, pieni turhamaisuus ja liikunnan harvinaisen ilon muistaminen ovat kuitenkin saaneet minut kaipaamaan tehokkaampia ja monipuolisempia kuntoilun muotoja. Kuljen opaskoirani kanssa aika leppoosaa vauhtia ja vaikka uinti on intohimoni, uimahalliin en pääse riittävän säännöllisesti. Ratkaisuksi löytyi pieni, rauhallinen ja edullinen kuntosaliläheltä kotiani.

Miten vaikealta alkuun kaikki tuntui siellä! Avustajani taisi hikoilla minua paljon enemmän ohjatessaan, kun yritimme opetella liikkumista ahtaassa tilassa monien eri kuntolaitteiden seassa. Pitkälle ulottuvat jalakaosat, ulkonevat kahvat, pään korkeudessa törröttävät putket, aina yllättäviin paikkoihin jätetyt liikutel-tavat laitteet, tyynyt, painot, pallot ja tasapainoilulaudat - loukkaantumisriski ei ole millään eliminoitavissa, vaikka kepin kanssa liikkuisin varovaisesti. Toisessa kokeilemassamme salissa olisi tilaa enemmän, mutta myös ihmisiä enemmän, jumpatessa ja joogatessa lattialla keskellä kulkuväylää; ujusta ihmisestä on sietämättömän noloa törmäillä heihin, tökkiä vahingossa heitä kepillä, yrittää kiertää kömpelösti, noin kiusalliset tilanteet vievät ilon liikkumisesta. Samasta syystä tuntuu mahdottomalta mennä yksin uimahalliin, vaikka liikkuminen siellä ei olisikaan sinänsä vaikeaa, mutta kopelointi ja törmäily alasti suihkuosastolla on kuin painajaisuni pahimmillaan. On siis tyydyt-

tävä ensimmäiseen vaatimattomaan saliin. Mutta kunhan kunto alkaa ko-hentua pian...

Sitten tuli se viikko, jolloin avustajani sairastui. Kurja olo: en päässyt uimahalliin, en kuntosalille, ulkona sa-toi päivät pitkät kaatamalla, mistä siis fyysistä piristystä kehoon? Ja eräänä päivänä ajatus kypsyi päätökseksi ja suuntasin jännityksestä vapi-sevat askeleeni kohti kuntosalia. Koiranihan osasi jo reitin, sille löytyi hyvä loikkoilupaiikka ja pehmeä pyyhe alle salin varastohuoneesta. Ovelta olin melkein kääntynyt takaisin törmättyäni heti ensimmäisenä soutu-laitteen penkkiin, jonka olisi pitänyt olla ihan muualla. Onneksi en kuitenkaan kääntynyt takaisin sateeseen.

Pieni askel ja sittenkin niin valtavan suuri minulle! Nyt pääsen kunto-salille vaikka kolme kertaa viikossa, vain aika-tilat rajana, olen tasan niin pitkään kuin ehdin ja haluan, teen haluama-ni sarjoja oman miele-ni mukaan, kaikessa hil-jaisuudessa, keskittyen, kuunnellen samalla musiikkia tai kirjaa.

Käymme joskus edelleen avustajan kanssa, yhdessä on toisella tavalla mukavaa, mutta parasta on voitto itsestäni, peloistani, ujoudestani. Kynnyksen ylittäminen, pieni vapauden hetki, se riemukas tunne, etten tässä harvinaisessa asiassa ole enää toisten armoilla. Minä itse!

Joskus naurahdan hämilläni tajutesani tämän minä-itse-ajattelun kumpuavan syvältä lapsuudesta. Vaan miksipä ei: kuten askel askeleelta itsenäistyvä lapsi, tarvitsee myös itsenäisyytensä vamman tai muun rajoitteen takia menettänyt ihminen takaisin edes osan itsenäisyydestään ja miltei koko päätäntävaltansa voidakseen luoda omat uudet rajansa ja hahmonsaa.

Marianne
Tenhami

OPASKOIRA PEKKO

Uusia harjoittelupaikkoja, uusia opaskoiria

Taas on se aika vuodesta, jolloin Näkövammaisteatteri esiintyy eri paikoissa ja minä opastelen mukana. Harjoituspaikkamme ovat tässä proggiksessa kovasti vaihdelleet. Iloisena kerron, että teatterimme opaskoiravahvuus on kasvanut kahdella kollegalla.

Näkövammaisten Palvelu- ja Toimintakeskus liriksen tilapulasta johtuen Näkövammaisteatterin tanssi-proggiksen harjoittelupaikat vaihtelivat tällä kaudella melkoisesti. Välillä oltiin jossain Outa-nimisessä, ah- taassa, likaisessa tilassa, jossa teatterilaiset harjoittelivat afroa, nykytanssia ja argentiinalaista tangoa sekä menivät läpäreitä. Outan hyvä emäntäni, muita näyttelijöitä ja ohjaajaa. Myös toinen teatterimme uusista opaskoiratulokkaista oli siellä ja pitihän meidän vähän riehua. Yritin hyppiä ihastuttavan nartun selkään, mutta isovillakoiran ja labradorinnoutajan sekoitus teki narttumaiseen tapaan minulle heti selväksi, ettei se todellakaan käy.

Onneksi teatterilaiset pääsivät sentään aina välillä tanssimaan tutulle näyttämöllemme Braille-saliin ja sen vieressä olevaan liikuntasaliin. Kun ihmiset harjoittelivat balettia liikuntasalissa, tunsin oloni kulisseyksä kovin yksinäiseksi. Pitihän minun vinkua emäntäni perään, kun se ja muut näyttelijät olivat niin kaukana minusta. Sitä paitsi ei kukaan minua edes breikeillä huomannut kuten ennen: näyttelijöiden oli nimittäin kirjoitettava fiiliksiään eri tanssilajeista ja yksi jos toinenkin naputteli jo-

tain laitetta tai raapusti jotain kynällä, eikä käsiä riittänyt minun rapsuttamiseen.

Tilanne parani kannaltani huomattavasti, kun vahvuuteemme liittyi musiikkien ajaja. Hän istui ylhäisessä yksinäisyydessään katsomon takana äänitarkkaamossa huolehtien, että tanssiesityksen ja lavatanssien musiikit kuuluivat ajallaan. Pitihän hänelle saada seuraa, joten emäntäni keksi että minähän voisin mennä äänitarkkaamoon hänen kanssaan. Olemmehan ennestään tuttuja.

Musiikkien ajajalla ei ollut kerrassaan mitään tätä järjestelyä vastaan ja niin-pä siirryin pölyisistä kulisseyksistä käskyllä "koppiin" äänitarkkaamoon tarkkailemaan, että musiikit tulivat oikealla ajallaan ajetuiksi. Sainpa siinä sivussa silityksiä ja rapsutuksia-kin, kun musiikkien ajajan kädet olivat vapaina. Minun piti myös aina välillä kertoa hänelle, jos meno lavalla meni mielestäni liian hurjaksi. Olenhan jo muutaman Näkövammaisteatterin proggiksen nähneenä tosin menoon tottunut, mutta kun välillä huudettiin ja emäntäni liikkui, katsoin asiakse- ni kertoa siitä.

Tyytyväisenä olen nyt ollut kolme esitystä ja muutamat treenit äänitarkkaamossa, mutta nyt näyttäisi siltä, että joudun viimeisen liriksen esityksen ja sen lämmittelytreeni-

en ajaksi jälleen pölyisiin kulisseyksiin. Musiikkien ajaja on nimittäin saanut uuden opaskoiran, joka tietysti on nyt tarkkaamossa hänen kanssaan. Sekin on kovin houkutteleva narttu ja olemme jo hiukan tutustuneetkin. Eilen matkustaessamme Riihimäelle nuuskuttelimme farmariauton takatilassa, mutta emme vielä ole päässeet kunnolla riehumaan. Toivottavasti sekin aika tulisi nopeasti.

Eilinen Riihimäen esitys meni teatterilaisilta hyvin ja minulta rutiinilla. Opastin tottuneesti emäntäni porukan mukana autosta esiintymispaikalle ja pukuhuoneeseen. Sinne jäinkin siksi ajaksi, kun he menivät tutustumaan uuteen lavaan. Esitystä sain sentään seurata katsomossa emäntäni äidin kanssa, mutta kerroin heti hänelle kun lavalla tapahtui jotain tai kun emäntäni liikkui tai huusi siellä. Katsomona toimivan salin lattialla oli houkuttelevan paljon popcornia, mutta enhän minä niitä saanut useista yrityksistäni huolimatta. Ja pukuhuoneessa tuoksui pizza, mutta sekin minulta kiellettiin. Töihin minä tosin olin tullut ja kyllä se emäntäni minua noilla esiintymisreissuilla aina muistaa ruokkia.

Näkövammaisteatteri esiintyy kesäkuussa Cross Over -festivaaleilla Kaapelitehtaalla ja sinne osaan opastaa emäntäni kotoamme Lauttasaaresta. Se on minulle jo tuttu paikka. Jo ensuuhunkin pääsen teatterilaisten kanssa, kun elokuussa menemme parafesteille. Muistan, kun pari vuotta sitten kävin vilvoittelemassa siellä joessa ja houkuttelin opaskoirakolleganikin mukaan. Pitäisiköhän taas käydä pulahtamassa...

Jouko
Lehtonen

PISTEITÄ

Historiaa tehdään sielussamme, välimatkat ja syvyys vain vaihtelevat

Kun on pieni maa, on syytä huolehtia omasta historiastaan. Muut eivät siitä välttämättä oikeassa valossa huolehdi.

Suomalaiset kirjailijat tuovat teoksillaan kansamme vaiheita elävästi esille. Kaunokirjallisuus poikkeaa historiankirjoituksesta mm. siinä, että kirjailija kuvaa yksityisten ihmisten arkista työtä ja kamppailua. Ihminen ei ole vain aatteen tiellä liputtava symboli, vaan hiakoileva ja naurava yksilö, yskivä ja hurmaantuva käsipari, kompastuva ja loikkaava uskalikko. Historiaa tehdään sielussamme ja ihmissuhteissamme – välimatkat ja syvyys vain vaihtelevat.

**Tukemassa näkövammaisten
kulttuuritoimintaa**

Suomen Keinojuuriklinikka Oy
ESPOO

**Ystävällistä
palvelua jo
yli 20 vuotta!**

SILMÄLÄÄKÄRIEN VASTAANOTOT

SULEVI KAIPIAINEN,
silmätautien erikoislääkäri,
silmäkirurgian erityispätevyys

**Näkökenttätutkimukset
OCT-tutkimukset**

**Kaihileikkaukset
Lasiais- ja verkkokalvo-
kirurgia**

**Tiedustelut ja ajanvaraus
puh (013) 253 6200
tai www.ite.fi
Torikatu 25 A
80100 Joensuu**

Näkövammaisille suunnattu pistekirjoituslehti "Pisteposti" välittää lukijoilleen artikkeleita monista kulttuurilehdistä. Tänä keväänä kirjailijat Katja Kettu, Sirpa Kähkönen, Raija Oranen ja Asko Sahlberg vastaavat kysymyksiin: miten itse tutkit, miten romaani rakentuu, miksi meillä luetaan niin paljon historiallisia romaaneja?

Monet Helsingin seudulla asuvat tekevät retken Tarvaspähän, tuohon keskiaikaisen linnan tai luostarikirkon näköiseen taloon. Sen suunnitteli ja rakennutti taiteilija Akseli Gallen-Kallela ystävänsä Eliel Saarisen auttamana. Tarvaspää oli Gallenin koti ja ateljee. Siellä kohtaavat mestarin töissä karelianismi ja Afrikan kulttuuri, öljyvärit, metalli, puu ja kankaat. Onneksi paikka on ollut yleisölle avoin museo. Pihapiirin mäellä on kahvilaravintola, josta avautuu maisema merelliseen Laajalahteen. (Antiikki ja taide 2)

Puu innostaa monia kädentaitajia. Yksi puunveiston taitajista on riihimäkeläinen Viljo Sivula. Puun työstö on hänen käsissään taidetta. Millimetrin tarkka osaaminen ja puun perinpohjainen tuntemus tekevät mestarin. Kun asetehdas Sako täytti 50 vuotta, se suunnitteli huippuluodikon, jota valmistettiin vain 1000 kpl. Aseiden puuosien viimeistely tehtiin käsin, jotta huippulaatu tulisi varmistetuksi. Osa aseista päätyi presidentti Kekkonen tultaisina eripuolille maailmaa. Asetta ostivat mm. arabisheikit ja amerikkalaiset raharikkaat. Viljo Sivula teki mallikappaleet ja kaiversi luodikkojen tukkiin tammenselehdvät kohokuviona. Muita hänen tuotteitaan ovat käsin tehdyt tuhkauurnat, komeimpana kirsikkapuinen amfora. Ruusupuun, kirsikka ja kotimainen visakoivu antavat kauniin ja kestävä pinnan.

Olet varmaan matkannut maitse ja vesitse, olet jatkanut Tampereitse ja Kuopioitse, mutta oletko vielä pitänyt yhteyttä twitteritse tai facebookitse?

Sekin on mahdollista. Näin todistaa virallinen kielenhuoltomme. Miten ja milloin reklaamista tuli mainos, tip-pauksesta veikkaus ja syväjäädystustuotteesta pakaste? Kielikello-lehti kertoo näistä (no 1). Tunnetko historiaa: Onko Sveitsi ikinä sotinut? Miten saippuaa valmistettiin? Mikä on hääkakun historia? Mikä on juutalaisten pyhin paikka? Missä olivat maailman ensimmäiset liikennevalot? Vastauksia antaa Historia-lehti (no 7).

Tanja
Rantalainen

KULTTUURIN TUULAHDUKSIA

Kulttuurisihteeri Tanja Rantalainen, puhelin 040 964 9288, sähköposti: tanja.rantalainen@kulttuuripalvelu.fi, kotisivu: www.kulttuuripalvelu.fi

Sanasta lintu, savesta lintu!

– ja muuta kesän toimintaa

Yhdistyksen keramiikkaryhmä osallistuu Joensuun Parafest- festivaalin Kulttuuri kuuluu kaikille 2015 -taidenäyttelyyn. Keramiikkänäyttely Sanasta lintu, savesta lintu on esillä Taidekeskus Ahjon tiloissa 13.8. - 6.9.2015. Keramiikkaryhmä on toiminut 1980-luvulta lähtien ja pitänyt toistakymmentä omaa näyttelyä sekä osallistunut lukuisiin yhteisnäyttelyihin ja tapahtumiin Suomessa ja ulkomailla. Ryhmän vetäjänä toimii keraamikko Soile Paasonen.

”Ilmassa leijaileva lintu on kuin runo jo itsessään. tarinat linnuista tulevat aikojen takaa ja koskettavat meitä syvältä. Viisaat linnut, voimalinnut tai turvaa hakevat pikkulinnut ovat sisäisiä omakuviamme” kuvataan näyttelyn lehdistötiedotteessa. Teksti on Sari Kekkonen kynästä.

Parafesteilla koemme tällä tietoa myös Näkövammaisteatterin Tanssi mun kanssa! -esityksen. Huhtikuussa se keräsi ennätysyleisöjä liris-keskuksessa ja on Kajastuksen ilmestyessä ehtinyt keikkailla jo mm. Cross Over- festivaaleilla. Tanssi mun kanssa! on hulvaton ja älykäs esitys tanssista. Työryhmän kolme syntymäsokeaa ja kolme heikkonäköistä jäsentä tutkivat mitä tanssi on ja miten siitä voi kertoa sellaiselle, joka ei ole koskaan nähnyt tanssia. Kevyensyvän, hauskan esityksen – joka ei ole tanssiesitys – on ohjannut Anu Aaltonen.

Näkövammaisteatterin rinnalla Kulttuuripalvelun suosissa toimii toinenkin huippulaatuinen esiintyjäjoukko. Anne Huttusen Reperyrhmän Tulivuori -livekuunnelma jatkaa voittokulkuaan vielä syyspuolella ja samalla uuden Reino Helismaan käsikirjoittaman hupailun harjoitukset alkavat. Ryhmä toteuttaa esityksensä pimeässä ja on naurattanut yleisönsä tärvöille jo mm. Turussa ja Porissa.

Anne Huttunen luotsaa myös Lasitähti-työryhmää, joka parhaillaan harjoittelee Sari Kekkonen Tähtitaivaan alla ja Ilkka Väisäsen Lasikatse-kuunnelmia äänityskuntoon. Studioaika on varattu kesäkuun alkuun. Yhdistyksen oma kuunnelmatallenne valmistuu syysmarkkinoille. Syksyn Kajastuksesta pääsette lukemaan lisää!

Aukeaman kuvat ovat Näkövammaisteatterin esityksestä Tanssi mun kanssa!, kuvat Juha Seppälä.

Yllä ja alla vasemmalla Jaana Argillander, Joose Ojala, Marianne Tenhami ja Riikka Hänninen.

Näkövammaisteatterin Jaana Argillander, Jari Gusev, Jani Kallunki ja Riikka Hänninen.

Tukemassa näkövammaisten kulttuuritoimintaa

**LÄÄKÄRI-OPTIIKKA
SILMÄKULMA OY**
PATTIJOKI

**HAKUNILAN
OPTIIKKA**
VANTAA

NAKKILAN SIHUMA

Scandinavian Eyewear Oy
ESPOO

KERAGROUP OY
ORIMATTILA

TURUN OPTILLINEN LIIKE OY

Silmäoptiikka

Kuusankoski, Kouvola, Hamina, Karhula, Inkeroinen
www.silmaoptiikka.fi

Koivunen Oy

ABLEMANS OY
MASKU

Sähkö-Jore Oy
TURENKI

FORSSA PRINT

SS-TERACON OY
TAMPERE

PE-ME KY
PETÄJÄVESI

Majatalo Onnela Oy
TUUSULA

Pohjolan Silmäasema

Isokatu 43, OULU, 08-373 927

Silmäasema Puistola

Isokatu 16, OULU, 08-554 4360
Toritie 1, PUDASJÄRVI, 08-822 416
www.silmaasema.fi

DIOPTRIA OY
JYVÄSKYLÄ

**Porvoon suomalainen
seurakunta**

AK-RAUDOITUS OY
MÄNTSÄLÄ

**RAAHEN
SEURAKUNTA**

HANSKIN SANAVISA

HANSKIN SANAVISA

Tehtävät ovat tällä kertaa siltoja sanasta toiseen. Ensin mainittavan yhdyssanan loppuosa olkoon sama kuin jälkimmäisen alkuosa. Sinun tulee löytää tuo yhteinen tekijä eli korvata tavuviivat sanalla. Esim.: Aamu- -kahvi = päivä, sillä aamupäivä ja päiväkahvi ovat olemassa. Joihinkin kohtiin saatat löytää muun sanan kuin vastausluettelossa. Jos löydät, onnittelten.

1. Kesä- -kiikari
2. Nuotti- -romaani
3. Filmi- -sukset
4. Taide- -lehtori
5. Kirja- -kone
6. Tanssi- -säteily
7. Ooppera- -kakku
8. Nukke- -palvelu
9. Ala- -lautakunta
10. Tuhkimo- -tuokio
11. Kuunnelma- -kaappi
12. Ateljee- -palaveri
13. Valssi- -kalastaja
14. Ölly- -televisio
15. Kirjasto- -kauppias
16. Musiikki- -istunto

RUUDUKON RATKAISU

RUUDUKON VOITTAJAT

ONNEA VOITTAJILLE! Jouluruudukon arvonnassa voittivat Kajastuksen vuosikerran **Paula Lepistö, Pori** ja **Toive Mustonen, Enonkoski**. Voit vastata kahdella tavalla: irrota täytetty ruudukko tai kirjoita paperiin keltaisille riveille muodostuvat sanat, lisää nimi- ja osoitetietosi ja laita vastauksesi 15.8.2015 mennessä osoitteella **Kajastus, Marjanimentie 74, 00930 HELSINKI**. Kirjoita kuoreen lisäksi sana "Kevätaruudukko". Oikein vastanneiden kesken arvomme kaksi Kajastuksen vuosikertaa. **HUOM!** Voit vastata myös sähköpostitse lähettämällä keltaisille riveille muodostuvat sanat ja osoitetietosi osoitteella: palaute@kajastuslehti.fi

1. Teatteri 2. Avain 3. Rulla 4. museo 5. Paino
6. Lava 7. Voileipä 8. Koti (Ibsen) 9. Kulttuuri
10. Tarina 11. Palkinto 12. Kriittikki 13. Kuningas
(Strauss) 14. Väri 15. Auto 16. Terapia

OIKEAT VASTAUKSET

KAJASTUS SYYSKUUSSA

"Viimeinen tulisielu", kirjailija Juha Hurme puhui vierailullaan meidät kaikki melkein pyörryksiin!

Esittelyssä Kiasman uusi johtaja Leevi Haapala.

Taiteilija Eeva Ryytäsen syntymästä 100 vuotta.

Väitös: Ovatko vammaiset kuljetuksessa kuin postipakettaja?

KESÄRUUDUKKO

Vastaaja:

Osoite:

© Juha Hyvönen / RISTIKKOTUUMIN

										SUOMI-VENÄJÄ		VUORIS-TO	TIHEIKKO	JAUHO			
										9	0						
sääntö KAUKOSÄÄDIN										PORKKANAS-TAKIN		SUKSISSA				LUIHU	
-maa										23.7.		PAKASTE-KALOJA		REI-MAN			
LAS-KELMA										LOPPU-SYKSYN SATOA		AAN-NAHTAA		ELKEITÄ			
x2										PITKÄÄN		DE-PRESSIO KAPA-KOISSA		BA-LETTI-HAME			
HALTI-JATAR										ROOSE-VELTIN JALKEEN		BRASI-LIASSA WAHL-ROOS		10 ¹²			
UU-TENA-VUO-TENA VALET-TUJA										Leikola DEMAREILLA		MUNAUS SUURI ROISTO		KYSELLÄ			
SIVU-JOKI										KULTA PULMA		MYÖN-TEISIÄ		KETSUPPI			
LAIMENTAVIA SANAHARKKA										Hyi!		Her-hei!		asema VOI KISSA			
VAIK-KA										ESTE ILMAN KONEITA		ASUJA		AI-NEET-TOMIA			
MO-MENT-TI										RUNO-ELMA		PUHDIS-TUSTA MUUMIN TUTTU LEM-MEN-JUMALA		ERIT-TÄIN			
MAI-TO-TUO-TE										PUIHA		KAR-HIT		SOI-TIN			
TAP-PER												TAKA-OSA		PÄLPÄT-TÄJÄ			

KALATEHTAAN TYTTÖ

Islantilainen Sandra Dögg halusi palata ylioppilaaksi tultuaan kotikyläänsä. Hän pääsi kalatehtaalle töihin. Elämä on nyt helpompaa kuin vaikka pääkaupungissa.

Teksti ja kuva: Marjakaisa Matthíasson

Drangsnesin pieni kalastajakylä kyyhöttää Islannin länsivuonoilla Steingrímsfjörður-vuonon kupeessa. Kaksikymmenvuotias Sandra Dögg Guðmundsdóttir on viettänyt siellä suurimman osan elämästään. Peruskoulun päätyttyä tie vei lähimpään lukioon Pohjois-Islannin pääkaupunkiin, Akureyriin. Ylioppilaaksi päästyään Sandra Dögg päätti palata kotiin ja hankkiutui töihin kylän tärkeimpään työpaikkaan, kalanjalostamo Fiskivinnsla Dranguriin.

Työpaikka järjestyi käden käänteessä, kun Sandra Dögg tapasi kyläkaupan kassajonossa kalanjalostamon johtajan ja pyysi päästä töihin. Sinänsä kalatehtaan tytöksi pääseminen ei ole islantilaiselle tempu eikä mikään, mutta Sandra Dögg on vaikeasti näkövammaisen. Hän syntyi terveenä ja kävi kylän pientä peruskoulua. Kaksitoistavuotiaana näkö heikkeni, kun verkkokalvo irtosi ensin oikeasta ja sitten vasemmasta silmästä. Lukion aloitettuaan hän käytti jo keppiä ja opetteli pistekirjoituksen.

Kalanjalostamo työllistää vakituisesti 10-15 henkeä. Siellä työsteetään turskaa, koljaa, rasvakalaa ja uusimpana tulokasena makrillia, joka on vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana siirtynyt Islannin vesille meren lämpötilan noustessa. Sandra Dögg kertoo osallistuvansa kaikkiin töihin kalan perkausta, fileointia ja siistimistä lukuun ottamatta. "Pakastan, suolaan ja pakkaan siinä missä muutkin. Jos tarvitaan laatikoita, taittelen laatikoita. En tykkää siitä, että minulle tuputetaan apua. Pyydän sitä, jos tarvitsen", Sandra Dögg sanoo topakasti.

Kylässä on Sandra Döggin mukaan talvisaikaan viisi kalastusalusta, jotka pyytävät kalaa päiväselteään. Niistä suurin tuo hyvänä päivänä 10 tonnin saaliin, pienemmät 4-6 tonnia. Ne pyytävät 50 kookun pitkälläsiimalla ja suurimmalla on 38 siimaa, pienemmillä 16-20. Kesäisin kylän satamassa on enemmänkin aluksia, jotka harjoittavat silloin ns. rantakalastusta, koska niillä ei ole omia kalastuskiintiöitä.

Syksyn ja talven aikana saalis on enimmäkseen turskaa ja koljaa. Kolja pakastetaan aina tuoreena, kun taas osa turskasta myydään kevyesti suolattuna pakasteena tai suolattuna. Perkauksen, fileoinnin ja siistimisen jälkeen turska upotetaan ensin muutamaksi päiväksi suolaliuokseen, minkä jälkeen se joko pakastetaan tai siirretään suolaliuoksesta sammioihin, jotka täytetään vuorotellen kala- ja suolakerroksin.

Sandra Dögg kertoo, että työhön tuo vaihtelua kalastuskauden vaihtuminen. Maaliskuun puolivälin jälkeen alkaa rasvakalakausi. Rasvakalaa pyydetään lähinnä sen mädin vuoksi. Kala perataan ja mäti suolataan tynnyreihin. Puhdistettu kala lähetetään kokonaisuena Kiinan markkinoille. Juuri muualla rasvakalaa ei enää syödä.

Sandra Dögg viihtyy kalatehtaalla hyvin. Hänellä ei ole mitään erityistä lempitehtävää. "Kaikki työt tuntuvat mukavilta, vaihtelu virkistää ja sekin on mukavaa, että työtoveritkin vaihtelevat." Makrillikausi käynnistyy alkukesästä ja kestää heinä-elokuun vaihteeseen. "Silloin tehtaalla on hauskin. Kiirettä piisaa ja töitä paiskitaan olan takaa. Kaikki kynnelle kykenevät tulevat apuun, myös yläasteen oppilaat. Musiikki soi ja tunnelma on korkealla." Tunnelmaa voisi ehkä verrata 1960-luvun hurjiin sillivuosiin, jolloin islantilaiset ammensivat merestä loputtomasti meren hopeaa. Sandra Dögg kertoo, että makrilli vain perataan ja pakastetaan kokonaisuena lähinnä Etelä-Euroopan markkinoille. Vuonna 2012 Islannissa pyydettiin runsaat 152 tuhatta tonnia makrillia, kun määrä vuonna 2006 oli vaivaiset 4200 tonnia. Saaliiden valtavasta kasvusta huolimatta makrillia ei löydä paikallisen kalakaupan tiskistä.

Sandra Dögg kertoo syövänsä kalaa muutaman kerran viikossa. "Punakampela on lempikalani ja se on herkullisinta sitruunalla ja vakosipulilla marinoituna ja grillattuna. Sitä eksyy tosin vain ani harvoin tehtaalle tulevaan saaliiseen.

"Kotikyläni Drangsnæs on täällä", Sanda näyttää sormellaan. Sinne hän halusi palata ja myös palasi.

Joskus mukaan sattuu merikrottia ja kissakalaa, ja ne menevät suoraan kotimaan markkinoille myyntiin. "

Sandra Dögg on tyytyväinen elämäänsä kotikylässään eikä hänellä ole aikomustakaan muuttaa muualle. "Minulle elämä täällä on helpompaa kuin vaikkapa Reykjavikissa. Täällä osaan liikkua itsenäisesti ja kaikki tuntevat minut ja minä tunnen kylän jokaisen asukkaan äänestä." Puolipäiväisen työnsä ohessa Sandra opiskelee etäopiskeluna terveydenhoitoalaa tavoitteenaan valmistua hierojaksi. "Jossain vaiheessa joudun tietenkin muuttamaan Reykjavikiin ja suorittamaan käytännön opinnot siellä. Silti minusta tuntuu, et-

tä palaan takaisin Drangsnésiin. Täällä olisi työtila ja varmaan asiakkaitakin," Sandra aprikoi. "Ystäväni ja perheeni ovat täällä ja pidän rauhallisesta maalaiselämästä. En ole varma, että harrastaisin Reykjavikissa jotain, mihin täällä ei ole mahdollisuutta. Ainakaan tällä hetkellä minulla ei ole kiire minnekään muualle", Sandra toteaa.

Saavutettavia SARJA- KUVIA

Mikä olikaan maailman ensimmäinen pisteillä julkaistu sarjakuva - ja missä se ilmestyi?

Teksti: Kirsti-Sisko Salonen

Vuoden alussa uutisoitiin näyttävästi, kun Meksikossa oli julkaistu maailman ensimmäinen sarjakuvakirja pistekirjoituksella. Kyseessä saattoi olla maailman ensimmäinen kaupallinen sarjakuvakirja, mutta sarjakuvia on toki tuotettu näkövammaisille Saavutettavassa muodossa jo aiemmin meillä Suomessa.

Celia-kirjaston kokoelmista löytyy kaksi sarjakuvakirjaa pistekirjoituksella. Kirjoissa ei ole kuvia. Henkilöt on kuvailtu alkulehdillä. Tarinassa ruudut on erotettu toisistaan tyhjällä rivivälillä, mikä helpottaa sarjakuvan seuraamista. Ruuduissa kerrotaan tapahtumista vain tarinan kannalta olennainen sekä puhekuplan teksti.

Aku anka sekä veljenpojat Tupu, Hupu ja Lupu ovat seikkailleet suomalaisena sarjakuvana jo kuutiskymmentä vuotta. Aku Anka on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa Suomen luetuimpana viikko-lehtenä.

Celia-kirjastoon on valittu kokoelma nimeltä Selville vesille. Siinä Aku Anka veljenpoikineen lähtee Katmanduun aarretta etsimään. Tämän tarinan lisäksi kirjassa on kymmenen tarinaa. Pistekirjoitusvihkoja on kolme. Vaihtoehtona on ”tiheää harval-

la”. Kun teksti on painettu joka toiselle riville, se helpottaa esimerkiksi vasta-alkajan lukemista. Pistekirjoitusvihkoja on tässä tapauksessa seitsemän.

Tintin seikkailut ovat ilmestyneet alun perin ranskaksi Belgiassa. Hérge piirsi ensimmäiset sarjakuvat Tintistä jo 1930-luvulla. Suomessa Tintti saavutti suosiota vasta 1970-luvulla, kun Otava alkoi julkaista niitä. Sarjakuvalbumia on yhteensä 24. Suosituimmista on otettu kahdeksan painosta.

Celian kokoelmassa julkaistu Yksisarvisen salaisuus on alun perin ilmestynyt sota-aikana. Siinä nuori lehtimies Tintti ostaa kirpputorilta laivan pienoismallin antaakseen sen lahjaksi ystävälleen kapteeni Haddockille. Kun hän on maksamassa pienoismallia, paikalle ilmestyy myös muita kiinnostuneita. Kapteeni Haddock tietää laivan nimen. Se on Yksisarvinen. Pistekirjassa on neljä vihkoa.

Kuvailutulkattuja sarjakuvia Kulttuuripalvelun verkkosivuilla

Sarjakuvien arvostus on viime vuosina noussut. Suomessa ilmestyy useita sarjakuvalbumia vuosittain. Kuvailutulkki Raisa Jäntti on kuvailut esimerkinomaisesti yksittäisiä tarinoita eri albumeista. Hän kuvailee henkilöiden lisäksi sen, mitä ruudussa näkyy sekä lukee puhekuplien sisällöt. Kuvailut ovat sekä äänitteinä että teksteinä Kulttuuripalvelun verkkosivuilla.

Siellä seikkailevat muun muassa

Muun muassa Yksisarvisen salaisuus löytyy Celiasta pisteillä.

Bill Wattersonin luomat Lasse ja Leevi sekä Pertti Jarlan Fingerbori-sarjakuvien Heimo Vesa.

Sarjakuvia ilmestyy nykyään myös verkkosivuilla. Esimerkkinä niistä on Tea Tauriaisen helmikuussa 2012 Mad Teaparty -blogissa ilmestynyt Mutta se on totta.

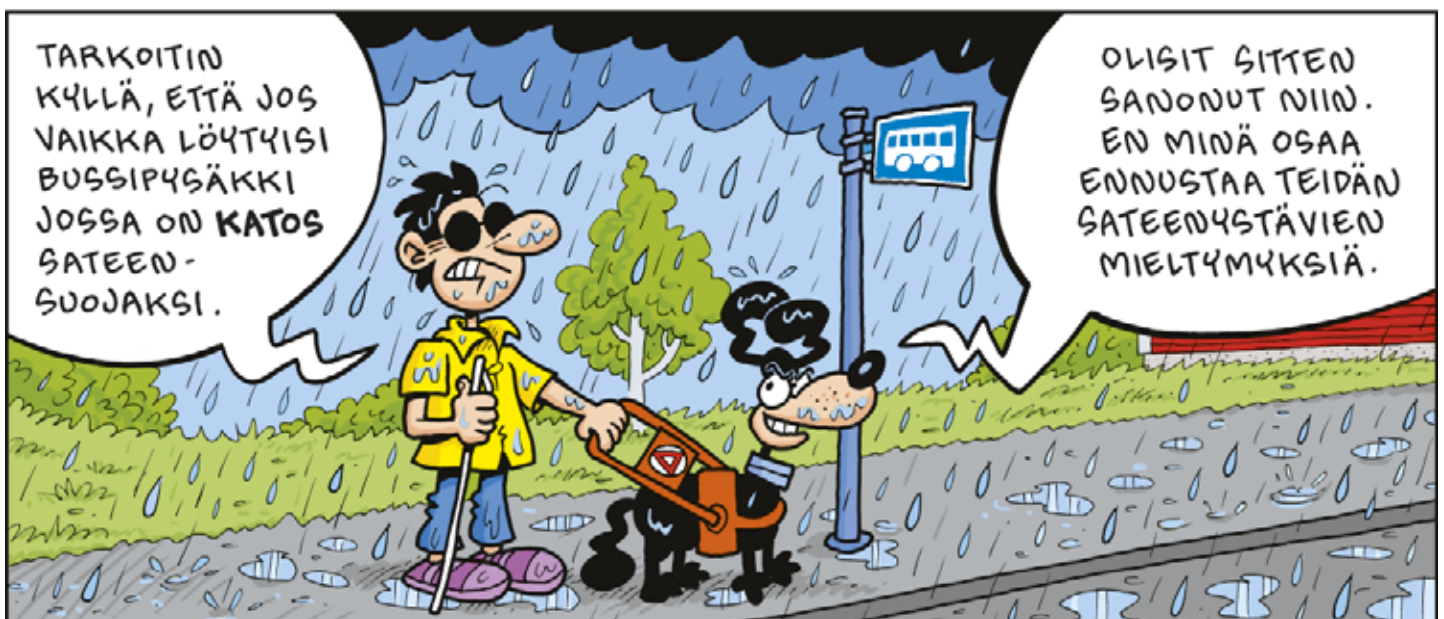
Sarjakuvien tuotolla silmälasia meksikolaisille lapsille

Meksikolaiskokoelmien mukaan Sensus: Universumi silmissä on ensimmäinen teos, jossa yhdistetään perinteistä sarjakuvataidetta ja dialogia pistekirjoituksella.

Sarjakuvassa astronautti rysähtää aluksellaan vieraalle planeetalle, jonka asukkailla ei ole lainkaan silmiä. Myös astronautti menettää näkönsä onnettomuudessa. Hän saa apua planeetan asukkailta, jotka opettavat hänet käyttämään muita aisteja.

Meksikossa on yli 1,2 miljoonaa näkövammaista ihmistä. Taiteilijoiden mukaan he jäävät liian vähälle huomiolle. Niinpä he lahjoittavat jokaisesta myydystä kirjasta silmälasit heikkonäköiselle lapselle.

♪ Mauri & Mustis * * * *

2 KAJASTUS

NRO 2•2015

KIRJAILIJAVIERAANA OLLI JALONEN
sivu 10